

SLUČAJI USODE

ROMAN.

Spisala

PAVLINA PAJKOVA.

V GORICI.

Tiskala in založila »Goriška Tiskarna« A. Gabršček.

1897.

I.

Svitlo in toplo je sijalo pomladansko solnce v prostorno družinsko sobo neznatnega c. k. hranilničnega uradnika Vincenca pl. Kolarja. Človek bi bil skoro dvomil, da je oni čarobni dan pomladni dan; tako drugačen je bil od prejšnjih mrzlih in deževnih, iz katerih se zdaj po navadi sestavlja pomlad; a ono leto se je ž njimi posebno odlikovala. Zavesa obeh oken so bile visoko potegnene, da bi solnce s svojo blagodejno gorkoto posušilo vlažne stene ter pregrelo pohištvo one velike sobe s prebivalci vred, v kateri se je po zimi toliko zmrzovalo, bodisi zato, ker je starinska potrupana peč slabo vlekla in torej ni zadostovala svojemu namenu, bodisi

tudi zato, ker je rodbina, katere glavno prizadevanje je bilo štedenje, peč premalo nutila s potrebnim kurivom, da bi mogla izpolnjevati svojo dolžnost.

Naj si bode kakor si hoče, že tretji dan ni plapolal plamenček v pozrešnem žrelu velike ilovnaste peči, v največo tolažbo in veliko veselje gospodinje, ki je komaj čakala, da odpadejo stroški za kurjavo. Z novci, katere je dan za dnem tratila za drva in premog, si bode preskrbovala odslej mnogo-brojne hišne potrebščine, kakor n. pr. nov umivalnik, novo kartačo, prepletanje dveh stolov, na katera skoro ni varno sedati, in več enakih hišnih nedostatkov, za katere noče vedeti tesno odmerjena blagajnica gospodarja, njenega soproga.

V sobi je bilo dosti tiho in mirno z ozirom na obilo družbo, katera se je nahajala v njej.

Pri veliki podolgati mizi iz trdega lesa, ki je ponosno in nepremakljivo stala sredi sobe, je bil zbran hišni zarod. Ta je štel šestero glav: tri dečke, tri deklice različnih starostij, kakor so bili različni predmeti, s katerimi se je vsak bavil.

Najmlajši njih, desetletni gimnazijalec, je ponavljal poluglasno in brezmiselno kakor papiga latinske besede, mej tem ko je z nogo nagajal devetnajstletni sestri, sedeči njemu nasproti, ki se pa niti ozrla ni na-nj, tako globoko je bila zamaknena v svoje delo. Belila si je glavo, da najde pravi odgovor, s katerim naj reši težavno vprašanje važne domače naloge. Učiteljski izpit je imela v kratkem položiti, in od te naloge je bil mnogo odvisen nje ugodni ali neugodni uspeh.

Na drugem koncu mize se je trudil višji realec z risanjem glave, ki je imela predstavljati rimskega junaka, v resnici pa je predočevala le bedastega gizdalina, ter se v enomer jezil nad sestro, sedečo na njegovi desni. Pri vezenju nekega finega ročnega dela, s katerim bi se imela izkazati koncem šolskega leta njena spretnost, ker je bila namenjena postati tudi učiteljica ročnih del, ga je namreč pri potezanju igle večkrat nehote suvala v komolec.

Najstarejši brat, tudi dijak višjih razredov, je z razprostrtimi lakti že več nego uro tičal nepremakljivo v debeli knjigi, da je bilo težko soditi, da-li čita ali — dremlje.

Ne daleč od njega je dvanajstletna deklica, ali prezrta ali neopazovana, ~~slonela~~ z glavo na mizi, kakor da se dobro ne počuti, po tem ko je prej delj časa z vidno neugodnostjo praskala po pisanki, da si je bila zamazala s črnilom vse prste desne roke.

— Kaj je Milici? — Čemu sloni tako lenobno? — Danes se še dotaknila ni glasovira, da-si predobro vé, kako slaba je v tej stroki in kako potrebna jej bode, ako hoče kedaj postati odgojiteljica.

Ta opomin, s strogim a ipak pristrčnim glasom, je prihajal od desne strani sobe, od ženske srednjih let, ki je pri oknu imela opravljati s čiščenjem oblek. Celi kup jih je imela pred seboj na stolu, zraven katerega je stal umivalnik poln vode, ter s kartačo in milom se trudila spraviti iz njih brezštevne madeže, a posebno one maščobne svite ovratnikov in komolcev na jopičih, suknjicah in suknjah njenih domačih možkih.

Bila je gospodinja, mati teh otrok. Dasi komaj petinštiridesetletna, je bila že videti starka. Suha, pripognena, z dolgim koščenim vratom, iz katerega so molele mišice, z upalim, posušenim obrazom rumenkaste, nagu-

bančene kože, ki bi bil malo da ne podoben mumiji, da niso iz njega gledale še lepe oči, bleščeče se v nepopisni materinski ljubezni. Nje redki lasje so bili že močno pobeljeni; toda niso to bila ne leta niti neredovito, brezmiselno življenje, ki bi bila nekdanjo lepo žensko pretvorila v predčasno razvalino, temveč nje brezmejni, požrtvovalni trud za rodino, kateremu so se pridruževale obile skrbi in večkrat tudi pomanjkanje. Bila je oblečena v krpano, oglodano obleko, ki je nekda j bila črne, a sedaj dvomljive, zelenkaste boje; toda obleka, da-si revna, je bila snažna, kakor vsa njena zunanost. Videlo se je na prvi pogled, da nje iznajdljivi um in marljiva nje roka nikoli ne počivata, da bi poskrivala sledove najneprijetnejšega gosta vsake hiše: revščino.

— Milko boli glava, odgovori več glasov na materino vprašanje.

— Glava jo boli? se začudi mati in se skrbno ozrè na betežno hčerko. Najbrž si je sinoči pokvarila želodec. Vsakikrat, kadar praznujemo kako godovanje, oboli mi nekdo izmed vas. Torte je preveč jedla.

— Da bi si bila s torto skazila želodec? se poroga najstarejši sin. Tudi ko bi bil po-

jedel torto en sam človek, ne mogel bi si z njo obtežiti želodca, tako majhna je bila.

— Moj kos res ni bil velik, mati, se oglasi bolnica, ter privzdigne obraz, ki je bil silno bled.

— Res, res, mati, Miličin kos torte ni bil večji od mojega, a moj je bil tako majhen, da bi ga bila lahko sapa odnesla, pritrjuje odkritosrčno nadepolni gimnazijec.

— Otroci, otroci, ne bodite Bogu nehvaležni! Kako grda nečednost je nezadovoljnost, posvari mati vidno presunjena. Ne tajim, da se nam ne bi nekoliko tesno godilo, a koliko rodbin pritiskajo še huje skrbi!

— Bora tolažba! mrmlja najstarejši sin brezobzirno. Sklenil je bil prijateljstvo s tovarišem premožnih roditeljev. Tega obilost ga je bila napravila nevošljivega, vzbujaje v njem nezadovoljnost. Odslej je bil doma vedno čemer in piker, posebno proti roditeljema, kakor da sta ona kriva, da nima onih ugodnostij, katere je užival prijatelj.

Tudi danes mu je to kratko besedičenje podnetilo ona čuvstva; kajti zaloputnil je knjigo ter jo jezen vrgel na knjižno polico. Potem je vstal ter sobo nekaterekrati obhodil,

kakor da ne ve, kaj bi sedaj počel; naposled je privlekel na mizo citre, da bi si z igranjem odgnal nevoljo.

Toda ni prišel do tega. Odločno ga je najstarejša sestra zavrnila, češ, da oni turbotni, mačkinemu podobni glasovi jej povzročajo kurjo polt; itak jej ni posebno dobro vsled trudapolnega pretuhtavanja.

Fant si je drugače pomogel. Da bi se pričkal s sestro, kakor sicer, ni danes kazalo; vedel je predobro, da bi trpela vsa hiša, ko bi sestra ne prebila učiteljskega izpita. Vzel je klobuk ter šel iz doma; saj solnce je kaj prijazno vabilo na prosto.

Spet je v sobi vse tiho. Nihče ne pogrša brata, nihče več ne misli na prejšnje besedovanje; vsakdo je zopet vtopljen v svoje delo.

Ne tako mati. Kar se pri mladih ljudeh uma in srca komaj dotika, starejše lahko presunja in vznemirja, povzroča jim skrb in bridkost. Ona nedolžna opazka mlajšega in zbadljiva starejšega sina sta uplivali na mater kakor kruta udarca, pod katerih tego duša bolj trpi nego telo. Ipak je rekla s skrbnim, ljubečim glasom, kateri nič ni iz-

dajal nje notranje muke: Milica, lezi na blazino, da se ti glava izpočije; brž ko zgotovim to presitno delo, skuham ti kamilic. In hitela je z drganjem kartače, da čim preje pomore bolni hčerki.

Mej tem se nje duh nehote ozira v preteklost. Kako se je pred dvajsetimi leti štela presrečno, ko je domači prijatelj, sicer preprost, toda pošten mož, snubil njo, mlado udovo, ter s tem rešil njo in njeno triletno hčerkico najhujše bēde! Da-si je bila udova višjega uradnika, ipak jej je bila odmerjena le majhna pokojnina, in še ta le po milosti, ker nje mož še ni bil doslužil določenega števila let, brez katerih udova nima pravice do pokojnine.

Vincenc pl. Kolar ni bil sicer posebna močitev za njo, katere prvi mož je imel v uradniškem svetu odlično mesto ter užival visoko plačo. Njegova skromna služba pri poštni hranilnici mu je prinašala le pičle dohodke, a bilo je upati, da se bode vedno više pomikal v službi in da se bode torej tudi njegova plača vedno bolj zboljševala. A zato je bil čistega značaja, blage duše ter vseskozi zaupanja vreden mož, da je ona

brez daljnih pomislekov izročila sebe in svoje dete njegovemu zanesljivemu varstvu.

Toda Vincenc pl. Kolar, da-si nad vse mere marljiv, vesten in točen v svojem službovanju, ni spadal v vrsto mož, ki si po dovoljenem ali prepovedanem potu, z lepa ali siloma priborijo lepšo bodočnost. Bil je bolj mlačne narave, brez prave odločnosti, zaupal je preveč slepi previdnosti, ki po njegovem mnenju nikogar ne pozabi, in torej tudi njega ne, a vse premalo lastnim močem. In tako je prišlo, da je le polagoma lezel po lestvici, ki bi ga imela voditi do višje stopinje časti in gmotnih pridobitkov. V teku tridesetih let svojega službovanja ni bil dalje prišel v svoji službi, kakor nekoji drugi njegovi tovariši v polovici tolikih let, ker so bili podvzetni in odločni. Prišteval se je še vedno nižjim uradnikom, in kakor je vse kazalo, bilo je malo upanja, da bi prišel kedaj v vrsto viših.

Toda ona se zaradi tega nikoli ni pritoževala, nikoli mu očitala, da se tako po polževo pomika naprej. Kaj je ubogi mož mogel za to, če se je narodil pod nemilo zvezdo in torej bil obsojen ostati vedno mej

zadnjimi? Kaj-li ni bil velikodušen dovolj, da je izbral njo za ženo, njo, ki mu v doto ni prinesla družega, nego tujega moža otroka, za katerega naj bi se trudil in skrbel on?

In prva leta njunega zakona so jima potekla tudi srečno, navzlic neobilosti. Kot blagoslov z nebes in kot tak sprejet z vznešenostjo, se jima je zdel porod prvega otroka, ki je bil prišel praznovat obletnico njune zveze. Zdelo se jima je, da jima je bil poslan samo zato, da množi in utrdi njiju prisrčnost in zadovoljnost.

Ko se je ob drugi obletnici oglasil drugi otrok, je bil tudi radostno sprejet. A neprijetno ju je iznenadil prihod tretjega, ki je točno priromal s tretjo obletnico. Četrty otrok, ki je tu pravilno leto pozneje sledil, pa je hiši že bil povzročil pravo žalost. Pa, moj Bog, ko bi bilo ostalo vsaj pri tej četvorici? Deset jima je bilo namenjenih, od katerih je šestero bilo živih. Skrbi so trkale na duri, in kmalu pregnale hišno zadovoljnost in srečo. Ali bi ona ne bila bolje storila, vpraševala se je potem čestokrat, in tudi danes se jej je usiljevala ona misel, da bi se nikoli ne bila v drugič možila? Tudi tedaj bi se

bila morala boriti z življenjem, toda bêda, prenašana od dveh, je bolj prenesljiva, nego od osmerih.

V trenutkih razdraženosti jej je potem sicer, dobri mož večkrat očital, da mu je bila prinesla hčer iz prvega zakona, češ, da ni prijetno nositi tujega bremena, ko je lastnega že odveč. Se ve, da je potem takoj obžaloval svojo neblago opazko, posebno videvši, kako pridna, skromna in pohlevna je njegova pastorka in s kako ljubeznijo in skrbnostjo čuva in neguje mlajše svoje polubratce in polusestrice, ter da je zanesljivejša od služkinje, mladega, zatelebanega dekleta z dežele, katero, izvzemši poštenost, se v ničem ni odlikovala nego z blaženim tekom ter s tem, da je strla in potrupila, kar je dobivala v roke. V koliko pomoč da je Malvina hiši, da-si sama še otrok, je sprevidel še-le tedaj, ko jo je neki sorodnik nje pokojnega očeta vzel k sebi, da bi jo pohčeril. A nesreča je hotela, da je nje dobrotnik umrl preje, nego je deklé bilo preskrbljeno. Povrnila se je k materi.

V onih desetih letih, kar je Malvina bila iz doma, se je bila razcvela v izredno dekle

v telesnem kakor duševnem oziru. V izbornem zavodu je uživala najskrbnejšo odgojo in izobrazbo, da je nje odlično postopanje zraven mične nje prikazni kmalu vzbujalo pozornost sveta.

In dolgo ni trajalo, da se je našel tudi snubač. Navidezno ugodna možnost je očima kar razvnela. Silil je, da bi jo dekle sprejelo, upaje za gotovo, da ta možnost ne zagotovi sreče samo pastorki, temveč da tudi hiši pripomore do večjega ugleda. Malvina je tedaj bila osemnajstletna. Do priporočanega ženina ni čutila posebnega nagnenja, a tudi ne nasprotja. Bil je mož lepega obličja in prikupljivega vedenja. Da mora po tem takem tudi biti blag, je bila trdno prepričana. Sprememba stanù, novost položaja sta jo mikali. Sprejela je ponudbo radovoljno, ali vsaj neprisiljeno. Saj ženske, tako se je tolažila gospa, spomnivši se oddaljene omožene hčere, se sploh malo kedaj ženijo z izkustvom in polno zavestjo svojega resnega in važnega koraka kakor možki, in sicer za to ne, ker se one tedaj navadno še nahajajo v letih, ko razum še ni dozorel, ko je čuvstvo, še negodno, pojmi o svetu še površni. Ona,

se vé, je imela bistrejši vid o tej stvari in se ni mogla nikoli prav navduševati za rečeno zvezo. Dozdevalo se jej je vedno, da snubač ni takšen, kakoršnega se je kazal. A hčerke ni hotela plašiti s svojimi slutnjami. Pa mogoče, da se moti. Možu pa jih je odkrila. Toda on jih je odločno odbil z navadno svojo kratkovidnostjo. Zadovoljna bodi, dejal je, da se na tako lehek in častni način rešiš dorasle hčere, ki bi ti sicer delala nove skrbi in stroške. Pri hiši se zdaj lahko izhaja tudi brez njene pomoči, ker so otroci porasli in so druge dorasle hčere, ki tudi ne lenobijo. Dekle, godno za možitev, pa treba voditi v društvo, k zabavam, in k temu je treba denarja, obilo denarja, da ugled ne trpi. — Kmalu je umela, da se mož želi iznebiti nje hčere, ne iz maločutnosti, temveč iz gmotnih razlogov. Ni se upala ustavljati se mu. Saj bolj nego njemu je bilo njej znano, kako tesno gre njim pri hiši. A da nje slutnje niso bile prazne, prepričuje se, žalibog, vselej, ko jej prihajajo hčerina pisma. Med vrsticami teh se jej zdi, da čita, kar hči blagodušno zamolčuje bodisi iz tankočutnosti do svojega moža, ali iz prizanesljivi-

vosti do matere: da je nje mož igralec, zapravljivec, odurnež, da zanemarja njo in hišo, z eno besedo, da je nesrečna.

Močno pozvonjenje hišnega zvončka pretrga tek njenih mislij. Predramivši se iz njih, pogleda vzplašena na vrata, koga da služkinja naznani. Nemir in strah se jej pri tem čitata na licih. Zadnje dni meseca je bila revica vedno vznemirjena. Tedaj so računi prihajali v hišo, računi najnovejših in zastarelih dolgov, katerih, dobro je to vedela, spet ne bo moči poravnati. Kakšno poniževanje, kakšno zarudevanje so jej povzročevale one že večkrat ponavljane terjatve, večkrat zahtevane z drznostjo in razžaljivimi opazkami! Ker upniki, ki se globoko klanjajo ter visoko privzdigujejo klobuke pred bogataši, ki iz nemarnosti ali trnavosti dolgujejo stotake, kažejo revnim dolžnikom za malenkostne svotice zobe.

Res, ni se motila. Mizarski učenec je prinesel neznaten račun za več popravkov.

— Reci mu, naj se pojuternjem, to je prvega, zopet oglasi; tedaj se mu gotovo izplača, je naročila gospa služkinji, ki jej je bila izročila račun nekaj novčičev nad tri krone.

Služkinja odide, a se takoj povrne. Deček pravi, da mu je mojster prepovedal vrniti se brez denarja. Dejal je, da se je že dvakrat obečalo poravnati dolg prvega dne meseca, a vselej brez uresničenja.

Gospa seže v žep. V mošnjici je nekaj zažvenketalo, nekaj kron je bilo v njej, vsa gotovina, s katero bo treba še dva dni izhajati. Na trgu mora še dve jutri nakupiti vsakdanjega živeža, a tam se nič ne dobiva na up.

— Povej mu, da res ne morem v tem trenutju poplačati računa, ker gospoda ni doma, odvrne gospa s tesnobnim glasom. Predobro ve, da niti jutri, niti prvega, ne bode mogoče izplačati sicer majhne svotice, ker nujnejši starejši računi čakajo poravnanja.

Otroci se spogledujejo. Zadrega, bridkost, a najbolj sram se jim zrealijo na obrazih. Revščina ni krivda, a vendar osramočuje. Poniževanje in sramota, da ima njih hiša dolgé, je presunila celo njih otroško brezbriznost.

— Mati, ali vam res ni mogoče takoj izplačati te malenkosti? popraša najstarejša hči poluglasno.

— Ni mi ne, dete moje, ako se jutre in pojuternjem nočemo vsi postiti, je bil pobiti odgovor.

Dekle vstane ter odide iz sobe. Ko se čez nekaj časa povrne, reče z globokim vzdihom polajšanja, a ipak z glasom, v katerem je dregetal zadržani jok :

— Pregovorila sem učenca, da je odšel brez denarja. Toda, mati, prvega gotovo poravnajte oni dolg, da se tak poniževalni prizor ne vrne več. Tudi lepo prosim, skrčite odslej hišne izdaje kolikor mogoče, da ne zabredemo vedno bolj v dolgé.

Mati vzdehne, toda nič ne odgovori. Da, ko bi ona vedela, kje bi se dalo pri gospodarstvu še štediti in krčiti! Vse je tako tesno odmerjero, da ne bi moglo bolj biti. Na to se povrne k prejšnjemu delu ter snaži dalje.

A kmalu postane pozorna na svoje delo. Od česa bi neki prihajal veliki madež na nedeljski moževi suknji? Ne z milom, ne z vodo, primešano s salmijakom, ni moč ga odstraniti. Opazuje madež, nekaj sluti, česar pa noče verjeti. Še enkrat drgne s kartačo po njem, mane ga s prsti, zastonj, madež se ne

gane. Prejšnja slutnja oživi v njej. Tako je, in ne drugače, misli si razdražena. In to naj bi bilo pošteno, blago? Doma se skopari, malo da ne trpi pomanjkanje, poleg tega še dolgovi nastajajo, a moj gospod soprog popiva izven doma liker! Kajti ta madež ni od ničesar drugega, nego od pristnega, finega likerja, kakoršen se dobiva po kavarnah.

V tem trenutju se znovič oglasi hišni zvonček, da jo je njegov glas presunil do dna srca. Vidno zadregeče. A sedaj je bil nje strah zastonj. Takoj spozna težko hojo svojega soproga.

II.

Kmálu na to je prekoračil Vincenc pl. Kolar z velikim kupom uradnih spisov pod pazduho, z važnostjo in dostojnostjo, kakoršna bi pristojala kralju, stopajočemu med svoje podložnike, prag družbinske sobe. Bil je velikan po dolgosti in širokosti, pravi Goljat, rudečega, napetega obraza, svetle, vedno potne kože tudi sredi zime. Takoj je spoznal, da se je moralo pripetiti nekaj neugodnega v hiši: ali razpor med otroci, ali da je nastala po neprevidnosti kaka škoda ali kaj enakega, kajti otroci so brez navadne navdušenosti sprejeli njegov prihod, žena pa, če se njegove oči ne motijo, ga še celó pozdravila ni.

— No, zakaj tako tihi? poprašuje dobrovoljno, potem, ko se je iznebil spisov, površnje suknje in klobuka ter se spustil v starinski usnjati naslonjač, širok in trden, kakor bi bil za večnost izdelan.

— Zakaj da smo tako tihi? ponovi žena z razdraženim glasom. Ni težko uganiti. Saj veš, kakšni prizori se, žal, ponavljajo pri nas zadnje in prve dni meseca. V dolgove zabredamo čim dalje bolj.

— Ah ti moj Bog, tega nisem kriv ne jaz ne ti, sploh nihče v hiši, odvrne mož z glasom čisto nasprotnim onemu svoje žene. Draginja, obila rodbina, otroci obdarjeni z izvrstnim tekom, čast, katero nalaga neizogibna dolžnost, podajati jim dobro odgojo, visoke šolnine, dragi učitelji, plača nizka. kdo naj bi potem delal čudeže?

— Nizka plača, dà, to in drugo nič je krivo naših stisk, odvrne žena živahno. Ali kedaj se vendar enkrat uresniči dolgo že obečana, a nikoli izpolnjena obljuba poboljšanja uradniških plač?

— Kedaj? To vesta Bog in pa finančni minister, odgovori mož udano. Ti veš, dušica, da, ko bi od mene bilo odvisno, bi ti prinesel

najraje vsaki prvi dan meseca vrečko denarja, namesto navadne borne peščice.

— Da imaš dobro srcé in da svojim želiš samó dobrega, vem, toda malo več bi se že dalo še štediti, in sicer od tvoje strani. Saj me umeješ, Vincenc, reče žena z dvoumnim, na pol svarljivim glasom ter pokaže možu oni izdajalski madež, ki je vsled izpiranja postal še večji.

Soprog se dela, da je ne umeje, a ona noče vpričo otrok poniževati moža : Zató ne zine dalje o tej reči, toda s trdnim namenom, da ga na štiri oči pozneje prav pošteno ošteje.

— Oče, zakaj me pustite učiti glasovir, ki toliko stane in za kateri prav nič ne maram, če se nam tesno godi? se oglasi Milka, katera je vsled zadnjih prizorov pozabila na glavobolje ter pazljivo poslušala, o čem se menita roditelja. Raje bi me dali učiti se šivat, da bi postala šivilja ; do tega bi imela več veselja in bi menj stalo.

— Ako napravim izpit z odliko, kakor upam, se mi menda posreči dobiti kmalu službo učiteljice, in stroški, katere imata z menoj, potem odpadejo, pristavi hitro najstarejša hči, še predno je oče utegnil Milki

odgovoriti. Hotela je s to opazko razvedriti skrbna roditelja, posebno mater.

— Šivilja, učiteljica! Dekleti, ali sta ob pamet? se zavzame oče. Vincenca pl. Kolarja hči da bi bila šivilja, da bi postala učiteljica tam kje med zarobljenimi prebivalci kakšnega zapuščenega kotiča v planinah? Da bi jaz kedaj doživel, da bi kedaj kateri član Kolarjeve rodbine omadeževal z nepristojnim svojim stanom slavno ime prednikov, ki so bili sami junaki meča in peresa? — Nikoli ne!

— Čemù pa je bil potem ves moj dolgoletni trud, čemù mi bode potem služilo moje učiteljsko spričevalo, ako mi nima nikoli hasniti? poprašuje učiteljska kandidatinja, neprijetno iznenadena po očetovih izjavah. Misel, da bi še dalje gledala in se udeleževala domače bēde, ki se bode najbrž še množila od leta do leta, jej je bila premučna. Naveličala se je že enakomernega, pustega mestnega životarjenja ter je iskreno hrepenela po spremembi, po idiličnem življenju na deželi, kakoršno si je ona v svoji mladostni domišljiji naslikovala. Tam se namesto ugodnosti, razkošnosti in razveselje-

vanja, kakoršno ponujajo mesta, uživata pokojni mir ter zdrava priroda.

— Čemú da ti bode tvoj dosedanji trud in tvoje spričevalo, prašaš? Zató, da, ako bi me smrt doletela, predno bi bila kakorkoli preskrbljena, se moreš sama preživljati, odvrne oče z glasom, ki je pravil, da ne trpi ugovorov. — Pomnite si, dekleta, da samo za ta slučaj podajam vam temeljito izobrazbo, dokler sem pa živ, moje hčere ne bodo služile kruha.

— Delo ne ponižuje, Vincenc, opominja žena bojazljivo, in naj bi celo onega, ki se živi v potu svojega obraza, krasila tudi deveterozobna krona. Poznala je predobro nepopoljšljivo slabost svojega moža, puhli ponos zavoljo one betvice »modre«¹ krvi, katera je bila še edini borni ostanek nekdanje imenitosti njegovih pradedov. Mogoče, da je res Kolarjev zarod bil kedaj slaven in imovit, menda pred kakimi sto ali še več leti, a pozneje ni bil več. Praded, ded, oče in sploh sorodniki njenega moža so bili navadni meščani in uradniki, več ali manj visoki, več ali manj imoviti, toda res vsi ponosni na ono malenkostno besedico »ple-

menit», katero so negovali kakor posebno milost, posebno srečo, ter jo vedno priklepali svojemu imenu kot neki neobhodno potrebni in prevažni pridevek. Toda njej se je vse to zdelo baš naopak : prav nepotrebno in neprikladno njih tesnim razmeram. Takošen je smatrala oni rodovinski naslov. Plemenitaši, a pomanjkanje v hiši, plemenitaši, a dolgovi izven hiše ! Kakó porogljivo se je to glasilo, kakó bridko in poniževalno je to delovalo na rodbino ! Tudi ona se je prva leta svojega zakona nehoté bila navzela one puhle prevzetnosti in bahatosti, mené, Bog vé, h kakšni uglednosti in veljavi pomore še kedaj oni naslov in nekdanja slava moževih prednikov njej in rodbini. Toda kmalu so jo brídke izkušnje vsakdanjih potreb ozdravile one slabosti. Prišla je do spoznanja, da ima večjo veljavo bankovec, obrnjen v hišni prid, nego meter dolga in ravno takó široka tiskana pola rodoslovja in podedovanih častij.

— Prav meniš, mamka, da delo ne ponižuje, toda samó tedaj ne, ako je ono primerno stanu in imenu, odgovori mož na njeno opazko. Tudi jaz delam in se ubijam

več nego dovolj, a ker se mi moje poslovanje označi z naslovom c. k. uradnika, postaja mi moje delo v čast in slavo. Drugače pa je biti neznatna učiteljica na kmetih, da molčim o šiviljskem stanu, česar nas Bog obvari!

— Ali kaj naj potem postanejo dekleta? Kaj naj počnejo doma, kadar bodo izučene v svojih strokah, če jim ne dovoliš, da bi stopile v službo, kakor smo bili določili?

— To je pa čudno vprašanje, se začudi mož. Doma naj bodo, pa tebi naj pri gospodarstvu pomagajo. Skrajni čas je že, da svoje moči nekoliko izprežeš. Tako si že shujšala in oslabela.

— Kaj moja oseba! Ta ni tolike važnosti, da bi se na-njo ozirali vsi, pač pa me vznemirja bodočnost deklet, vzdehne mati. In nenadoma jej postane tesno pri srcu, ter nepremagljiva potreba se je poloti, olajšati si jo. Pogovorila bi se bila še rada z možem o tej in onej resni zadevi, predložila mu rada njegovo slepost gledé na prazne ocene podedovanega plemstva, katero, ne dovolj, da do zdaj ni prinašalo nobene koristi ne njemu ne svojcem, utegne postati rodbini še celó

pogubno, ako bode tudi zanaprej visel z vso dušo ob njem, kakor je doslej. Odkrivala bi mu tudi rada svoje bojazni in hude slutnje zavoljo Malvinine usode, ki jej danes, ne ve zakaj, vedno vstajajo v duši, vedno silijo v spomin. A vpričo otrok tega ne more storiti.

Dan se je nagnil. Pri mizi, kjer so delali otroci, se je stemnilo.

— Tilda, ogovori mati svojo najstarejšo hčer, za danes ste delali dovolj. Potrebni ste požirka čvrstega zraka in nekoliko hoje, da zravnete pripognena telesa. Napravite se in pojdite se sprehajat do večerje.

Otroci si niso dali tega ponavljati. Glave so jim bile res težko in udje otrpneli. Tudi duh jim je bil pobit. Mladostna duša se vzgrozi vsega resnobnega, tužnega. In res je v hiši danes vela neprijetna sapa. Veseli so bili, ako se je morejo iznebiti vsaj za nekaj časa.

Nekaj minut je vladal v hiši hrup, ropot in šum. Stoli so se odmikali, loputalo se je z vrati, omare so škripale, govorilo in kričalo se je povprek, a na to je nastala nakrat tišina. Kolarjeva deca je bila zapustila dom.

A Kolarjeva zakonska dvojica — je nekaj časa v mislih molčé se bavila s tem zarodom, dokler ni njega načelnik s hrumečim zakašljanjem vzdramil svojo zamišljeno družico.

Tudi ona zakašlja v znamenje, da ni zadremala na svojem stolu poleg okna, kakor bi on bil morda sklepal iz njene nepremaknenosti in molčanja. Z uklonjeno glavo, z rokama kakor onemoglima v naročje spuščenima, tako je stala, odkar so otroci odšli. Mrak jo je oviral, da bi se dalje bavila z delom. Zato sta utrujeni roki ter v skrbi utopljena glava nehoté iskali odpočitka. V resnici pa so nje možgani bolj nego kedaj delovali in se mučili s premostrivanjem.

Vstane in pogleda, če so vrata zaprta. Potem primakne svoj stol bliže naslonjača, v katerem je soprog z nategnjenima nogama lenobno slonel, kakor da uživa s slastjo po dnevnem trudu ono brezposelno urico, katero si je privoščil vsaki dan, prišedši iz pisarne.

— Zdaj, ko sva sama, povej mi odkrito, Vincenc, začne na to ona s kolikor mogoče mirnim in prijaznim glasom, da ga tem laže pregovori, čemu ne dovoliš, da bi Tilda,

dosegši spričevalo zrelosti, stopila takoj v službo? Kakšna tolažba bi to bila meni, videči svojo hčer preskrbljeno, hiši pa bi s tem tudi odpadlo več troškov. Od zraka tudi Tilda ne živi, dasi je skromna. Obleka tudi kaj stane. Tvoji prejšnji razlogi mi ne gredo v glavo; zde se mi premalo tehtni, da bi jim pameten mož priznaval veljavo. Ali imaš morda k temu kak drugi posebni razlog, katerega nočeš dekletu povedati?

— A moji prejšnji razlogi tebi res niso tehtni dovolj? se začudi mož razžaljen. Ali res ne moreš razumeti, Ivana, da vredni pravnukinji slavnih Kolarjev ne pristojata takó borna, da-si častna služba, kakor je učiteljska, posebno kadar ni še temu sile? Da, ko bi postala učiteljica meščanskih šol, v Božjem imenu, ne dejal bi besede — toda na kmetih! Nikar ne pozabi, ljuba moja, da se naše rodoslovje ponaša s škofovsko in generalsko častjo. Bili so tudi hrabri vitezi vmes in znameniti grajščaki, ki so imeli svoje podložnike, ki so imenovali svojo lastnino po cele vasi, prav kakor majhni vladarji! Dobro se še spominjam, kolikokrat mi je rajnki oče pravil o enem posebno imovitem,

ki je baje imel v hlevu po sto najlepših konj, po dvesto.

— Lehko je reči : moja hči, pravnukinja slavnih Kolarjev ne sme služiti, pretrga žena možu z nestrpnostjo navdušeno besedovanje, do dna duše prepričana, da napuh njenega moža ni samó površna in mimohodna slabost, ki se prijemlje častilakomnega duhá, srca pa se ne dotika, temveč ena onih nevarnih, neozdravljivih slabostij, ki zadušijo vsako zdravo čustvo, ki uničujejo vsak blagi nagib. slične toči, ki vse pokonča, slične temi, ki slepi tudi najbistrejše v okó. A če ta pravnukinja ničesar nima in nič ni? V kakšno pomoč naj jej bo pri naših stiskah, in kaj bo pomagala hčeri v bodočnosti ona slava nekdanjih gradov? Namesto puhle časti da bi bili raje podedovali od pradedov kakšen tudi majhen gradič! Pa kaj gradič? Dvojico konj, recimo, katere bi prodali takoj ter z rešenim denarjem poplačali svoje dolgove. Imeli bi vsaj nekaj dobička od tega!

— Da si izgubila že vso poezijo, Ivana, to pa me res žalosti, potoži se mož z glavo majaje.

— Moj dragi, poezija je lepa, vzvišena stvar, katero še vedno visoko cenim, a samó pravo, ne domišljene ! Ali ni poezija, ako mlado deklè uporablja svoje moči in znanosti v prid človeštva, sebi na korist in rodbini v polajšanje, nego če se dolgočasi domá brez pravega posla in smotra, roditeljem v nadlego ? Povej vendar, kaj naj počne Tilka odslej domá, vajena zdaj tičati vedno v knjigah ?

— Dejal sem že poprej, kakó naj uporablja čas, odvrne Kolar nevoljen ; — pa, ako ti moj prejšnji odgovor ni všeč, ti odgovorim lahko še drugače.

— In to bi bilo ? —

— Kaj je storila Malvina kmalu na to, ko se je povrnila domu ? Omožila se je, kar je vendar, zdi se mi, najprimernejši stan in najboljše preskrbljenje poštenemu, dobro vzgojenemu dekletu, odvrne on kratko.

— Omožila se je ? Zdi se mi, da si jo le ti omožil, kar je velika razlika, opomni ona s porogljivim, bridkim naglasom.

— Nu, da ! Jaz sem jej prigovarjal, da bi se omožila, kar mi je pa le v zaslugo,

ne pa v krivdo. Ali ni bila ta možnost njej primerna, bodisi po stanu, bodisi po izobrazbi snubača, da se res sme reči, da je zadela pravo?

— Po stanu, po izobrazbi moževi, morebiti da; a gotovo ne po njegovem značaju, odvrne gospa s prepričanjem.

— Ne bo, mislim, take razlike med njima, da se ne bi mogla sporazumevati, menim jaz, reče on.

— O pač, pa še tolike, da ni upati, da bi kedaj složno in srečno živela.

— No, no, starka, danes pa že v vsem pretiravaš! Kaj slabo si razpoložena, pošali se on. — Povej vendar, s čim se tvoj zet tako silno razlikuje od tvoje hčere, ti nevsmiljena tašča? Prav radoveden sem.

Ona še ni zapazila njegove šale, takó jo je skrbelo, odkrivati mu, kar jo je že dolgo tiščalo in vznemirjalo. — V čem? V vsem se razlikuje, potrdi ona. Malvina je resne, premišljene narave, mej tem ko je nje mož površen, lehkomiselen; Malvina je krotka, polnočutna, uzorna, on strasten, oduren; Malvina ljubi hišo, mir in priprosto življenje, on živi za svet, hrepeni po razve-

seljevanju, ljubi razkošnost in, kar je najhujše, zahaja v lehkomiselno družbo in tudi igra. O da bi bil nekoliko bolj po njem pozvedoval, predno si Malvino silil k tej zvezi! Drugačen je človek v prijetni, veseli družbi, v kakoršni smo ga mi poznali, drugačen v zasebnem življenju. Svoje dvome zavoľjo njegovega značaja sem ti že takrat razkrila, ko je snubil Malvino, a ti si se mi rogal, češ, da večina mladeničev je pred zakonom lehkomiseln, iz česar pa ne sledi, da bi ne postali po zakonu ugledni možje.

— In to tudi sedaj ponavljam, zavrne mož užaljen, da se mu piše v greh, kar je storil z dobrim namenom. — Prepričan sem tudi, da ga s časom gotovo usoda spreobrne in spametuje, če ga zakon še ni. Baš ker je Malvina drugačna od njega, je upati najboljšega od te zveze. Ona ga gotovo spravi na pravi pot, posebno pa zdaj, ko se jima je pridružila hčerkica. Otrok bode očeta omamljal in ga priklepal na dom.

— Ne delam si nikakoršnih upov, vzdihne ona. Ni je nevarnejše strasti nego igranje, katero prej ali pozneje privede do gotove pogube. Ravno porod otroka me vzne-

mirja; kajti, če bi se pripetila nezgoda, bi bila potem občutljivejša.

— Kakó ste ženske, posebno materé, vendar čudne, meni Kolar nestrpno. Ako nimate skrbij, pa si jih delate, ako ne vidite pošasti, pa si jih same naslikujete. Ti vidiš v tem zakonu samó hibe, katerih pa jaz celó ne vidim. Slep nisem tudi jaz za nje, a smatram jih samó za navadne slabosti, katere več ali manj spremljajo vsaki zakon. Ugodnostij tega zakona nočeš videti, da je namreč tvoja hči vsled njega postala baronica, da ima nje mož, da si še mlad, trikrat toliko dohodkov, nego jaz, da opravlja častno, zaupno službo kot poslovodja plinove tovarne, kakoršna le malokogar doleti, pa da je edini nečak imovitega strijca samca, kateri, če tudi zdaj skopari in ničesar ne izpusti iz rok, ko umré, gotovo ne ponese seboj svojih tisočakov.

— Vidiš, Vincenc, kakó nedosledno govoriš, posvari ga ona bolj z žalostnim nego očitajočim glasom. Meni si prej očital, da sem izgubila vso poezijo, ali, po tvojem govorjenju sodé, bi tebi zakon, ki bi moral biti vrhunec poezije, ker naj bi slonel na neo-

mahljivem stebru mejsobne ljubezni, samó zató bil ustvarjen, da se dekleta preskrbljujejo! Ti smatraš za poezijo navidezni in zunanji blesk, jaz notranjo srečo in zadovoljnost. A baš to dvoje, vem, pogreša uboga Malvina. In to načelo je tebe tudi vodilo, po njem si se tudi ravnal, ko si kar silil v Malvinino poroko z maloznanim človekom. Naslov ženinov, dobra njegova služba, mastna dedščina v ozadju, te tri reči so bile tebi porok srečne Malvinine bodočnosti. A meni ne. Zraven tega, da nisem preveč zaupala v svojem obnašanju sicer ljubeznivemu in prikupnemu mlademu možu, sem spoznala takoj, da Malvina mu ni takó udana, kakor naj bode človek človeku, s katerim mora obhoditi težavni pot življenja. V zakonu, tudi najprikladnejšem se neizogibno zadene ob marsikatero pečino, ob kateri se razdrobé vsa krasna domišljavanja, katera si je svoj čas stavila mladostna duša, in kadar ljubezni ni, da bi zmanjševala hudi sunek, nastale so vedno krvave rane.

— Moja ljuba, zakoni, sklenjeni po nagibu ljubezni, redko kedaj poganjajo zaželeni sad. Ljubezen, ki pride še-le po zakonu, je

najbolj trajna, modruje Kolar, ne toliko iz prepričanja, kakor zató, da odbije ženine trditve, v katerih, tako je čutil, je dokaj resnice. Noče pa jej pritrditi, da ne osmeši sebe.

— Oče — mati — jeclja fant z razburjenim glasom, ne da bi se opráščal zaradi svojega čudnega vedenja, — na nekaj jako žalostnega me je zdaj le opozoril eden mojih sošolcev. Nisem hotel verjeti, na to mi je pokazal najnovejši dunajski list, in v njem sem videl zapisano črno na belem — o, pa ne ustrašite se preveč, mati, morda le ni res — pomota se lahko zgodi — časopisom ni vselej verjeti, govori pretrgano proti materi, katere obraza v mraku sicer ne vidi, a čuje nje težko sopenje, kar je bilo pri njej vselej znamenje trpljenja.

— Povej dalje, dečko, kaj si čital v časopisu? Pa daj rajši sem, da sam pogledam — pa v temi ni mogoče čitati -- hitro prižgi luč — ne, počakaj še, prej nama vendar povej, kaj si izvedel, sili oče, kakor zmočen. Polotil se je tudi njega nenavadni nemir. Ničesar ne sluti, a tajen glas mu pravi, da to, kar ima Radoslav povedati, je v tesni zvezi z rodbino, da je nesreča, ki doleti vse.

A Radoslav ne zine. Tekel je bil domú, da čim preje naznani svojim skoro neverjetno hudo novico, a zdaj, ko jo mora povedati, stoprav čuti, kako težavna naloga je biti poročevalcem neprijetnih vestij. Za mater je v skrbah, vé, da njo prežalostna novica, ako je resnična, doleti najbolj. Naj torej oče sam prečita ter materi pové, si misli ter se loti svetilnice, da bi jo prižgal.

A roka se mu razburjenosti trese, da se dolgo mudi ž njo, predno je pošteno svetila.

Mej tem, ko se je Radoslav bavil s svetilnico, je segal oče po časopis in ga obračal in listal po njem, da najde ono pošast, ki je sicer pogumnega fanta kar neverjetno vzplašila.

— Brzójavi, oče, zašepeče mu Radoslav, postavši svetilnico pred njega.

Oče si natakne naočnike ter pregleduje brzójavke. «Ruski car odpotuje» — to ne bo; «gosposka zbornica namerava» — stara stvar; «povodenj je pokončala» — ali je to? reče glasneje proti sinu, mej tem, ko je prejšnje odstavke in opazke delal s tišjim glasom, kakor sam s seboj govoreč.

— Tu, tu čitaj brzojav z Dunaja! Kaj li ne vidiš, da se tu omenja zet? zakliče nekdo s srca pretresajočim glasom za njegovim hrbtom. Žena, nestrpna izvedeti, o čem bi poročali listi, kar bi njo moglo toliko živo zanimati, kakor je bilo soditi iz Radoslavove presunjenosti, a največ vznemirjena od temnih slutenj, ni mogla počakati, da bi počasni mož še-le poiskal in prečital dotično poročilo. Proti svoji navadi, ker ni bila radovedna, vstane, ter gleda preko njegovega ramena v časopis in našla je tudi, kar je mož v naglici prezrl.

Kolar upré pogled na naznačeno mesto, mej tem ko ona z nagubančenim čelom in vedno bolj zabledujočim licem požira vrstice.

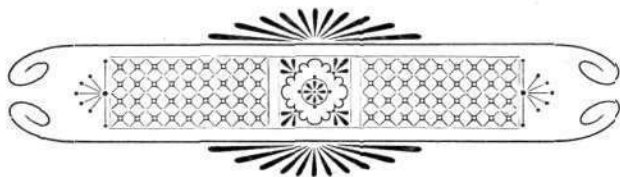
— Glasno, glasno, čitaj, vikne ona, meni črke plešejo pred očmi.

On stori tako. »Leopold baron N., poslovodja plinove tovarne, je izginil te dni z doma, ko je dan poprej izgubil 50.000 gld. na borzi, kjer je bil eden najmarljivejših obiskovalcev. Ker N. ni imel zasebnega premoženja, sumi se, da je igral s tujim denarjem, kateri je brž ko ne poneveril svojemu uradu. Preiskava razjasni to temno zadevo.

Baron N. je zapustil mlado ženo z detetom v največji bedi in sramoti».

Kolar še ni bil dočital, ko je začutil na rami, ob katero se je bila žena naslonila, neko posebno težo. Komaj pa je odložil časopis, zgrudi se na-nj onemoglo telo — nezavestne žene.

III.

Nekaj dnij pozneje se je pridružilo upitju živahnega Kolarjevega zaroda ušesi prodirajoče vekanje nekaj mesecev starega deteta; po hiši pa, nemirna kot senca, je hodila mlada ženska, njegova mati, kakor da bi bila nezavedna vsega, kar dela in kar bi počela, kot da jej je duša otrpnila, ona duša, ki je bila glavni čar njenega dovršenega obraza, ker je odsevala iz pogleda njenih izgovornih očij. Bila je Malvina, domača hči, zapuščena žena strastnega, brezvestnega igralca, tatú, begunca, moža brez značajnega, brezsrčnega, ki je brez slovesa ostavil dom, njo in dete, da sebe otme zaslužene kazni, in da nadaljuje kje na tuji

zemlji, morda tudi pod tujim imenom, svoje razkošno, lehkomiselnó, nepošteno življenje.

Kakor so javni listi poročali, je baron Leopold N., nje soprog, res bil izginil, ko si je obtežil vest in oskrnil ime z dvema težkima hudodelstvoma: da je zaigral 50.000 goldinarjev tujega denarja, kakor je pokazal ogromni primanjkljaj v blagajnici plinove tovarne, ki je bila izročena njegovemu varstvu. Ni bilo skoro več dvombe, da jo je prekanjeni slepar pobrisal v daljni, širni svet, toda ne prazen, temveč s preskrbljeno mošnjo, kajti izneverjeni denar je znašal okoli 100.000 goldinarjev. Vse zasledovanje po njem je bilo brezuspešno; o njem ni bilo nikjer sledù, kakor da bi ga bila zemlja pogoltnila.

Po njem Malvina ni žalovala. Prebridke ure, katere je bila doživela ž njim v svojem kratkem zakonu, so jej dale pravico smatrati kot posebno milost, biti rešena njegove pričuóčnosti. A nad svojim detetom je tugovala, za njegovo bodoónost je drhtela. S čim naj se redi, vzgoji, brez sredstev, brez zaslombe, s prokletstvom omadeževanega imena za petami?

Teden dni je doma čakala soproga, meneča, da se še povrne, in če že njega ne bi bilo, da pride vsaj njegovo poročilo. Poznala ga je kot lehkomiselnega in neblagega človeka, a nikoli ne bi mu bila pripisovala tolike brezčutnosti, da bi se kedaj ločil od svoje rodbine brez najmanjšega razjasnila, brez poslovljenja. Toda čakala je brez uspeha. Naposled je prišla gosposka v hišo ter v imenu pravice zaplenila vse, kar je bilo možvo. In njegovo je bilo vse pri domu, razven njenih in otroških oblačil. V zapuščenem zarubljenem domovju jej ni bilo več prestat. Želela si je, morala je čim preje odtod. Toda kam naj se obrne z nežnim onemoglim detetom? K materi jej je sililo srce, k materi, edinemu zanesljivemu zavetju, kjer sme otrok ob vsaki priliki trkati, prepričan, da bode nahajal v njem vir, ki ga bode krepčal v vsaki bedi, ki ga bode tolažil v vseh njegovih bridkostih in zmotah.

K njej je torej pribežala, in ona jo je tudi sprejela z odprtimi rokami in kipečim srcem. Ali, oh! razven tolažbe je potrebovala mlada, nesrečna žena tudi pomoči, potrebovala je trajne, izdatne podpore, da sebe

in svoje dete preživi. In tega ni mogla pričakovati od nje niti zahtevati pri tesnih razmerah, ki so pritiskale rodbino od vseh strani. Sprevidela je takoj, da njeno nadaljno bivanje pod materinsko streho je celó nemogoče. Sestre so sicer božale in pestovale svojo malo nečakinjo ter ravnale sočutno ž njo, a so se večkrat tudi odurno pritoževale, da jih otroški jok moti pri učenju, ter ob vsaki priliki dajale jej razumeti, kakó malo dobrodošla je v hiši nje pričujočnost.

Očim, do živega presunjen vsled tolike nesreče, posebno še zato, ker se ni mogel iznebiti očitajočega prepričanja, da on ni brez krivde v tej prežalostni nesreči, se je potrudil po mogočnosti ohrabriti jo ter biti jej prijazen; a v načinu, kakó je vedno popraševal, kaj misli storiti v bodoče, kaj da namerava početi, ter jej vedno dajal nasvete, je bilo prejasno, da komaj pričakuje trenutka, da bi se ona na kakšen si bodi način opomogla in se drugam napotila.

Samo mati je bila vedno dobrotna in skrbna ž njo in nje detetom; negovala je oba, kakor da je Malvina nje majhen otrok. Kadar je Malvina omenjala, da mora čim

preje iztakniti kak način ali sredstvo, s katerim naj preživi sebe in otroka, potegnila jo je k sebi, med solzami in ljubkovanjem jej gledala lice, da jo teši in ohrabri, kakor se dela s poslušnim otrokom, ki za trdno obeča izvršiti nekaj, kar mu provzročuje veliko truda in neugodnostij. Odobraval je Malvinin namen, saj vidi, da do neke določbe mora priti, saj se dan za dnem prepričuje, da z moževimi dohodki ni moči zadostovati niti najnujnejšim hčerinim potrebam, in da nje daljnje bivanje pri njih bi bilo usodepolno za hišo.

A vendar, kako jo boli zavest, da bi Malvina, to nežno lepo bitje, ki se je zdelo ustvarjeno samo za to, da druge osreči s svojo čarobnostjo, kakor žlahtna cvetlica, ki svojo plemenito vonjavo napaja zrak, se je morala zdaj truditi in ubijati Bog vé kako in s čim za svoj obstanek! Saj je ona v kratkem času svojega vdovstva sama poskusila tesnobni, bridkostni čut, ki navdaja mlado, zapuščeno ženo in zraven še mater, ostavljeno brez zaslombe, brez sredstev, samo sredi viharjev življenja! A njene tedajne razmere v primeri z Malvininimi so

bile še mile in prenesljive. Ona je bila vdova poštenega, obče čislane, blagega moža, a Malvina je zapuščena žena hudodelnikova. In jokala se je mati včasih skrivaj kot dete nad kruto usodo ljubljenske.

Malvina je kmalu izprevidela, koliko trpi mati zaradi nje. Noč in dan si je belila glavo, kako bi rešila hišo svoje in svojega otroka občutljive navzočnosti, a pri tem materi ne obtežila bolj srca. In v največji sili, ko se je bila do dobra prepričala, da za sedaj, ko je potrebno nje dete tolike pomoči, ne more misliti, da bi se lotila izdatnega dela ali posla, ki bi jo redil, je sprejela kot edino pribežališče nasvet, kateri jej je očim večkrat stavljaj, pa ga je ona iz tankočutnosti vselej odbijala.

Na premožnega moževega strijca jo je bil opozoril on koj prvi dan njenega prihoda; do njega naj bi se obrnila, če ne zaradi družega, že zavoljo časti rodbinskega imena, da jej on priskoči na pomoč, je dejal.

Toda Malvina je vedela, da mej strijcem in njenim možem ni vladala prijaznost. Nikoli ni prašala za vzrok, a slutila je, da baš zaradi lehkomišelnega moževega živ-

ljenja. Najbrž je soproj prepogostoma trkal na njegovo mošnjo, in to je skopega starca napotilo, da se mu je popolnoma odtegnil. In da bi se zdaj še ona obrnila do njega in mu razkrila svoj prežalostni položaj? Ali ne bi starec lahko sodil, da je ona moževa poslanica, lehkomišelnica, zapravljivka, ki hlini in povečuje svojo nesrečo, samó da bi ga tem lajlje oskubla? Kako poniževalno bi bilo za-njo! Njena dostojnost in nje ponos sta se temu upirala. A sila kola lomi. Kaj poniževanje, kaj ranjeni ponos, kadar se oglašá kruta beda, kadar gre za obstanek! In pisala mu je pismo odkritosrčno, ponižno. Prosila pomoči ne za-se, samo otroka naj se usmili! S časoma se pač mora najti njenim zmožnostim primeren delokrog, ki bi vsaj toliko dajal, da bi zadostoval skromnim nje potrebam.

S kakšim srčnim trepetom je potem zasedovala ono pismo, katero je sama oddala, da gotovo pride do cilja. V duhu je je videla primešano drugim brezštevilnim pismom, potem v uradnikoví roki, v vlaku, kateri doletavajo, takó si je domišljevala, vsakoršne nezgode; naposled jo prevzame tudi strah,

da se ne bi kam pozgubilo, ali ostalo pozabljeno v poštni tružici, ali vsled pismonošine nemarnosti ne prišlo v prave roke. Ah, da ga ni priporočila, vseh teh skrbij ne bi zdaj bilo; pa dobre misli prihajajo vselej prepozno!

Živela je nekaj dnij kakor v mrzlici, a ne pogumni, temveč osvobodujoči: pričakanje odgovora, radovednost o vspehu pisma, vedno bolj oživljajoči jo up, da nje prošnja ne bode glas upijočega v puščavi... Kakor je prej vedno zdvajala o bodočnosti, takó je zdaj upala v njo. Pri srcu jej je vedno lože; pogum raste v njem, ker upajoče srce sluti navadno to, kar najbolj želi. Poleg tega so pri hiši vsi odobravalii nje početje ter jej že naprej čestitali k srečnemu izidu, da se jej je res zdelo nemogoče, da bi moglo priti drugače nego je bilo mnenje in želja vseh.

Odgovor ni se dolgo mudil. Koj tretji dan je došel. Bila je nedelja, in ker je vreme bilo tako, da se ni dalo boljšega žeteti, je porabila Kolarjeva rodbina, ki celi teden nikamor ni zahajala, vabljivi popoldan za daljši sprehod v okolico. Samo Malvina je ostala z otrokom doma, ker je bil ta ne-

koliko betežen. In ravno oni popoldan je prišel odgovor.

Veselila se je došlega, toliko zaželenega lista, a ipak s tesnobnim čustvom ga je odprla. In ko bi — pa že ga je vzela iz zavitka ter z brzim pogledom prečitala.

Grozen je bil učinek tega trenutka. Kakor bi trenil, je postal nje obraz mrtvaško bled, roki so se kot onemogli spustili navzdol, kolena se jej pripogibala in oči od zavzetosti so se jej širile, kakor bi bile čitale na oni poli papirja smrtno obsodbo.

Nezgodo primerjajo streli, ki pride nepričakovana: ali ta je še hujša. Strela omamlja, uničuje in zadušuje bridkost in skrb, a nezgoda še-le pomnožuje in nadaljuje skrbi in bridkosti. Silni udarec Malvinine nezgode je uničil samo za trenotek nje telesne moči, a zato oživiljal strašno pošast: grozo pred bodočnostjo, ono bodočnostjo, ki se vidi včasih brezkončna, ker vemo, da bode polna muk in trpljenja.

Nje prvotne slutnje glede bogatega moževega strijca so se bile uresničile. Skopušnemu možu, katerega mišljenje, čustvovanje in hrepenenje se je sukalo samo okoli de-

narja, tako da so mu človeška čustva že davno bila otrpnila, se je zdela Malvina kot prekanjena, zvita ptica, ki uporablja svojo nesrečo, da bi lože segla v njegove zaklade. Zato jej je poslal odgovor, narekovan po tem trdnem svojem prepričanju, odgovor razžaljiv, oduren, brezčuten, ki je nesrečno, nežno čutečo žensko nič manj zbolel nego vse bodoče gorje, katero je v trenutju videla, merila in umela ga v vsej svoji neizmernosti. Potem, ko se kratko časa prepusti obupnemu premišljevanju, skoči s stola, kamor se je bila spustila v prvi osupnelosti, vzame svoje dete v naročje, in mej tem, ko je krčevito pritiska k sebi, zašepeče z naglasom nesrečneža, topečega se pri polni zavesti! Oh Bog, Bog, kaj bode z nama? In med pekočimi solzami si je ponavljala vedno in vedno nerazrešljivo vprašanje: Kaj bode z nama? Odgovora si ni vedela, samo to je čutila, da ne sme, da ne more več biti svojim v nadlego, in da nje daljno bivanje v rojstnem, majhnem mestu jej ne bo v nikako korist. Tu ne more upati niti se nadejati nikakoršnega zaslužka, pa ko bi se tudi našel zaslužek, bila bi preveč izpostavljena obre-

kovalnim jezikom. Čim preje torej more odpotovati, je bil nje drugi sklep, tem bolje!

Položila je dete v zibel, umila si zatekle oči, da izbriše iz njih solzni sled, potem pa začne pregledovati in precenjevati svoj nakit, kateri je imela shranjen v leseni škrinjici.

Ni ga bilo mnogo, a bil je dragocen. — Zdelo se jej je, da, ko bi naletela na poštenega kupca, bi mogla rečenim denarjem izhajati vsaj nekaj mesecev. A kako prodati zlato in bisere v skromnem provincijalnem mestu? Kdo naj ga kupi? Zlatarji? Teh par, kar jih je bilo nastanjenih, so bili sami nepremožni, ker še ono malo, s čimur so založili borne izložbe, je bilo samo uverjeno blago! A v gotovini ni imela več denarja, nego nekaj goldinarjev, s katerimi ne more potovati do Gradca. V Gradec je bila namenjena preseliti se in to iz dveh tehtnih vzrokov. Prvič zato, ker je tam bival strije, do katerega se je bila obrnila proseča pomoči. Trdno je namreč bila določila, svojcem zamolčati neblagi strijčev odgovor. Ni jim hotela znovič delati skrbij, posebno pa materi ne. Tudi jej je bilo prehudo, da bi si

roditelji zaradi nje morda delali težko vest, kadar bi ona odpotovala v svet za srečo. Poreče jim, da odpotuje k strijcu, ker je ta izrekel v pismu željo, da bi rad videl njo in otroka. Drugič pa tudi zató, ker je sama v tem mestu bila še tujka in torej neznana, in ker se je za gotovo nadejala, da se jej tu preje nego drugod ponudi zaslužek.

Mej tem, ko ugiblje sem in tja in ureja nakit, zažvenketa nekaj v škatljici, ki je ležala na dnu škrinjice. Iznenadjena seže po nji, ker prvi trenotek si ne more domisliti, kaj bi bilo v njej.

Ko jo odpré, zasveti jej nasproti deset lepih novih zlatov. V razburjenosti je bila na ta denar popolnoma pozabila. Bil je bogati dar imovitega krstnega botra njene hčerice.

Ah, sreča v nesreči, zakliče s hvaležnim glasom in s srea se jej odvali breme. Rešena je bila vsaj ene skrbi; preskrbljena je bila z denarjem za prvo silo. Ne smela bi se sicer dotakniti tega denarja, edinega imetja ubogega otroka, a zavest jej pravi, da v tem slučaju je celó njena dolžnost, opomagati si ž njim.

Pomirjena zaklene škrinjico. Bog mi bode pomagal v mojem težavnem položaju, je mislila pri sebi, da dosežem zaželeni namen.

Ko so se povračali potem domačini čvrsti in dobre volje domù, sprejemlje jih Malvina z nasmehom, zanima se za popisovanje vseh podrobnostij prelepega sprehoda, voljna in hvaležna veže v šopek obile cvetice, katere so nabrali mlajši otroci nalašč za njo, kakor da se tudi ona topí v slasti užitih prijetnostij.

A kakó drugače jej je bilo v resnici! Mej tem, ko navidezno posluša živahno razkladanje, se muči njen um, da najde primerno obliko, da odene ž njo izmišljotino, s katero mora skoro na dan, vpira in podnetuje svoje moči, da ne opešajo sredi bridke uloge, katero je namenila igrati.

— Res, to je bil danes prijeten in zdrav sprehod, kakoršnega takó kmalu ne pomnim, vtika se Kolar med otroško brezkončno pripovedovanje, in se trudi z ovratnico, katere ne more odpeti, a katere bi se rad iznebil, kakor se je bil že suknje in životnika. Po navadi je bil tudi zdaj utrujen in poten.

— Škoda, da se nisi mogla pridružiti nam, Malvina. Zrak in hoja bi bila tudi tebe okrepčala, kakor sta mene, pristavi mati, kateri, dasi je bil somrak v sobi, vendar ni bila ušla nenavadna hčerina bledost.

— Jaz pa nikakor ne obžalujem, da sem ostala doma, odvrne hitro Malvina s pomembnim, skoro radostnim glasom; jaz sem mej tem tudi uživala svoj delež veselja.

Kolar, ki je še vedno trgal ovratnico, jo brž opusti in se ozré v Malvino, takó prijetno sta ga osupnila brezskrbnost in zadovoljnost, ki sta zadoneli iz njenih besed. Vajen je bil do sedaj videti jo vedno otožno in malobesedno.

Ali se ti je kaj prijetnega pripetilo med našo odsotnostjo? poprašuje hlastno, kakor da nekaj že sluti. Stavim, da si dobila odgovor na svoje pismo. In ker mu Malvina smehljáje, da-si nemo prikimava, nadaljuje vedno bolj v ognju: Je-li mogoče? Da bi se bil starec takó podvizal? O, to smatram za dobro znamenje, in odgovor je ugoden, kaj ne? Saj sem vedel, da nisem napačno svetoval. Tepci niso Kolarjevi nikoli bili, če tudi se vsakemu ni smehljala sreča, da

bi se bil visoko popel, hitel je pripovedovati mož v polni samozavesti svoje veljavnosti.

— Uganili ste, očka. Strije mi je res odgovoril in iz srca sem vam hvaležna za modri svet, odvrne Malvina sicer pogumno, a srce jej utriplje takó močno, da se jej misli zmedejo in ne vé, kaj bi dejala. Nikoli ne bi ona bila verjela, da je laž, če tudi v blagem namenu, takó težko spraviti iz ust. Strije mi piše, nadaljuje vedno bolj zmočena — pa kam sem neki založila pismo? Baš, ko ste pozvonili, sem je imela v roki. Moj Bog, iznenadjenost me je popolnoma zmedla. — In uboga trpinka navidezno išče in premetuje po mizi, po žepih, po vseh kotih, globoko osramočena vsled svojega glumačenja. Vedela je, da je pismo bila uničila, da je ne bi izdalo.

— Ne išči pisma; se že še najde, povej rajši, kaj je stalo v njem, sili Kolar, ki komaj strpi od radovednosti.

— Bilo je silno kratko. Strije je v njem izrekel samó željo, da hoče mene in otroka osebno spoznati, razloži Malvina ne malo utolažena, da oče ne trmoglavil, da bi videl pismo, kakor se je bala, da bo.

— Potem pa ga le čim preje obišči, svetuje Kolar. Železo je treba kovati, dokler je gorko.

— Ako bode mogoče, koj jutri odpotujem, pritrdi hči.

— Pohčeriti te hoče, svojo glavo stavim, prerokuje Kolar, in se suče dobrikujoče okoli Malvine, kakor da je ona že imovita, čislana gospa.

— Jaz tudi takó mislim, se oglasi mati, ki je s sklenjenima rokama in živo presunjena zasledovala ves pogovor. Moj Bog, moj Bog, ko bi se to uresničilo, vzdihuje poluglasno, kot bi molila k Bogu za tako milost, ter zre z nepopisnim sočutjem na svojo lepo, nesrečno hčer.

In lepa je bila res Malvina, lepa tudi zdaj, navzlic obilnim skrbem in žalostim, tema največjima sovražnicama lepega obraza, ki sta jo brezusmiljeno zasledovali.

Malvina je bila ena onih redkih lepotic, ki ošupljajo in omamljajo takoj v prvem trenotku. Bila je visoko vzraščena, šibke, a vendar polne rasti, bledega lica, a neke zdrave bledôbe, prihajajoče najbolj od nežne polti, rujavih, izgovornih očij, katere so do-

bivale poseben, iskreni odsev, lesketajoče se v senci dolgih trepalnic, lasij tudi rujavih, mehkih in svetlih ter prirodno skodranih. Ne bilo bi lahko misliti si bitja, ki bi še bolj, kakor ona, se prikladalo uzoru klasične lepote. In taka lepota navadno vztraja navzlic letom in viharjem življenja.

— Da, da, ko bi se to uresničilo, reče Kolar ponavlja je ženine besede, in tudi njemu se pri tem ukrade iz krepkih prs lahkotni vzdih. A njegova iskrena želja je bila čisto drugačna od ženine. Žena je želela, da bi svojega otroka videla srečnega, on pa si je Malvino želel preskrbljeno, takó ugodno preskrbljeno, kakor more biti milijonarjeva varovanka, da bi od te sreče prodrlo nekaj sijajev tudi v njegovo borno hišo.

— Malvina, ker imaš svoje, a mi marsikaj pogrešamo, ne pozabi nas, reče na to kakor v šali ter se proti svoji navadi nasmehne Malvininemu detetu, katero je ta držala v naročju.

— Veš, moj god je zadnji dan julija, opozarja najmlajši bratec.

— In moj rojstni dan štirnajstega maja, pové Milka.

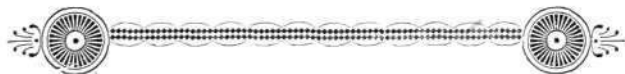
— Za Božič smo pa vsi radi veseli in naše božično drevo je bilo letos na pol prazno, se pošali Radoslav, kateri, da-si sicer čemern, posebno odkar se je Malvina mudila pri hiši, je bil postal nakrat prijazen in dobre volje.

Malvina prikimava z nasmehom na ustnih, a s smrtno tugo v srcu. Ti veseli, upapolni obrazi so množili še bolj njeno bridkost. In to bridkost, ki se jej v tem trenutku dozdeva neznosna, je bila prisiljena pridržati za-se, prenašati jo molché, brez najmanjšega potešenja, ne da bi si imela privoščiti tolažbe, ki jo daje sočutna beseda!

A kar je bilo najhuje, morala se je pri tem kazati vedro, veselo, da, da, srečno! Izkušnjava jo obhaja, vreči s sebe krinko ter povedati resnico; a njeno okó se ustavi na upalem materinem licu, po katerem se je bila ulila živa rudečica, katero privabljata hrepenje in up nenadejane sreče. Kakor jo je zbolel pogled drugih radostnih obrazov, videčo, da ono prijaznost je privabila sebičnost, a ne sočutje, enako jo je materina čista, nesebična zadovoljnost ganila in pre-

sunila. Da, mater, to svetnico požrtvovalnosti, ljubezni in potrpljivosti mora in hoče ona štediti na vsak način! In sklep, kateri se je bil že jel majati, se utrdi v njej znovič. Ona hoče sama in jedina nositi svoje gorjé.

IV.

Bilo je pozno zvečer. Pri Kolarjevih so se že vsi bili ulegli, razven Malvine in njene matere. Malvina je pospravljala svoje reči, ker je drugi dan imela odpotovati, in mati se jej je bila pridružila, da jej pomaga, ako bi trebalo, pa tudi ker je želela čim dalje ostati v družbi ljubljene hčere.

— Ne smela bi vzeti vse prtljage s seboj, Malvina, svetuje mati, temveč samó najpotrebnejšo. Saj Bog vé, kakšni bodo strijčevi nameni s teboj; še ni gotovo, da bi te pohčeril. Stari ljudje so večkrat čudaki in ne marajo preveč za družbo mladih ljudi, posebno pa za otroško ne. Utegne te samo bogato obdariti, menda ti zapiše stalni letni

dohodek, s katerim lahko po stanu živiš, kar bi tudi ne bilo napačno. V tem slučaju bi se morala naseliti k nam. Kam pa sicer? Ako bi pa res sreča hotela, da tebe in otroka obdrži pri sebi, ti prtljago lahko dopošljemo.

— Ne, ne, mati! Notranji glas mi svetuje, vse svoje reči takoj vzeti seboj. Jaz od nekdanj rada poslušam svoje slutnje in nagibe, odvrne Malvina hlastno in z odločnim glasom, ki se je pa komaj priboril izza trepetajočih ustnic. Silni upor, da premaga svoje občutke, misel na neznano usodo, v katero se poda jutri, strah temne bodočnosti, skorajšna ločitev od predrage matere, to vse jo je tako razburjalo, da je vsaka žilica v njej trepetala kakor v mrzlici.

— Potem pa le stori, kar ti svetuje razum, odvrne mati prisrčno. Bog naj blagoslovi tvoj novi pot in da bi ta odhod bil srečnejši nego je bil zadnji, ko si se kot nevesta ločila od nas.

— Bog hotel, Bog hotel, zašepeče Malvina iz dna duše, ter se materi vrže v naročje. Pri spominu njene poroke, ki je bila tako bogata najlepših uzorov in najmamljivejših nad, katere pa se nikoli niso uresni-

čile, prikipi njena žalost do vrhunca. Ni jej več moč premagovati se. Solze jej silijo v oči, najprej tihe, ki pa se kmalu spremené v silno ihtenje.

— Malvina, Malvina, kaj to pomaga? zakliče mati prestrašena od nenadejane hčérine pobitosti. Saj je še malo prej brezskrbno kramljala ž njo o tem in onem, kakor da jej je up v boljšo bodočnost izbrisal iz duše zle utise njene nesreče.

— Spomin na moj nesrečni zakon, mati, ta me je presunil, zagotavlja Malvina in si prizadeva postati spet mirna. Bog ne hotel, da bi ona sumila, kaj razburja zraven spomina svojega nesrečnega zakona njeno srce.

— Res, v veliko nesrečo in v ne malo žalost za-te, kakor za nas je bil tvoj zakon, pomiluje jo mati. Kdo bi bil tudi mogel soditi o Leopoldu, ki je bil videti uzor uljudnosti in možatosti, toliko nepoštenosti in moralne popačenosti? Ali, če se je tudi on v svoji neodpustljivi lehkomyiselnosti grozno pregrešil proti človeški družbi, a še bolj proti tebi kot soprog, in proti svojemu otroku kot oče, vendar upam, kar se tiče vajinega mejsebojnega sporazumljenja, da sta bila

složna, da te je čislal in ljubil, kakor za-
služiš.

— Čislal, ljubil? ponovi Malvina bridko. Leopold ni poznal niti po imenu teh blagih čustev. Takoj prve dni svojega zakona sem prišla do spoznanja, da ta uljudni plemič, ta izobraženi mož, ta visoko postavljeni uradnik, o, odpustite mati grdi izraz, da je zver v človeški podobi. Njegova govorica je bila kletvica, njegova veselost podlost. Prepiral se je z vsakim. Hiša se je zdela peklu podobna. Posli so zaporedoma odpovedavali službo, in nihče mu ni dolgo ostal prijatelj. Igral je, kakor veste, a kadar je izgubival, je izpuščal na mene svojo nevoljo. Pijančeval je, in kadar je bil vinjen, je izgubival pamet. Kolikokrat sem menila, da je prišla moja poslednja ura. Da še živim, je samo usluga slučaja.

— Kaj moram čuti, Malvina! Pa da bi bil kedaj surovo ravnal s teboj? zavzame se mati.

— Kolikokrat me je pretepaval, zaječi Malvina s komaj slišnim glasom ter si zakriva oči z rokama, kakor da čuti še sedaj grozo onih trenotkov.

— O ti zver zverinska, o ti ničvredni —

— Stojte mati, pa govorite tiše, da niti zidovje ne izvé, kar sem vam zaupala, seže hči preplašena v razsrjeno materino besedo. Oni, katerega zmerjate, je oče mojega otroka!

Molk je sledil za tem žalostnim pogovorom. Mati, ženska v letih, izkušena in utrjena v trpljenju, se tiho joče, a Malvina mlada, komaj triindvajsetletna ženska, še novinka v borbah in dušnih bridkostih, pa se premaga. Postala je spet navidezno mirna.

— Ali zakaj nisi zbežala od njega? Zakaj nisi prihitela k meni? jej očita mati črez nekaj časa in po hčerini želji zaduši svoj glas, da se sliši kakor šepetanje. Odpušiti pa ti ne morem, da se niti pritoževala nisi nikoli, vsaj meni, svoji materi! Le iz otožnosti, ki je vedno vêla iz tvojih pisem, sem bila posnela, da nisi srečna. Kaj podobnega pa, kakor si mi zdaj odkrila, ne bila bi nikoli slutila.

— Zbežati, pritoževati se? ponavlja Malvina žalostno majaje z glavo. Kaj, li ne veste, kako težavno je slabotnemu bitju, kakor je ženska, protiviti se javni obsodbi, in kako se nežni duši ustavlja razkrivanje

svoje največje tajnosti in svoje bridkosti, da bi potem svet tako rekoč štel naše rane? Porajajo se bolesi, za katere celo sožalje postaja onečiščenje. In vrhu tega, kako je mogoče razpostavljati občenemu opravljanju očeta svojega otroka ter omadeževati ime, katero nositi je njemu usojeno? Toda kaj pomaga ponavljanje bridkih spominov, prseže si Malvina v besedo, kakor da obžaluje, da se je spustila v tak kočljivi razgovor. Kar je minulo, je minulo. On je zdaj meni toliko kakor mrtev, kajti, če ga redarstvo ne zasači, kar dvomim, se tudi nikoli več ne prikaže v domovini, in črez pregrehe mrtvih je razprostrt plašč pozabljivosti.

— Potem smatram kot pravo srečo, da si njega rešena, meni mati klaverno.

— Sreča? gotovo, toda samo kar zadeva mojo osebo; otroku pa ta sreča ne bode blagonosna.

Mati ni vedela ugovora tem resničnim razlogom, ki pa so jej odkrili novo, vrlo stran hčerinega blagega značaja. Malvina je imela prav. Ime žena, ime mati nalaga onim, ki ga nosijo, neodvračljive dolžnosti in odgovornosti. —

Drugi dan je Malvina, kakor je bilo določeno, s svojim detetom odpotovala, srečno prestavši svojo žalostno ulogo. Nihče niti zaslutil ni nje junaškega sklepa; prevarjeni so bili, da se ona podaje na pot k sreči in zato so se lahko in veselo poslavljali od nje, z najboljšimi voščili k srečnemu uspehu.

In z rokami, polnimi vsakoršnih zavitev, da je otroka komaj mogla nositi, je stopila Malvina v železnični voz za nekadilce, ker oni za gospé je bil že poseđen, ter ondi prestala vrsto mučnih ur, predno je je vlak prinesel do cilja nje potovanja.

V kupeju, kjer je bil edini ozki sedež med dvema debelušnima človekoma, tako da je ona siloma svojo šibko osebo spravila med nju, se je namreč nahajalo več oseb obojega spola, različne starosti in raznih stanov. Tem, kakor je brž spoznala, je bila ona s svojim kričečim tovorom, katerega utešiti in v spanje zazibavati se je zastonj trudila, trn v peti.

Oni stari gospod z zaspanimi očmi na enem koncu kupeja bi bil rad zadremal, a vedno ga je nekaj predramljalo; ona mlada gospa s kislim obrazom, blizu okna sedeča,

bi bila rada čitala, a nekaj jo je v enomer motilo; oni mladi par, ki si je šepetaje nekaj dopovedaval, ni sam se ni mogel razumevati, in zato je gledal strupeno v njo. Vedela je predobro, da vseh teh zaprek je samo nje otrok kriv s svojim vekanjem.

Pa tudi ona sama je vzbudila pozornost sopotovalcev. V njo so se vedno obračale oči. Dasi je bila jako priprosto oblečena, vendar sta njena izredno plemenita lepota in prikupnost lica, a posebno nje odlično vedenje in gibanje, takoj na prvi pogled izdajala izobraženo žensko. Ali kakó da potuje sama s tako majhnim, nemirnim detetom? Kdo je neki? In od kod je? In dete, je-li omožena, ali neomožena? Takó in enako so ugibavali, posebno v krogu trojih mladeničev, njej nasproti sedečih, visokošolcev, sodeč po njih zunanosti, ki so jo v enomer nadlegovali s svojimi skrivnostnimi in drznimi vprašanji ter razžaljivimi opazkami.

Toda tudi ta križev pot je imel svoj konec. «Gradec!» je zaklical hripavi sprevodnikov glas, in «Gradec» je odmevalo v Malvini, kakor da bi trobila usodepolna trobenta sodnjega dné.

Izstopila je kakor sanjáje. Vsi prisotni so jej bili pri tem postrežni, veseli, da se iznebijo sitnega otročiča.

Postrežniki jej prihajajo nasproti, ponujáje svojo postrežbo, in komaj se jih je odkrižala. A kam sedaj? Da bi se ustavila v gostilni, bi stalo preveč. Sinoči, ko ni mogla zatisniti očesa vsled skrbij, se je spomnila v svojo tolažbo, da biva v Gradcu nje nekdanja kuharica, katera se je tam omožila s črevljarskim mojstrom. Do nje se hoče obrniti, da ima vsaj eno živo dušo, ki jej pojde nekoliko na roko v velikem neznanem mestu. A nje naslov jej ni bil znan. Pri redarstvu ga upa izvedeti. Svoje reči izroči kolodvorskemu vratarju v varstvo ter se napoti z detetom v naročju, katero je bilo, k sreči omamljeno od svežega zraka, zaspalo, iskat nekdanjo kuharico.

Našla jo je, še predno se je bila nadejala. A kuharica ni mogla za njo mnogo storiti, ker je sama potrebovala pomoči. Krst so imeli pri hiši in ona je bila še v postelji. V hiši je vladal vsled tega največji nered. A priporočila jej je dobro zanesljivo ženico, udovo sodnijskega sluge, stanujočo v isti

hiši. Baš včeraj se je izpraznila njena izbica, katero oddaja v najem, dejala je; kar v njej se nastanite.

In res je uboga Malvina našla tam varno zavetje, kakoršnega ne bi bila pričakovala. Gospodinja je bila postrežljiva, blaga dušica, a v svoji preprostosti jako modra in izvedena, da je Malvini bilo v ne malo polajšanje, bivati pod njeno obrambo. —

Komaj se je Malvina uredila v novem domovju, je bila nje prva skrb, ozreti se po primernem delokrogu. Dasi je skromno, malo da ne revno živela, ipak jej je denar kar ginil iz mošnje. Onih deset zlatov je skopnelo v teku enega tedna v samo dva, *in to vsled stroškov za potovanje, za naprej plačano stanovnino, za razne nujne izdaje, za živež, da je bil skrajni čas, da se najde živ, neusahljiv vir, iz katerega bi se zaje-malo za vsakdanje potrebe.* In z detetom v naročju je obhodila neustrašeno razna delavska skladišča in prodajalnice, prošé kakoršnega koli dela, bodisi z iglo, bodisi s peresom, prepisovanja, tudi not, ker je bila tudi godbe večča. Zastonj; odvrčali so jo povsod. Sprevidela je v kratkem, da ženska

brez posebnih priporočb in ugodnih spričeval ne dobí kmalu voljne, nesebične podpore. A kdo naj bi njo priporočil, njo, ki se je predstavljala vrh tega z lastnim za vse čase oskrunjenim imenom?

In z grozo je morala gledati, kakó vedno bolj gine mala svota denarja, kateri je imela še na razpolago. In baš tako hitro, dejala si je strahoma, izgine tudi oni, kateri upa izkupiti od svojega nakita, ako ne pride od kod nepričakovana pomoč, v katero nič več ne upa.

Vrh tega, se nje muke in skrbi pomnožujejo, — oboli jej dete. Noč in dan ni imela ž njim mirú; kakó naj bi potem delala, tudi ko bi se jej ponudila prilika?

In dnevi so minevali za dnevi hitro in nevzdržno. Da-li so jasni in svetli, da-li so oblačni in temni, vsejedno čas beži naprej. Trije meseci so bili že minuli od nje prihoda v Gradec, da sama ni vedela, kedaj, da-si so jej potekli med samimi težavami. Otrok je bil sicer zopet okreval, a denar, kateri je bila dobila od prodanega nakita, je bil tudi skoro pri koncu. Otroška bolezen je k temu ne malo pripomagala. In kaj potem?

Tolika in takó velika je bila zdaj nje toga, da jej je odsevala s trpečega obraza, z vedno bolj shujšanega života. Njeni gospodinji ni ušla ta sprememba; in sklenila je, dobra žena, opozoriti jo na to.

— Ne zamerite mi, je dejala ponižno, da se vtikam v reči, ki bi me ne smele brigati, a zdi se mi, da ste gospa, nekoliko slaba. Z otrokom se preveč mučite; po dnevu ga vedno pestujete, a po noči vam spet krati prepotrebno spanje. Najeti bi morali kako žensko, kajti, če to pojde takó naprej, obolite še sama.

Ta prijazni, preprosti, skrbni opomin presune Malvino do živa. Saj čuti njega resnico. Premagana od bridkostij zaihti na glas ter odkrije dobri ženski svojo bêdo.

— In zakaj mi niste že mnogo prej zaupali svojega stanja? pravi ta sočutno, a kar nič iznenadjena. Saj je že davno slutila, da pomilovanja vredno mlado žensko, poleg zapuščenosti in sramote, katero jej je zapustil mož, mučiŕo tudi gmotne skrbi; a iz tankočutnosti se ni hotela vtikati v njene denarne razmere.

— Meni je dal Bog troje hčerk, nadaljuje, in kakor sem z njegovo pomočjo dobila za vsako potrebnega kruha, takó bi bila tudi za vas, ako bi mi bili kaj naznanili o svoji bedi. Najstarejša je že petnajst let blagajničarka pri imenitni tvrdki; druga isto tako dolgo prodajalka v pekovski štacuni, in najmlajša služi lep denar z vezenjem imen v perilo. Pripovedovala je, še ni tri dni tega, da se je v delalnici izpraznilo mesto delavke, ki se je omožila; prav nujno potrebujejo nove moči. Kaj, ko bi se vi oglasila? Pa morda se vam to ne priklada, ker —

— Meni se ne bi prikladalo? Zakaj neki ne? poizveduje Malvina brzo, ker je ta nenadoma umolknila.

— Menila sem, ker ste odlična gospá, izgovarja se ona.

— Motite se. Da se morem živiti, bi sprejela vsakoršno delo, odvrne Malvina. Uverjena sem, da delo nikogar ne ponižuje. Samó, kdo naj bi potem čuval otroka? Kajti, sodim, da na dom mi dela ne bi zaupali.

— Taka je, pritrdi žena. Kar se pa otroka tiče, najde se pomoč. Dete je zdaj večje; lahko je zaupate tujim rokam. Naša

hišna oskrbnica ima hčer, ki vse dni brezposelno pohajkuje, odkar je končala šolska leta. Za majhno odškodnino vam bo rada čuvala otroka, in preverjena sem, da njeni materi bode tudi prav. Dekle je dobro, če tudi lenobno, otroku se ne zgodi nič hudega. Sicer hočem tudi jaz paziti na oba.

Malvina je res bila sprejeta v ono imenitno delalnico, kjer so se izdelovala samó naročena dela za plemstvo in bogataše. Bila je zdaj rešena vsakdanjih morečih skrbij. Dete je voljno prestajalo pri novi varuhinji, in vse je kazalo, kakor da se nje življenje obrača na količkaj prenesljivi tir. A ni dolgo trajalo tako. Dete je dobivalo kotnike in postalo je spet hudo bolno. Bilo je zató čemerno, nestrpno in pri nikomer ni hotelo bivati razven pri materi. Malvina je bila primorana, izstopiti iz delavnice. Voditeljica skladišča je dovolila potem proti navadam in zakonom, naj delo jemlje domu, in to nekoliko iz sočutja, nekoliko tudi iz sebičnosti, ker je Malvina bila izredno marljiva in natančna, in ne bi jo bila rada izgubila.

Toda delo, katero je Malvina doma izdelovala, ni bilo takó izborno, kakor ono v

delavnici. Tam ni dela odlagala, dokler ni bilo zgotovljeno, a domá ga je neprestano devala iz rok, da je vsled tega postajalo nečedno. In niso jej več dovoljevali na dom jemati, a ona svojega bolnega deteta ni hotela zapuščati. In največa bêda je zopet potrkala na nje duri. Malvinine moči so pešale. Zdvajala je.

— Vse je končano, zajeclja nekega dne proti gospodinji, ne borim se več z usodo. Pošljite naju v hiralnico, niti toliko denarja nimam več, da bi vam plačala zaostalo stanovnino.

— Bog vam pomagaj, duša božja, a kdo je popraševal za stanovnino? je odgovorila milosrčna ženska blagodušno. Dajte se tolažiti; bodite spet pogumna. Dete ozdravi in vi pojdete zopet na delo. Ko bi se kdo našel, ki bi vam mogel posoditi nekaj denarja, da si opomorete za nekaj dni. Ali nimate prijateljev in sorodnikov, ki bi vam hoteli pomagati?

Malvina je zanikala. Moji so vsi revni, in kar je najhuje, živijo v trdnem mnenju, da se meni izvrstno godi. Glejte, malo prej sem dobila pismo od matere, kateremu je

bil priložen listek od brata, očitajočega mi, da mu za god nisem poslala vezila, da-si me je bil opozoril na-nj. Še za brezčutno me smatrajo moji. Kakó to boli! In odkrila je svoji edini prijateljici tudi ono zgodbo z moževim strijcem.

— Vi imate bogatega strijca, ki nosi moževe imé in ki biva ne daleč od tod, pa umirate malone z otrokom vsled pomanjkanja? se zavzame gospodinja. Je-li to mogoče, in sploh, je li to dovoljeno? Hitro se napravite in pojdite z otrokom k njemu!

— O ne, nikar, rajši umrem gládú z otrokom vred, nego bi se še enkrat izpostavljala njegovemu roganju in poniževanju, zakliče Malvina bolestno in ponosno ob enem. Čemu nama tudi bode življenje? Ah, da sem se narodila! vzdihne obupno.

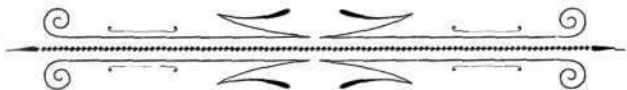
— Ne govorite bedastoč, jo pokrega dobra žena s solzami v očéh. Vi takó mlada, tako lepa in nadarjena z izvrstnimi svojstvinimate pravice očitati Stvarniku, a še manj, da bi si želela smrti. Smrt je edino zló, za katero ni zdravila: za vsako drugo je najti pomoči. Verujte meni, ki sem že marsikaj videla in izkusila, da vsakdo, ki si je kedaj

v svojih trpkih urah, ki malokomu uidejo, želel smrti kot edino rešiteljico, je potem zahvaljeval Boga, da ga ni uslišal. Enako se bode tudi vam godilo. Ura naše nezgode ne smé biti ura naše pogube, temveč naše moralne izkušnje. Ako pa nas previdnost izroči izkušnjam, pomeni to, da nas je tudi obdarila s potrebnim pogumom, da bi jih srečno prestali. In da jih prestajate vi ne samó srečno temveč tudi z uspehom, sem več nego prepričana. Poslušajte me torej, ter obiščite čimpreje trdosrčnega strijca! Če ga tudi ni ganila vaša pismena prošnja, pogled na vas in na otroka mu gotovo omehči srcé, ako je še vreden imena človek. Premagajte svojo ranjeno tankočutnost, če ne zaradi sebe, vsaj zaradi otroka, kateremu ste dolžni, da si ohranite življenje!

Malvina se zgane. Ko bi itak bolehen otrok umrl zaradi pomanjkanja, ali ne bi si ona za vse čase obtežila vesti, ker ni hotela poskusiti tudi tega skrajnega, če tudi za njo toliko zopernega pripomočka? Tudi so jej bile razumne in prijazne besede izkušene žene segle globoko v dušo. Nekaj kakor sram radi svoje brezupnosti jo obhaja, primešan

s tešilnim, spodbudljivim čutom. Tolažba je kakor zrak: ne vidimo ga, a napaja nas. In vidno potolažena se določi še enkrat obrniti se do strijca, katerega je v tem trenutju smatrala za edino rešilno bilko, po katero naj bi segla ona, utopljenka. Ako jej tudi sedaj izpodleti, potem pa pomozi Bog! Usodepolni pot pa odloži na drugi dan, ker je tedaj že bilo pozno popoldan in torej neumesten čas za obiskovanje.

V.

Drugí dan je bil temen in deževen, kakor so većinoma dnevi pozne jeseni. Kakor pa vzbuja jasni, solnčnati pomladni dan radostne misli in nado, uprav takó privablja otožni jesenski mrkle in tužne.

Ko se je Malvina ono jutro ozrla v sivo, megleno nebó, jej je postalo nenadoma nepopisno tesnobno. Ona betvica upanja, katero jej je oživljalo srečè, odkar se je bila odločila iti k strijcu, ugasne jej mahoma, se umika globoki pobitosti. Revici, privajeni vednih bolestij, je podnetil strah vedno nemile usode slutnjo in bojazen, da bode slabo sprejeta. Ta tesnoba je naraščala še bolj, ko je opravljala svojo blede, shujšano hčer-

kico, da bi napravila ugoden utis na sorodnika. Kakó silno potreben je otrok boljše hrane in postrežbe, tega se je vedno bolj prepričevala. Pa če bi ona zamudila vse storiti, da se mu pomaga?

Ta misel jej dá potrebne sile. V trenutju je bila opravljena. Ponošena obleka in starinski klobuk — vse najboljše, kar je imela, je bila v sili že poprodala — oboje čedno in smažno, vsa nje lastnina, nista sicer iz nje delala posebne prikazni, a mično osebo, ker se je njej vse pristojalo vsled posebnega darù ženske prikupnosti.

Z otrokom, zavitim v toplo ogrinjalo, je stopala hitro po obljudenih ulicah, da bi čim preje dospela na namenjeni kraj, in kakor je upala, dosegla zaželeno pomoč.

Brez velikih zaprek je našla kmalu hišo, kjer naj bi se odločila njena usoda. Hiša je stala na koncu samotne ulice izven mesta; bila je visoka, starinska, z začrnelim zidovjem, z okni prepreženimi z železnimi mrežami, podobna bolj ječi nego palači, za kar je veljala.

Tudi hiše imajo svoja obličja, ne samó ljudje! In tudi ta jo je imela: ponosno,

temno, neprivabno. Malvino, ki se je ves čas potila od brze hoje, je zazebló pri nje pogledu do srca. A se ni spustila v daljno pre-mišljevanje. Potegnila je krepko za zvonček, ki je takó glasno in hripavo zazvenel, da je nehoté zdregetala. Skoro si želi, da bi strijca ne našla doma, in najraje bi se bila obrnila ter zbežala, takó velika je bila njena vzne-mirjenost . . .

A že so se odprla vrata in sluga v livréji stoji pred njo.

— Je-li domá gospod baron? popraša Malvina utripajočim srcem in negotovim gla-som. In ker je sluga pritrdil, mu izroči svojo vizitnico, da jo nese gospodu in popraša, je-li voljan sprejeti jo.

Preprosto oblečena gospa z otrokom v naročju vzbudi na prvi pogled slugino ne-zaupnost. Strogo mu je prepovedano, puščati v hišo ljudi, ki prosjačijo. A ko čita na listku nje imé, ki se je glasilo enako njegovemu gospodarju, se njegovo vedenje brž spremeni. Pokloni se jej globoko ter jo privede v pro-storno sobano, da počaka. A sobana je bila takó mračna ter okrašena s takó čudovitimi slikami, da se otrok preplaši ter na ves glas

zaupije. Komaj ga je Malvina potešila; na to se odpró vrata, na katera je ona ves čas upirala svoj vzplašeni pogled, a namesto zaželenega strijca se prikaže spet prejšnji sluga.

— Milostivi gospod prosi, da bi blagovolili povedati namen svojega obiska, reče sluga z običajnim glasom.

— To je nemogoče, zakliče Malvina živahno. Povejte gospodu, da moram osebno govoriti ž njim in da imam seboj tudi hčerkico njegovega nečaka. Revica ni vedela, kaj govori, a čutila je, da, ako bi sedaj ne govorila, upadel bi jej pogum, da se ne bi mogla več odločiti, še enkrat priti semkaj.

Nehoté je zadela pravo struno. Stari samec je bil poleg znamenite svoje skoposti tudi najnezaupnejši človek, katerega si je mogoče misliti. Vse se mu je zdelo ničevó, brez cene, razven denarja in ugodnega življenja, do nikogar in do nobene reči ni čutil spoštovanja, nego edino do svojega rodbinskega imena. Da je njegov nečak, edini sin njegovega pokojnega brata, oskrnil rodbinsko to imé, je bila edina rana, ki se je kedaj usekla v njegovo trdožutno srce. Vendar pa je bil radoveden na edino nositeljico

tega imena. Dá jo torej poklicati v svojo sobo, ker se mu ni zdelo vredno, da bi se zavoljo malopomembne osebe, kakor je bila žena ničvrednega nečaka, dal motiti v ugodnosti, katero je pušéc užival v prijetno zakurjeni sobi.

Ko Malvina stopi v njegovo sobo, ki je bila takó zakajena, da sta ona in otrok morala zakašljati, jej gosta megla prvi trenotek brani, da bi videla, kdó in kaj je v sobi. Še-le, ko se je oko privadilo onega žgočega zraka, zagleda na blazini slonečega majhnega, debelušnega, silno starega možiceljna, oblečenega v domačo haljo, z dolgo lulo v ustih, iz katere je pihal proti stropu cele oblake.

Mož, začuvši njene korake, ni se ozrl na njo, niti se ganil iz svojega položaja, temveč, z roko mignil slugi, da bi odšel, potem pa odurno poprašal: Kaj vas je privedlo k meni, gospa? Ali niste že pred meseci dobila mojega odgovora na svoje pismo? Kaj vam nisem v tem odgovoru dosti jasno povedal svoje mnenje?

— Ki je bilo čisto krivo, kar zadeva mene in otroka, odvrne hitro Malvina, ne malo vzplašena od neprijaznega, celó razža-

ljivega sprejema. — Za Leopoldov težki prestopek ne smete mene dolžiti, še manj njegovega nedolžnega otroka, in torej je nezasluženo zaničevanje, katero nama izkazujete, kakor je nezaslužena nesreča, katera je naju vsled njega doletela. Da resnico govorim, svedoči zapuščenost, v kateri naju je zapustil. Da sem jaz bila njegova sokrivka, vzel bi me bil seboj in ne puščal me tu brez podpore, brez pomoči.

— Dobro izmišljeno, če tudi malo verjetno, poroga se starec. A tudi jaz nisem oni bebec, za katerega me vidva najbrž smatra, da ne bi vedel, da beguncu ni menda nobena prtljaga nadležnejša in nevarnejša, nego če seboj vzame ženo in otroka. Še-le ko bode lopov na varnem kraju, se oglasi in ju pokliče k sebi. A ker bi denarna pošiljatev svojcem lahko postala njemu usodepolna, ker bi ovadila njegovo skrivališče, naj pa mej tem bogati strijc redi njegovo rodbino. He, ali nisem uganil? — Pa da sta res verjela, da vama pojdem na limance? He, he! smejal se je škodoželjno, in da bi se veselil nad njenim porazom, obrne se proti njej in jo brez zanimanja pogleda.

Nekaj kakor iznenadjenost se prikaže pri tem na njegovem obrazu. O nečakovi ženi ni vedel drugega, kakor da ni modre krvi, temveč da prihaja iz revne neznatne rodbine, in to je ne malo pripomoglo, da se je nečaka, ki mu je itak postajal čem dalje nadležnejši, ker je od njega vedno zahteval denarno podporo, popolnoma odkrižal. Pričakoval je torej videti preprosto, vsakdanjo, telebasto žensko, bedastega ali pohotnega izraza, žensko, kakoršne se po njegovem mnenju nahajajo samo med prostaštvom. Kakó veliko je bilo torej njegovo začudenje, ko je zrl v nje plemeniti, dovršeni obraz, kakor alabaster čist, v katerem so se svetile duhovite milobne oči, žareče v prozračni bledbi, v nje ponosno, dasi ponižno obnašanje in pa prisrčenost združeno z globoko bolestjo, s katero je svojega otroka držala objetega. Malvina je bila v tem trenutju res bolj podobna žalujoči prikazni, o katerih nam basni pripovedujejo, nego bitju iz mesa in krvi,

Kje je ta lahkoživni Leopold iztaknil ta biser? je bila edina misel, ki se je starcu vrinila pri tem pogledu, in še bolj upira svoje drobne, bodeče oči v njo.

— Da bi jaz kedaj šla za svojim možem, za ponevercem, za beguncem, za brezsrčnikom, ki je ostavil ženo in otroka, kakor se iznebimo ponošenih oblek, ker zasedajo v omari prostor za nove in boljše? zakliče Malvina zaničljivo, in njene moči, nekaj trenotknov onemogle, — takó jo je bilo osupnilo in zadelo hudobno strijčevo govorjenje, — nenadoma oživé s podvojeno krepkostjo. — Nikoli ne! In ko bi se danes povrnil oproščen svoje kazni, z očiščenim imenom, bogat in čislan, ne hotela bi enega dne preživeti več ž njim, po tem, kar je zakrivil,

— Glej, glej si, kakó dramatiški doní to, se zasmije on. Ste li menda kedaj bila gledališčna igralka? In ker je v nje klubovalnem pogledu čital odgovor, nadaljuje: Ne? Potem pa nisem krivo sodil, ko sem vedno trdil, da ima vsaka ženska nekaj glumaškega v sebi.

Malvina zatrepeče. Raznovrstni so čuti, ki v tem trenutju razburjajo nežnočutno nje dušo. Na usta jej sili rezek odgovor, a spomni se svojega položaja kot prosilke, spomni se svoje bede in bolnega, potrebnega otroka. Prezira torej vstajajoči srd, zaduši ranjeni ponos, uteši žaljeno čast ter reče na

pol z očitajočim, na pol zdvojenim glasom :
Upala sem, dobiti v vas zaščitnika, a ne
zasmehovalca in —

— Res, zakaj pa ste prav za prav
prišla? poseže jej on radoveden v besedo,
še niste povedala, kaj bi rada.

— Kaj bi rada? ponovi Malvina bridko.
Ali je treba pojasnila? Da pomagate otroku
svojega nečaka!

— Glej si no, pozabil sem si ogledati
to važno osebo. Uh! pa komu je podobna?
reče zaničljivo, potem ko je otroka površno
pogledal. Takega opičjega obraza ne vem da
bi bil videl kedaj v našem rodu, kar sem
poznal živih in kar sem videl naslikanih
pradedov svojih.

— Bodi ali ne bodi vašim podoben,
vendar je Leopoldov otrok, odvrne Malvina
pikro. Otrok je bolan, poleg tega trpí pomanj-
kanje, zato je takó shujšan, da je bolj po-
doben mrtvecu nego živemu človeku.

— In kaj naj bi jaz storil za-nj? popraša
on naivno, dasi dobro umeje njene besede,
saj nisem zdravnik, da bi ga lečil.

— Zanj ničesar neposredno, a za me
lahko dosti. Preskrbite mi kako trajno delo,

da morem njega in sebe dostojno preživljati. Vam ne bode to težko. Znani ste, ugledni ste, vaša priporočba ne ostane brezvspešna.

— Lep obraz in delavne roke, da bi se to strinjalo? norčuje se strijc. To meni pravite; saj se nisem rodil včeraj.

— Ako vam jaz vzbujam takó malo zaupanja, da mi nočete iti na roko, pa vsaj otroka, ki nosi vaše rodbinsko imé, ki je kri vaše krvi, se usmilita, prosi ona globoko užaljena vsled njegovega nedostojnega vedenja. Vzemite ga k sebi, denite ga v sirotišče, določite ž njim, kar se vam najbolj zdi. Kakor težko bi se ločila, vendar vse rada prenesem, samó da mi ne umre gladi.

— Aha, iznebila bi se ga rada! Otrok vam je na potu — umevam, umevam. In grdi starec jo pogleda pomenljivo, potem pristavi z malovažnostjo, kakor da je to, kar jej svetuje, čisto naravno: Pa pustite ga, naj umré; malo škoda za-nj. Otrok sleparja in — dekle še povrh!

V Malvini vzkipita jeza in sram. Ne more se več premagovati. Prepričala se je tudi, da od brezsrčnega in podlega človeka, kakor je on, bi bilo nespametno pričakovati

pomoči. Čemú torej ga štediti? Orožje za orožje: kakor on njo, takó sme ona njega žaliti.

— Otrok sleparja, ponovi torej s povzdignjenim glasom, kakor potrjujoča njegovo izjavo, in ga neustrašeno pogleda. Od kar vas, gospod, poznam, ne čudim se več, da je Leopold poleg drugih nečastnih lastnostij, katerih je imel v obilnosti, postal tudi slepar. Saj je vaš nečak, in po njegovih žilah se pretaka torej vaša okužena kri!

Črez možev obraz se pri tej opazki vlije temna rudečica. Očividno je bilo, da ga je ona zadela, a on noče tega pokazati. Sram ga je, ne vé, ali svojega krutega ravnanja z nesrečno žensko, ali njenega očitanja. Neugodna mu postaja njena pričujočnost; čuti, da nima opraviiti z navadno žensko in da je najbolje, če se je čim preje iznebi. Seže torej v žep, potegne iz njega listnico ter v njej nekaj časa prebira. Na to zloži listek ter reče s pomirljivim, čisto drugačnim glasom, nego je govoril doslej:

— Priznavam, da imate neko pravico, obrniti se do mene v svoji stiski. In ker mi je zavest, da je rodbina mojega nečaka be-

raška, jako neprijetna, hočem storiti, kar smatram kot umestno v tej zadevi. Vzemite torej to le — in jej pomoli zloženi listek — ter si ž njim opomagajte, kakor morete. Povem vam pa, da je to prvi in zadnjikrat, da se brigam za vaše okoljščine, in ako bi se še kedaj v moji hiši oglasila, ne vsprejem vas več!

Malvina, v trdnem prepričanju, da jej poda kako važno listino, ki naj bi jej bila v zanesljivo priporočbo, seže hlastno po list in ga brž razvije. A kakó se zavzame, ko namesto zaželenne priporočbe zagleda — petdesetak.

— Kaj naj počnem s tem denarjem? reče ponosno, in živi plamen jej šine po bledem obličju. Kako dolgo bi ta svota mene in otroka preskrbovala? A kaj potem?

— Rekel sem že, da ga porabite, kakor se vam bolje zdi, odvrne starec malomarno, toda, ponovim vam še enkrat: štedite ž njim, ker druge podpore od mene ne dobite!

— Kakó se drznete tako grdo me opsovati? Mislite li, da sem prišla beračit? Pa da bi sprejela dar z očividnim pogojem, da ne smem družega prositi? Za koga me imate?

zakliče ona v eno sapo, zmečka bankovec v pesti, da je postal kepa, ter mu ga srdito vrže pod noge. Povedala sem vam že, nadaljuje težko sopeča, da sem želela vaše pomoči in ne vaše miloščine. Ako nimate toliko nežnočutnosti in dostojnosti, da bi vedeli, kakó se pomaga bližnjemu, imam ju pa zató jaz v podvojeni meri. Plemenito je vaše imé, a plemenito ni vaše ravnanje. Rekši se obrne in zbeži iz sobe.

V veži se zadene ob slugo, ki prestrašen odskoči, ko jo zagleda kakor viхро mimo iti. Očividno je bilo, da je poslušal pri vratih. Brž gre za njo, da jo spremlje do vhodnih vrat, a videvši, da omahuje z životom, ponudi jej sočutno stol, da bi se prej nekoliko izpočila.

Ona se niti ne ozré na ponujeni stol. Odprite, brž, sili v njega, kot da jo duši v zaprtem prostoru.

Sluga posluša, a ona izgine v mrzlo, mokrotno vreme. —

Ni vedela potem ne kedaj ne kako je prišla domu. Mehanično je drvila dalje, da si so jo noge komaj nosile, da si se jej je pred očmi vrtelo, na nič drugzega misleča,

nego na to, da jej otrok ne zleze iz oslabeledih rok. A komaj so se odprla vrata njenega stanovanja, omahne na prvi stol, in da ni preplašena gospodinja o pravem času prejela otroka, bi bil ta padel na kamenita kuhinjska tla.

A njena telesna in duševna onemoglost je trajala samo malo trenutkov. Hudo otroško kašljanje jo oživi, pa tudi njo samo je tresel nenavadni mraz, ki jej je segal do kostij. Bog nebeški, še le zdaj zapazi, da je v razburjenosti odhitela iz zaklete strijčeve hiše, ne da bi bila seboj vzela ogrinjalo. Da je premočena do kože, zató se niti ne zmeni, a z grozo jo navdaja misel, kakó otrok, bolehní otrok, prestane hudo prehlajenje.

Nje skrb ni bila neutemeljena. Po noči oboli dete za davico.

— Po zdravnika moramo poslati, svetuje gospodinja.

— Po zdravnika? A s čem naj ga plačam? ječi Malvina zdvojena. Ah, ko bi sedaj imela oni petdesetak!

— Res, gospa, malce preburno in nepremišljeno ste ravnala. Biti v največji sili,

pa zavreči petdesetak, ne zdi se mi modro, opomni ženica.

— Ni bilo modro, ne, priznava Malvina v solzah se topé; a zakaj mi je dal Bog toliko samoljubja? Kje je oni, ki bi upogibal hrbet pod bičem, ako more uiti?

Dobra ženka ni dalje ugovarjala. Saj, kdo vé, če ne bi ona enako ravnala v sličnem položaju?

Poslala je ipak po zdravnika, saj ni, da bi ga že danes morali plačati; in če ga Malvina ne bode mogla, v božjem imenu, ga plača pa ona.

In zdravnik, še predno je preiskal otroka, je poslal Malvino leč. V dveh dneh je bila Malvina zopet po koncu, a otrok je bil rešen vseh bolečin sedanjih in bodočih. Davica mu je kar z enim mahom prestrigla rahlo nit življenja.

Bil je to hud udarec Malvininemu srcu. Zdaj še le je prav začutila, kaj in koliko jej je bil ta otrok v njeni zapuščenosti. Nekaj dnij je živela kakor brezzavestna vsega, kar jo je obkroževalo. Imela je samo čut za svojo boleost, uzročeno vsled težke izgube ljubljenega otroka; v tej boleosti se je spajalo

in ponavljalo vse, kar je bila prestala zadnji čas. Zdelo se jej je, kakor da jej duša umira, takó hude so bile nje bridkosti. Kolikokrat se je potem Malvina v poznejših časih, spomnivši se onih groznih dnij bolestij, skrbij, obupa, osamelosti in dušne praznote, čudila, da more človek toliko prenesti, ne da bi se mu pri tem zamoril duh, ne da bi mu osivela glava.

Iz dušne otrpnelosti jo je šele vzdramilo materino pismo, katero je dobila nekaj dnij po smrti otroka. Nič veselega jej ni mati pisala; kar jej je poročala, je bilo Malvini celó vir novih nemirov in razdražb. A ta nova presunjenost jej je razganjala vsaj nekoliko moreče misli in čustva, v katera se je bila zakopala.

Ali si čitala, takó je pisala mati, kar piše več časopisov, da je morje pred tednom dnij vrglo na hamburško obalo truplo tujega človeka, katerega postava, starost in sploh vsa zunajnost se ujema z ono tvojega pobeglega moža? Z obraza pohabljenega moža ni bilo moč posneti, vsled predolgega bivanja v vodi, kake podobnosti z nikomer, a perilo njegovo je nosilo črke, strinjajoče se z nje-

govim imenom, in v njegovi listnici se je našla med drugimi pismi, katera so vsa pričala, da je utopljenec Avstrijanec, še prav dobro ohranjena posetnica z imenom tvojega moža. Ta novost je nas vse živo presunila, kako šele tebe! Oče je storil že korake, da bi poizvedel, koliko je v tej vesti resničnega, pa saj poznaš njegovo mlačno postopanje, da nismō o tej stvari modrejši od prej. Svetovala bi ti, da ne držiš križem rok, temveč da se krepko poprimeš vsakoršnih mogočnih sredstev.

— Kdor ima denar, lahko stori; naj bolje bode, če se daš zastopati po veččem odvetniku — da prideš čim preje do gotovosti. Kakšna sreča za te, ako bi spona, ki te še veže na-nj, bila prerezana! Potem bi smela upati, da vidim kedaj svojo Malvino zopet srečno. Veruj meni, vsi možje niso enaki tvojemu, kakor upam, sedaj rajnkemu Leopoldu.

— O ti zlato materino srcé, ki nikoli ne neha topiti se v skrbah in željah za blagor svojega otroka, zamrmra Malvina ginjena. Materina gorka ljubezen jo je v tem trenutju bolj presunila nego možnost moževe

smrti. Če se je tudi zgroževala že same misli, da bi še kedaj srečala soproga v življenju, ipak ne bi mu ona nikoli želela smrti, da bi si ž njo pridobila svobodo. Da bi odslej tavela prosta ali vezana z zakonsko vezjo po temnih potih svojega, kakor je bila prepričana, za vselej zastrupljenega življenja, brigalo jo je malo. Bridke izkušnje njenega kratkodobnega nesrečnega zakona so ugasnile v njej vsako hrepenenje po ljubezni. Užaljena do dna svoje čiste duše po izkustvu možke krutosti in lehkomiselnosti ne bi nikoli več hotela iskati sreče v novem zakonu. Čemu torej tekati v ta in uni urad poizvedovat, je-li mož res mrtev, ter sebi vzročevati razdražb in stroškov, ko je itak bila povsod na dolgu vsled bolezni in smrti otroka? Vesela je bila, da je zopet sprejeta v nekdanjo delavnico, kar jej je gospodinja, ki je sama šla prosit za svojo zaščitnico, ravnokar naznanila. Hoče raje marljivo napenjati pri delu svoje moči, da čim preje povrne upnikom, ter si z delom omamljati dušne bridkosti.

A gospodinja, modra, izkušena žena, ni bila istih mislij. Vedela je, kakšnim nepri-

čakovanja pretvorbam je podvrženo človeško srcé, posebno nežno, občutno srce mlade ženske. Vedela je tudi, da uзор vseh blagih žensk je ljubezen, pa da bi Malvina, to plemenito polnočutno bitje, vztrajala v svoji srčni praznoti?

Živo jej torej prigovarja, naj se zanima za to važno novico, češ, kdové, čemú jej še hasni, ako izve, da li res je udova ali ne.

In Malvina se je naposled udala. Saj negotovost, da li njen mož živi ali ne, je bila res neprijetnejša nego je mislila od začetka. In kolikor jej čas dopušča, obhaja različne urade, a ker so jo tam odpravljali vselej s suhoparnimi razjasnili, oglasi se naposled pismeno pri nemškem konzulatu, da bi jej ta pripomogel k gotovosti. In ta jej je res hodil prijazno na roko. Toda tudi ta trud je bil brez uspeha. Hamburško oblastvo, do katerega se je bi obrnil, je pritrdilo samó ono, kar so bili časopisi o tem poročali, pa če je dotični utopljenec bil res begunec baron Leopold N., kakor se je sodilo in katerega je redarstvo že pol leta zastonj iskalo, se nikakor ni dalo dokazati. In Malvina se torej ni smela smatrati za udovo.

A na nekaj družega jo je opozoril blagosrčni uradnik, ki se je usmilil takó težko izkušene mlade ženske: naj opusti moževo imé. Vložila je ta namen prošnjo in bila uslišana. Odslej je nosila spet svoje dekleško imé, in zdelo se jej je, da jej to provzroča mnogo polajšanja. S pridnostjo svojih rok si je opomogla kmalu takó, da ni bila pri nikomer več na dolgu ter je pošteno izhajala. A to delavno, enakomerno, neutrudno življenje ni se jej več dozdevalo primerno izobraženi, polnočutni, po družbi in spremembi vajeni mladi ženski. Nikoli svetlega žarka, nikoli gorkega utripljaja, niti prijaznega glasú ali blagodejnega nasmeha ni bilo v njem! In takó naj životari odslej do konca svojih dnij? Ni se pritoževala proti nikomur, a videlo se jej je, kakó se premaguje, kakó se sili privaditi se trdemu, njej neprikladnemu življenju.

Gospodinja jo je sočutno opazovala ter majala z glavo. Odslej je ona bila zamišljena in malobesedna, kakor bi nekaj premišljala, ter se često uglabljala v zadnje strani časopisov, katerih je zdaj vsak dan kupovala, česar ni storila prej nikdar ali redko

kedaj. Malvina se je temu zeló čudila, a ni je popraševala za uzrok.

Nekega večera se je vračala Malvina nenavadno utrujena in pobita iz delavnice. Dušne muke in naporí so se jej brali razlic, ki so vedno bolj izgubivala svežost ter dobivala bolehen izraz. Bila je ves večer tiha, kakor v se utopljená, mej tem ko se je gospodinja zopet odlikovala po prejšnji prirojeni živahnosti. Onega v zadnjem času običajnega kupa časopisov ni več bilo na mizi, temveč ena sama številka, v katero se je med govorjenjem vedno ozirala dobrodušna gospodina s tiho zadovoljnostjo.

— Kakó ste danes vspehana, gospa, opazi na to med drugim, kakor slučajno ; delala ste preveč.

— Delo je in bode odslej moj edini posel, odvrne Malvina, in lahni vzdihljaj se jej pri tem ukrade iz prs.

— Delo je sploh vsakega človeka glavni posel, a vprašanje je, kakšno je delo, s katerim se kdo bavi ! Delo se razlikuje od dela, kakor se razlikujejo ljudje po stanu, starosti, imetju . . . Vsakemu svoje ! Da pa vaše sedanje poslovanje vam ni primerno niti vam

ne prinaša onega blagoslova, ki je vsakega dela največje plačilo, je očitvidno, modruje gospodinja.

— Ljubše bi mi že bilo, ko bi mogla najti delokrog, s katerim bi se bavil tudi duh, ne samó roka, n. p. kot opraviteljica ali dopisateljica kake tvrdke, ali kaj podobnega, odgovorí Malvina; pa če ni mogoče dobiti takega, moram biti zadovoljna, da sploh imam kako delo. Da bi si izbirala in čakala ugodnejše prilike, ne morem, ker moram živeti. Morda se mi pa vendar kedaj posreči, naleteti na umestnejše in prijetnejše poslovanje nego je sedanje.

— Vi imate vedno samo delo na mislih, trdo delo rok in možgan. Kakor da se ne bi dalo po stanu pošteno preživljati tudi brez uprezanja telesnih močij! Vi niste rojena za delavko; vi ste rojena gospá. Vaša zunajnost, vaša izobrazba, vaša svojstva, vaše mišljenje, vaše čustovanje in kretanje, vse izdaje odlično osebo, in odlični osebi pristaje odlično ali vsaj častno mesto v človeški družbi. Bodite lepo tiha, pa me dalje poslušajte, reče ženica nestrpno, ker se je bala, da izgubi nit svojega dokazovanja, ako se

pusti motiti od Malvine, ki jej je hotela seči v besedo. Marsikatera samoživeča gospá, nadaljuje potem, recimo da starikava ali bolehná, bi se smatrala za srečno, dobiti tak le biser, kakor ste vi, za svojo družbenico in pomočnico. Vse vaše lastnosti vas kakor nalašč priporočajo za tak poklic.

Malvina živo zarudi. Ali vsled laskavih gospodinjinih besed, ali pa jo je takó prijetno iznenadila nje zapeljiva in, kakor se jej dozdeva, ne baš nespametna misel. Da, ali kdo bi me priporočal, kdo bi se v tem slučaju za me potezal? popraša naposled. Saj veste, da se dandanes brez posebnih priporočb niti za eno ped ne pride naprej.

— Kaj vam treba tujih priporočb? Vaša oseba vam bode najboljše priporočilo! Le sem pogledjte. In blaga duša, vesela, da se Malvina ne ustavlja njenemu dobrohotnemu nasvetu, kakor se je bala, razprostré brž časopis in zmagonosno kaže s prstom na drobno tiskani oglas zadnje strani lista, reče: Danes se ta oglas že tretjikrat objavlja! To je dobro znamenje. Le-čitajte ga!

In Malvina čita z žarečimi očmi najprej za se, a potem, kakor da se hoče prepričati,

je li prav čitala in umela, ponovi še enkrat poluglasno: «Vesela, priletna, samoživeča gospa, bivajoča na svojem posestvu, išče družbenico, gospodično ali mlado udovo, ki naj bi bila izobražena, odličnega vedenja, vesele naravi in prikupne zunajnosti. Oglašiti se osebno ali pismeno, Grad Rauhenstein na Tirolskem, pošta: Bolzan.»

— Ah, to ni zame, vzklikne na to Malvina s prevarjenim glasom.

— In zakaj bi ne bilo za vas? se začudi gospodinja vidno prestrašena. Kakó je prežala že teden dnij, da bi iztaknila po časopisih kaj ugodnega za njo, pa da bi ves nje trud bil zastonj, vse njeno veselje skaženo?

V odgovor jej pokaže Malvina besede oglasa: «vesele naravi.» Ah, takó? Vi menite, ker ste zdaj otožna, da bodele tudi tedaj, kadar bodele živela v miru ter brez skrbij, zadovoljna in v svojem pravem delokrogu, udana in pokojna, kjer bodele polagoma pozabivala hude rane, katere vam je vsekala nemila usoda? Takó jo zavrne gospodinja, katere zgovornost je danes posebno živo tekla. Potem se res motite. V vaših letih se bolest še ne ukorenini takó globoko, da

se ne bi dala iztrebiti. In človek, ki ima duh in izobrazbo, je nehoté živahen in kratkočasen, ako njega duhá ne tare nepokoje.

— Bojim se res, da ne bom nikoli več mogla biti vesela, takó prav iz srca vesela, da bi moja dobra volja mogla uplivati na druge, potoži se Malvina.

— Gotovo da ne bodete več takó brezskrbno vesela, kakor je samó neizkušena mladina ali lehkomiselni ljudje in šaljiveci, odvráča gospodinja, pač pa vas bo navdajala ona zmerna veselost, ki oživlja, ki razvedruje in ki takó blagodejno deluje na okolico.

Kaj je bilo naravnejše, nego da se je Malvina naposled udala vpričo temeljitih dokazov in silnega prigovarjanja izkušene, dobro hoteče jej ženice? Pisala je takoj gospej na Tirolsko in se ponudila za družbenico. Sebe skromno popisujé, je pridéla pismu še svojo sliko. Svoje nesreče ni omenila. Čemú? Saj še ni vedela, s kom ima opraviti! Povedala je samó, da je udova brez zaroda.

A nje preprosto, toda iskreno in prikupno pismo, nje dobro pogojena slika, kažoča uzorno nje obličje, sta morala une-

mati sprejemnico njenega lista na prvi pogled. Še isti dan je prišel odgovor. «Čim preje pridite; ugaјate mi popolnoma.» S temi besedami jo je pozvala gospá brzoјavno. In Malvina je bila zdaj prisilјena, brez dalјnih pomišlјevanj, je-li nje v naglici sklenјeni sklep dober ali ne, ne da bi prašala za materino mnenje, takoj spravlјati svoje reči ter odpotovati.

A z lažjo na srcu ni hotela ostaviti domovine, niti poslavlјati se od svojih, z lažjo, kateri bi v tem slučaju morala slediti nova laž, kakoršnih si je bila že toliko nakupičila, kakor bi posebno prokletstvo viselo na njej.

Pred odhodom je pisala torej materi dolgo pismo, v katerem jej je odkrila vso resnico ter jo s kratkimi besedami seznanila s trnjevim potom, po katerem je hodila mej tem. Naj jej odpusti dolgo prevarjanje; namen ni bil slab, temveč blag, da bi svojcev ne užalostila.

In ko se je osvobodila tudi tega bremena, se loči tesnega srca od domovine, katera, če je tudi v njej puščala samó bridke spomine, jej je bila ipak draga in mila.

Mlada v letih, a stara po izkušnjah, se je podala Malvina v neznano bodočnost, od katere ničesar ni pričakovala, z edinim smotrom, da živi, z edino željo, da bi našla v njej pozabljenje preteklosti.

VI.

Osem let je preteklo od zadnjih dogod. Malvino srečavamo zdaj na gradu Rauhensteinskem, kamor je bila pred osmimi leti tako nenadejano odpotovala in kjer je našla pokojno, če tudi ne baš zadovoljno življenje na strani svoje gospodinje, kateri je bila desna roka. Bila je to gospa čez šestdeset let stara, a še krepka in živahna, ki je s celim srcem visela na življenju, zanimajoča se za vse, kar se je godilo po svetu, rada vesela ter rada videča tudi druge vesele, v. kar je uporabljevala vsako priliko, ki bi jej mogla prinašati užitka, ter pušča je, da tudi drugi uživajo. Bila je ~~udova~~ že dolgo let, grajščakinja ter sila bogata, kar jej je

dajalo možnost, živeti po svojih nagibih in trmah. V njeno hišo so zahajale najuglednejše rodbine, ^{ki}katere so stanovale po mnogobrojnih posestvih in gradičih, s ^{ki}kojimi se je ona krajina, kakor tirolska zemlja sploh, še posebno odlikovala. Po njenih dvorana^h so se shajali umetniki vseh strok, pa tudi politični in cerkveni dostojanstveniki niso bili redki gostje nje^{ve} hiše. Komaj porojene skladbe so odmevale po njenih prostorih, še ^{em}predn^e so se razpostavljale javni sodbi, in tudi kritikovanje najnovejših romanov in pesniških proizvodov je bil eden najbolj priljubljenih predmetov nje^{ne} sprejemnih večerov. S kako navdušenostjo, da ne rečemo strastjo se je ugovarjalo nedosežnosti tega ali onega talenta, spretnosti tega ali onega peresa, kako živahno se je pričkalo zaradi realizma, naturalizma in idealizma! Pa tudi o politiki so radi modrovali ter rešetarili verska vprašanja, ki so bila na dnevnem redu. Kadar pa so pohajali tehtni predmeti, vredni razpravljanja, obirali so gospé in dekleta, gospe in gospodiče, kateri niso slučajno bili navzoči, z eno besedo: njena hiša je bila zbirališče veljakov in prvakov ter kraj, kjer

je razvajena gospoda prodajala svoj dolg čas na račun dobrih in slabih svojstev svojih bližnjikov.

Ni se torej čuditi, ako je Malvinina neprimerljiva prikazen v trenutju začarala po uglednosti in priznanju pohlepno grajščakinjo, kakor je vse v njeni hiši moralo biti dragoceno in ukusno, tako nekako si je želela tudi svojo družbenico: olikano, prikupno, dovršeno. Naj bi tudi ona bila nekaka dragocenost, katero hoče razpostavlјati na ogled občudujočim in nevoščljivim očem.

In res je Malvina celo presegala njene gizdave nade. Malce bolj gostobesedno in menj resno v družbi bi si jo bila že želela, a z druge strani kakó veličastna se je ona zdela v svoji strogi dostojnosti, ker je imela nekaj skrivnostno mamljivega na sebi. Kjer se je ona z Malvino prikazala, je bilo, kakor da bi bila privedla s seboj solnce, ki v trenutju razsvitljuje vse okrog. In zdelo se jej je, da žarki tega solnea se odbijajo tudi od nje. Kakó jej je laskalo, da njeni gostje izkazujejo družbenici ono čislanje in ono prijaznost, katero so izkazovali gospem in gospodičnam po stanu ali po bogastvu, tudi

najviše postavljenim. Kakó dobro jéj je delo, kadar so jo zavidno popraševala navdušena možka usta, kje da je iztaknila ta biser. Kakó se je natihoma veselila skrite in očite nevoščljivosti, katero je Malvina vzbujala pri svojih vrstnicah. Lepí biti, prikupní, občudovaní in dvorjení, a pri tem ostati skromní, z vsemi vedno enako prijazní, uljudní, postrežljivi, nikoli koketni, kakor da vse ono občudovanje nje niti ne zadeva ali pa kakor da se to samo ob sebi umeva, je bilo res nekaj izrednega, nekaj nenavadnega, na kar je smela biti ponosna grajščakinja. Kakó je Malvina s svojim postopanjem povzdigovala čast in dobro imé njene hiše! Marsikatero možko srce je vzplamenelo za njo, in marsikateri dotičnih ljubiteljev, sicer prevzeten in izbirčen gledé žensk ter zagrizen sovražnik zakona, prepričavši se, da z dvorjenjem in praznim laskanjem pri njej ne doseže ničesar, je prosil lepo udovo v zakon. Toda Malvina se ni udala. Kakor je bila neobčutna za njih ljubezen, tako za njih snubljenje.

Grajščakinji je zeló ugajala ta Malvinina vzdržljivost. Hudo bi jo bila zadela nje

izguba, ker se jej je zdela nenadomestljiva. A snubačem ni kazala svoje zadovoljnosti. Da se Malvinino srce, katero najbrže žaluje po rajnkem soprogu, predrami k novi ljubezni, mora priti sam zakleti kraljevič, se je pošalila poredno. A na tihem se je sama čudila tej res nerazumljivi neobčutnosti. Ona, takó lepa, takó še mlada, ona, katere duša se je ^unemala za vse krasno in blago, pa da bi se ne mogla ogrevati vpričo najboljšega, kar podaje stvarstvo ženski, vpričo ljubezni? Bilo je neverjetno. Da bi res žalovala po preminulem tovarišu? Tudi o tem se ni mogla prepričati, ker v tem slučaju bi ga bila gotovo večkrat omenjala, saj, česar je srce polno, o tem usta rada govore. A ne samó, da ni nikoli ničesar pravila o svojem zakonu, bilo je celó očitno, da se izogiblje onega predmeta, kakor da bi jej spomini na-nj vzročevali bridkost.

In grajščakinja, ki je bila uljudna in olikana, nikoli ni poskusila seči v njeno preteklost. Sumila je časih, da je morda nemila zvezda svetila na nje, ^uzakonskem obzorju, a pri tem bila tudi prepričana, da Malvina ne bi nikoli ^ubila zmožna kakšnega

nečastnega dejanja. To prepričanje in pa njena popolna zadovoljnost ž njo, sta netila in utrjevala vedno bolj dobrohotnost in zaupanje, katera je gojila do svoje družbenice.

Uloga, katero je Malvina proti svoji volji in ukusu prevzela in vestno izvrševala v grajščakinjini hiši, ni Malvini nikakor prijala, dasi je bila za njo kakor ustvarjena. Ne malo se je prestrašila, ko jo je grajščakinja pri njenem vstopu na njo opozarjala. Menila je, da že priletna gospá želi samó za se družbenico, da bi jêj stregla ter jo kratkočasila, da bi jo podpirala pri vodstvu hiše in obširnega posestva ter jêj v vsem in povsod hodila na pomoč. A da mora tudi biti nekako privabljivo središče pomembnega sveta, shajajočega se v njenem gradu, tega ni marala. Kakor je ljubila človeštvo, baš tako malo je marala za imenitno družbo, o kateri je vedela iz izkušenj, da navadno se klanja vsakoršnim malo vrednim malikom, a ne blagim uzorom, da goji vsakôršna čustva, samó človeških ne. Ko bi bila imela sredstev, bi se bila odpovedala takoj sicer ugodni, ~~ker~~ bogato plačevani službi; a kam naj se obrne brez denarja, brez pripomočkov

in priporočb? In ker je že bila tu, naj vsaj poskuša ostati.

Polagoma je pa sprevidela, sebi v veliko polajšanje in tešilo, da oni zastopnik človeške družbe, ki se je zbiral po grajskih dvoranh, nikakor ni bil takó plesnjiv, kakor se je bala, da je. Marsikaj je bilo sicer v njem nedostatnega, a tudi marsikaj plemenitega. Če so se tudi v njem sukali in govorili po neprebavljivem kalupu modernega sveta, ipak na čast se je vedno gledalo, in dostojnost nikdar ni trpela. A so bili tudi dnevi, ko je uživala najlepši mir in blaženo svobodo, nesprejemni dnevi, katerih se je ona najbolj veselila. Stréгла je tedaj svoji gospodinji, s katero je bilo lahko izhajati, ker ni bila sitna in v obče dobra duša, a potem se bavila sama s seboj po svojem ukusu. Igrala je na glasovir, čitala, risala, sprehajala se po krasnih grajskih vrtovih, gozdičih in gajih, da bi se bila lahko čutila srečno, da niso zli spomini kakor temne pošasti obsenčavali nje dušni mir. Poleg tega je z visoko plačo lahko podpirala svojo rodbino, kar jej je bilo v nemalo zadoščenje. Ostala je torej tam, kamor jo je bila privedla previdnost, podvrgla se

sitnim dolžnostim, katere jej je nalagal novi poklic, ter se prizadevala privaditi se mu.

Iz dolge dobe osmih let, katere je Malvina preživela na gradu Rauhensteinskem, je lahko sklepati, da se jej je to prizadevanje tudi posrečilo. Bila je zdaj na tem gradu že udomačena. Njegova zares čarobna lega z nepopisno mično okolico se jej je bila takó prikupila, kakor da je ondí preživela vse življenje. Nikoli ni mislila, da bi ga kedaj zapustila, dokler grajščakinja živi.

Med njo in grajščakinjo je vladalo naj-složnejše sporazumevanje, dasi ste bili nju naravi silno različni. A ker sta obe bili olíkani in razumni, ker sta obe občutili, kakó sta si vzajemno potrebni, izogibali in prezirali sta druga drugi slabosti, kar je potrebno za dva, ki sta namenjena skupaj živeti, da njiju občevanje ostane pristrčno in spoštljivo. A navzlic vsemu temu pravega prijateljstva in popolnega zaupanja ni bilo med njima, kakor bi se bilo pričakovalo od dveh žensk, živečih v takó tesni zvezi. Kakor se ni grajščakinja vtikala v Malvinino preteklost, ~~ker~~ ona sama jej ni zaupala, takó se Malvina ni upala popraševati po rodbinskih raz-

merah svoje gospodinje, ker se sama ni hotela spuščati v natanja pojasnila. Vedela je samó, da ima grajščakinja pastorka, ki bo~~de~~ po njeni smrti grajski dedič in kateri je leto dni pred njenim prihodom na grad odpotoval, ali prav za prav ubežal z doma, in živi zdaj nekje v inozemstvu. Pred tem sinovim begom pa da se je vršil, kakor so ljudje le skrivaj pripovedovali, domač razpor, kateremu je bila povod neka sinova ljubezenska zapletka. Razdraženost in razburjenost, katerima se je pridružila bol po nepričakovanem sinovem odhodu, sta vzročili, da je doletela na neki kronični srčni bolezni že več let bolnega grajščaka smrtna kap. Koliko je bilo v tem govoričenju istine, Malvina nikoli ni poizvedovala. Da je grajščak preminul nagle smrti, je vedela iz ust grajščakinje; da med grajščakinjo in pastorkom ni pravega sporazumljenja, je sklepala iz tega, ker ga je ta le redko kedaj omenjala in ker ni bila ž njimi v natanji pismeni zvezi. Pisala mu je samó enkrat na leto, tedaj namreč, kadar so sklepali letne račune o grajskem premoženju, katere mu je ona s svoto, za njegove potrebe od očeta v oporoki določeno,

točno in vestno pošiljavala na ogled. Da-li je pastorek potem odgovarjal ali ne, tega ni nikoli izvedela. A nakrat jame grajščakinja o njem obširneje pripovedovati. K temu je dalo povod neko priporočeno pismo, katero je dobila iz mesta, kjer je pastorek živel, in sicer nekaj tednov po zadnji pošiljatvi računov. Malvina je bila slučajno navzoča pri prejemu pisma. V tem pismu je bilježnik neznanega jej imena grajščakinji se predstavljaj kot zastopnik nje pastorka ter potrdil prejem poslanih računov in denarjev. Gospod Otmar, nje pastorek, kakor je bilježnik pisal, je namreč že pred enajstimi meseci šel z večjo družbo na potovanje okoli svetá in ni še sporočil, kedaj da se vrne. Ob enem jej je tudi naznanil, da je mej tem umrl pastorkov praujec, sila star general, pri katerem je Otmar živel kot sin in kateremu je rajnki zapustil vse svojo veliko premoženje.

— Vidite srečneža, je dejala grajščakinja proti Malvini s slabo skrito nevoljo, potem, ko jej je poročala o vsebini pisma; mladenič, katerega zaradi pretirane sentimentalnosti in burne krvi ni moči brzdati, in ki beži, kadar mu oče in mati dobrohotno

očitata nespametnost in ga hočeta čuvati nesreče, meni nič tebi nič iz očetovega doma, bi zaslužil, da bi ga v kazen zasledovala zla usoda, da bi se prevzetni in nepokorni sin potem vrnil ponižen in spokorjen k svojim. A namesto na kazen, naleti na bogatega ujca, ki se v njega zagleda, kakor osemnajstletno deklé v svojega častilca, in ga obdrži pri sebi, da ga neguje, da ga obožava, ter s tem še le prav izprija. Ujec umré, in kakor da ne bode Otmar imel kedaj dovolj od očetovega premoženja, vsuje mu v naročje svoje ogromno bogatstvo. In to bode njegova nesreča, če ga leta in izkušnje niso spreobrnile, česar je komaj upati, sodeč po njegovi naravi in njegovih nagibih. Žal, da se mu niti ena kaplja krvi po žilah ne pretaka od svojega vrlega očeta; vrgel se je popolnoma po materi, ki je bila, kakor se govori, pretirana v vseh svojih početjih: sentimentalna do nespametnosti, občutljiva do smešnosti, radožarna do zapravljivosti. Prepričana sem, da ne bi bil od tega lepega posestva več kamen lastnina našega imena, ako bi ona bila živela. Podpirati siromake, sirote, vdove, bolnike, revne samostane,

cerkve in podobno, je bil nje uзор in edini smoter življenja. Zató je moj rajnki soprog, spoznavši v Otmarju baš ono nesrečno materino nagnenje, zapísal meni vse premoženje, Otmarju pa odmeril samó letni užitek, s katerim bi mogel komaj po stanu živeti. Hotel mu je s tem preprečiti vsako priliko, zametavati z denarjem, in še le po moji smrti naj bi postal polnopravi gospodar, ker upa, da se fant dotlej spametuje.

— In kakó star je zdaj gospod Otmar? pozveduje Malvina z zanimanjem. To, kar je grajščakinja smatrala kot velik nedostatek njegova značaja, se je zdelo njej, nežno čuteči ženski, v prvi površni sodbi, lepa lastnost. Mož sočutnega srca in radodarne roke ni se jej zdel obsojanja vreden, temveč občudovanja.

— „Ko je ostavil dom, bil je v devetnajstem letu; od takrat sem je devet let, imel bode torej osemindvajset,“ izračuni grajščakinja.

— „Še jako mlad je,“ méni Malvina.

— In zató tudi še jako nezanesljiv, pristavi gospá mračno. „Že to njegovo potovanje po svetu znači, da njegova vroča glava

in nebrzdana domišljija se še nista pomirili. Že kot otrok je sanjaril vedno o tujih delih svetá, pa kakó bi po njih rad potoval, da si ogleda vse zanimivosti. No, zdaj se mu je želja izpolnila. Pobrati se lahko s Zulukafrom ter si napaja pogled o zverskih pošastih, da uteši s tem svojo srčno rano, ako morda še krvavi, pristavi s porogljivo šaljivostjo.

Malvina jo radovedno pogleda, a ne odvrne ničesar. Grajščakinja jo ume.

— Ah, da, je dejala lahkotno, vi še ne veste, da si je Otmar, devetnajstletni Otmar, je pristavila s poudarkom, hotel seči po življenju, zaradi nezvestobe lehkomiselnih koketke, ki . . . Pa saj so bile same otročarije, reč je takó neumna, da ni vredno omenjanja, poseže si sama v besedo. Pa saj boste menda imela kmalu priliko poznati tega čudaka osebno. Slutim, da se na povratku svojega imenitnega svetovnega potovanja oglasi pri nas, da pogleda, če se mu kmalu izognem. Čudim se sploh, da ga dozdej še ni bilo. A stavim svojo glavo, da sam ne pride. Kakšnega divjaka nam privede seboj v podobi črnega zamorca ali žoltega, krivookega Mon-

golca; mogoče, da nas počasti tudi s pričujočnostjo mladega leva ali risa, ki naj bi mu nadomestoval družbo zvestega psa. Pri njem ni nič nemogoče.

Po teh popisih o bodočem pravem dediču prekrasnega domovja, katero je Malvina ljubila, kakor se ljubi rodni dom, so jej misli nehoté večkrat uhajale k Otmarju. Po tem, kar je čula iz grajščakinih ust, ni si mogla o njem napraviti jasne, zanesljive sodbe. Nekatere njegove lastnosti so jej ga kazale v prijazni, nekatere v neprijazni luči. In večkrat je potem šla v grajsko dvorano, kjer je med drugimi slikami rodbinskih prednikov, visela tudi ona najmlajšega člana tega rodu, Otmarjeva. Slika je kazala podobo 11–12 letnega dečka, a takó šibkega in visokovzraslega, da se je dozdeval že mladenič. Gosti lasje temno-rumene barve so padali v lehkotni bujnosti do roba belega mornarskega ovratnika, ki mu je krasil obleko iz črnega baržuna. Oči je imel velike, modre in globoke, v katerih je bila poznati zamišljenost, nenavadna njegovim letom, in ki je dajala neki plemenit, nežni izraz vsem potezam obraza.

Utis, kateri je puščala ta podoba v gledalcu, je bil ugoden. Iz teh sladkih sanjarskih očij sta sevala vroča duša in blago srcé, iz onih na pol smehljajočih usten so govorile pohlevnost, prijaznost in mila resnobnost. Ničesar ni bilo na njem, kar bi le količkaj spominjalo razbrzdanosti in trmoglavosti, lastnostij, katere je grajščakinja prištevala glavnim hibam njegovega značaja. Pa, seve, tu je upodobljen Otmar le kot deček, je sklepala Malvina sama pri sebi, ker nikakor se ni mogla prepričati, da ta, ki nosi tak-le obrazek, more biti drugačen nego prikupen in uzoren. Žal, da sád se vselej ne razvija po cvetu in da prikupnost obraza ni vselej znamenje notranjih vrlin. Nihče bolj nego ona je bila tega prepričana, in to še po lastnih izkušnjah!

Na gradu je bil spet sprejemni večer. Nenavadno mnogo gostov se je bilo onega dné zbralo. Vedelo se je, da po dolgotrajnem zimskem spanju oživljajoča se priroda ob vedno bolj umirajoči zimski sezoni je že privabila marsikatero gospodo iz zaduhlih mestnih zidovij na mična, zračna posestva. Še predno je odbila določena ura, po kateri

bi se zabava bila imela začeti, je bilo v dvorani že takó živahno, kakor v čebelnjaku. Znanci, ki se niso videli več mesec, so se pozdravljali, pripovedovaje si, kakó so zimo prebili v mestu, kaj so vse doživeli. Ta je tožil, oni se hvalil, ta pripovedoval resnične, oni izmišljene dogodbe. Posebno lepi spol se je zdel neutrudljiv v zgovornosti in neštedljiv v navdušenosti.

Nocojšnji večer je obetal biti še posebno mičen zaradi nastopa dveh umetnikov, ženijalnega goslarja in izborne igralka na glasoviru, ob enem tudi nedosegljive deklamovalke, dveh potujočih zvezd na umetniškem nebu, brata in sestra iz Nemčije, katerih prihod v nekaj ur oddaljeno provincijalno mesto je izvedela grajščakinja iz novin. Takoj jima je pisala in ju povabila na grad, da s svojim predavanjem priredita posebno prijeten večer, dolgo časa odsotnim prijateljem na čast.

Že se je imelo začeti od vseh težko pričakovano predavanje, ko grajščakinja pogleda listino, na kateri so bila zapisana imena onih, ki so za nocoj obetali svojo pričujočnost. Vsi so bili navzoči, razun ene obitelji,

namreč one iz sosednega gradiča, obstoječe iz priletnega zakonskega para, ker njiju zarod: sinovi v službah, hčerke omožene, se je bil razpršil na vse strani svetá. Rodbina ni bila od tod. Naselila se je pred dolgim časom, takó dolgim, da ljudje že niso več pomnili kedaj, od nekod s severnega Češkega, kjer je imel oče visoko službo kot vodja nekega železniškega društva. Zaradi bolehavosti je stopil mlad v pokoj, kar pa rodbini ni bilo v gmotno škodo, ker je imela svoje veliko premoženje.

Grajščakinja je vedela, da bi se bolehnemu, vedno čemernemu gospodu in njegovi soprogi, ki je bila v svoji časti jako občutljiva, silno zamerila, ako ne počaka s predavanjem do njiju prihoda. Odkrila je prirotnim svojo skrb in prosila, da bi še nekoliko potrpeli.

— Praša še, če li naša cenjena zakasnjelca sploh danes prideta, se oglasi nekdo iz družbe. Moj kočijaž mi je pravil, da je danes zjutraj srečal njih kočijaža, ko se je vozil na kolodvor po gospo Avrelijo. Kakor vsako leto, je prišla ona tudi letos z otroci k staršem na letovišče.

— Umeje se, da brez soproga, kakor vedno, se poroga gospá srednjih let, ki je imela bodeče oči, a še bolj bodeč jezik, in ki je bila znana kot živa povestnica onega okraja.

— Potem pa gotovo prideta in pa še hči ž njima, meni nekdo drugi. Da bi Avrelija zamudila priliko zabave? Niti misliti ni, pre-dobro jo poznamo, in naj je še takó trudna od potovanja.

— Če jo poznamo? prikima zopet prejšnja gospa, ki je bila soproga okrajnega zdrav-nika, s pomembnim glasom.

Nekateri gostje, ki so Avrelijo poznali, nasmehnejo se kot v potrdilo, drugi, katerim je bila Avrelija le površno znana, postajajo pozorni. Videlo se jim je, da bi radi kaj na-tanje vedeli o njej, ne samó da je lehkomi-selna in koketna, kolikor je lepa in gizdava. Toda grajščakinja, ki sploh ni rada videla, da se kritikujejo njeni znanci, je postala vznemirjena, zapazivši razvitek pogovora. Hlastno poseže vmes.

— Upamo, da pridejo vsi trije. Čim več nas bode, tem prijetneja družba, tem bolj laskavo za me, reče z nasmehom ter začne

živahno razgovarjati se z gospodo, ki je bila v nje bližini.

A dvorana je bila prostorna, in povablenci niso sedeli na enem kupu, temveč v posameznih skupinah na ličnih naslonjačih in blazinah, ki so bili razpostavljeni po sobani. In kar se je govorilo na enem koncu, ni se čulo na drugem; in kar se je šepetalo sredi sobane, ni segalo do ušes nasproti sedečim gostom.

Kakor da bi bilo dogovorjeno, se je nabralo okoli zdravnikove največje število gospa in gospodov. Morda zató, ker je bilo znano, da v družbi zgovorne gospé nikoli ni dolg čas. Tudi Malvina je bila med njimi, ne kakor da si je nalašč izbrała njeno bližino, temveč le slučajno. Sicer se je ona celó izogibala jezične in navadno tudi krivične ženske, ki je obirala ljudi s tako lahkostjo in navdušenostjo, kakor da je od tega odvisno nje zveličanje. A pri tem je delala takó pohlevno žalostni obraz, da, kdor je ni poznal do dna, bi bil dal dušo za resničnost njenih besed.

— Takó, milostiva, vi veste o gospé Avreliji, kakor vidim, marsikaj, česar ne

vemo mi, česar ne vem jaz. Povejte vendar, kakó je mogoče, da je takó lepa ženska postala soproga medveda, starega in zatelebanega, kakoršen je nje sprog?

Tako je vprašal gospo zdravnikovo mož, ne več mlad, a mladeniško oblečen, ki je bil značilen po svojem obrazu, kateri je bil žolt kot dozorela tikva, trde, napete kože kot pergament. Najbrž je bolehal na jetrih. Ni bil domačin, temveč tudi on je zahajal v ta kraj na letovišče, in sicer zdaj že tretjo pomlad. Imel je torej večkrat priliko videti Avrelijo in občudovati jo. Govorilo se je celó, da se je štel med nje čestilce. A njegovo dvorjenje je bilo brezvzpešno, najbrž, ker je bil pregrd.

— Dragi gospod komisar, odvrne vprašanka, ki se je vselej posluževala pridelka «dragi» ali «draga», kadar se je bala, da bi nje prežárke opazke in prej pikre sodbe utegnile vreči neprijetno senco na njo. Ženska, ki ima za saboj preteklost, kakoršno gospa Avrelija, mora biti zadovoljna, da je našla tepca, ki jo je vzel za ženo. Ko bi ne bila imela res mamečega obrazka — —

— In pa nepresegljive rasti, milostiva, poseže jej komisar navdušen v besedo. Dà, lepo teló, to ni, kar si bodi, pri ženskah je celó poglavitna stvar, pristavi oduševljen, kakor da ga boli, da on nima lepe rasti.

— A kadar mine telesna lepota, kaj ostane potem po taki ženski brez kreposti? popraša druga gospa vidno užaljena, da se telesna vrednost postavljal nad нравno.

— Potem? Nu da, potem je taka ženska ničla, deje on hladnokrvno. A to se navadno pri krasoticah jako pozno godi. Take se znajo ohranjevati, če ne po naravni poti, pa po umetni, ker zraven lepote jim podari navadno priroda tudi dober kos zvičajnosti. Pa kaj to dé, da so le prikupne in da omamljajo čutila.

— Vsaka krasotica se ne ohrani dolgo! Ženske, ki so udane strastem, ki živijo bolj s čutili nego s čustvom, kmalu ostarijo, modruje prejšnja, po svojem vedenju, kakor po svojem mišljenju odlična gospa.

— Taka je, pritrjuje zdravnikova, vesela, da jej ta nehoté hodi na roko. Gospá Avrelija, da si komaj šestindvajsetletna, mora že pridno sezati po pripomočkih, da si ohrani

ono mladostno svežost, s katero se kaže pred svetom. Skromna rodbina bi malo da ne izhajala z onim denarjem, kateri ona leto izdaje za barvila, mazila in druge olepšave.

— Pa, ali moževi dohodki to dovoljujejo? se začudi nekdo iz družbe. Saj je Avrelija imela primeroma majhno doto, a nje soprog, kakor mi je znano, ni kakšen Krez. Zdi se mi celó, da zasebnega premoženja sploh nima.

— Ni sile ne, odvrne brž zdravnikova. Mož ima veliko trgovino, katera, kakor pravijo, izvrstno uspeva. Zraven tega je veletržec z žitom in vinom, pa, kakor je neroden v svoji zunajnosti, takó je bistroumen za ta svoj posel, ki mu mnogo nosi. Tudi on smatra kot vrhunec ženske popolnosti lepo teló, in zato obožava svojo ženo kot nekaj neprimerljivega, nekaj, česar on ni bil vreden, ker priprost in prileten, da si ve za nje slabosti in lehkomiselnost. In ker mu je Avrelija brž po zakonu dala razumevati, da je mož ustvarjen za delo, a ženska za uživanje, in je tudi to svoje geslo brezobzirno izvrševala, se ubogi mož zdaj trudi in ubija črez

svoje moči, da svoji občudovani zakonski polovici ustreza in jo zadovoljuje.

— O te mlade ženske današnjih dnij, kakó malo mi ugajajo, kakó drugačne so od nekdanjih v moji mladostni dobi, vzdihuje starikava gospá, ki je ves čas molčé poslušala. Dobrotni Bog, pristavi s pobožnim glasom, kakó sem ti hvaležna za svoje sive lase, ki mi svedočijo, da sem se narodila še tedaj, ko sta ženskam čast in dostojnost bila največji zaklad.

— E, svet napreduje, in torej tudi ženstvo, potolaži oni žoltega obraza. Pameten in vsega spoštovanja je vreden ta Avrelijin soprog, ki vé, kaj se pristoja lepi, mladi ženski, ne pa, da bi se osmešil pred svetom z barbarstvom, menda celó igraje ulogo ljubosumnega Otela, Otela s sivo glavo.

— Palice je tak soprog vreden, ne pa spoštovanja, se huduje upokojeni major, ki se je bil ravnokar usedel poleg Malvine, in je slišal ono opazko. Ti zakonski božji volki brez čuta, časti in ponosa so največ krivi, ako pri omoženih ženskah vedno bolj ginevata krepost in zvestoba.

— Krepost in zvestoba nimata tu nič opravka, zavrne oni lahkotno, govor je samó, da naj ženska, dokler je mlada in lepa, uživa kolikor more in naj pusti uživati. Koketne ženske so — —

— zoperne, prehití ga major, predno je ta mogel dopovedati svoje mnenje, in se goreče ozré na molčečo Malvino. Že dolgo je čutil odkritosrčno nagnenje, malo da ne češčenje do nje, ki se mu je zdela uzor pravega ženstva, a izprevidevši, da Malvina odklanja vsako iskrenejšo možko prijateljstvo, ne samó njegovo, se je udal v svojo usodo, zatrl vsako nado ter jo odslej samó skrivaj občudoval in obožaval.

— O, motite se, gospod major! Prav ljubke so take ženske, dopolni komisar svoj prejšnji pretrgani stavek.

— Ljubke? Koketne da bi bile ljubke, one, ki so največji dokaz ženske prelestnosti? zakliče vojak vedno bolj ognjen. Mogel bi ženskam odpuščati marsikateri pregrešek, ali nikoli ne onega brezsrčnega igranja s človeškimi čustvi.

Tesnoben molk je sledil za to ostro sodbo zrelega, izkušenega moža o pomemb-

nem, kočljivem predmetu. Kakor neprijetna osuplost se je bila ulegla na poslušalce, da nihče ni vedel ugovora, niti zdravnikova s svojim nabrušenim jezikom, niti lehkoživni komisar s svojim nepremišljenim govorjenjem. Naposled je vendar on prvi, ki izpregovori, ker se je menda prvi otresel utisa majorjevih besed.

— Pa, gospa zdravnikova, reče smehljaje, zašli smo v gorečnost pogovorov s tira. Zdi se mi, da ste hotela nekaj povedati o Avrelijini preteklosti. Lehko si mislim, da je ta preteklost morala biti zanimiva, pri tako lepi in svobodni ženski.

— Njena preteklost obsega majhen roman, gospod komisar, katerega glavni junak je bil doma na tem gradu, odvrne zdravnikova postrežljivo, toda s pomembnim in tišjim glasom.

— Ah, kaj pravite? Zdaj še le ste prav podnetili mojo radovednost, gospá, odvrne oni in se ozira na strop in zidovje dvorane, kakor da mu je nakrat tudi grad postal zanimiv.

— Pa da res niste o tem nikoli ničesar čuli? se začudi zdravnikova.

— Res, nikoli ne, zagotavlja ta in porine svoj naslonjač bliže gospé, da ne bi ušla nijedna besedica.

— Ni čudo, méni nekdo iz družbe, ker nihče v tem kraju ne omenja rad onega žalostnega dogodka. Vedó, da bi se nad njimi hudovala grajščakinja, ako bi izvedela, da se neprijetna dogodka trobi okoli. Grajščakinja pa je velika tukajšnja dobrotnica.

— Ubogi Otmar, kakó se mu neki godi in če se je že potolažil, pomiluje nekdo drugi. Bil je takó prikupen mladenič — —

•Malvina, ki je ves čas le iz uljudnosti navidezno poslušala malo zanimivi razgovor, postane nenadoma pozorna. Opazka, da je ta građ v dotiki z Avrelijinim romanom, in pa imé Otmar, sta podnetili v njej slutnjo. Tudi ona komaj pričakuje, kaj neki odkrije zdravnikova.

A v tem trenutju se odpró vrata in v sobo stopi v družbi očeta in matere ona, o kateri se je do zdaj razpravljalo.

Malvina je že iz prejšnjih let poznala to lepo žensko z oblastnim postopanjem, z drznim, smelim obnašanjem, z močno parfumovo vonjavo, puhtéčo iz nje oblek in

las, ki so dajali vsej osebi nekaj prostaškega, zopernega, a nikoli se ni brigala niti zanimala za njo. Ni se čutila nagnjeno k njej, kar je čisto naravno. Naklonjenost izvira navadno iz soglasja mišljenja in idej, ker to, kar v drugih ljubimo in cenimo, je skoro vedno naš «jaz»; saj le človeška sebičnost sili človeka samega sebe ljubiti v odsevu lastnih nagonov in nagibov. A med Avrelijino in Malvinino naravo je bila razlika takó velika, da je med njima ležalo kakor brezdno, kadar sta si prišli v dotiko. Druga za drugo ni marala, druga se je druge izogibala ter prezirala. Vendar pa, kadar je silila prilika, da bi občevali med seboj, nista očito pokazali te mejsobne nenaklonjenosti.

A danes jo je Malvina že koj pri njenem vstopu z vedno bolj rastočim zanimanjem opazovala, kakor da si hoče iz tega, kar je čula od nje pripovedovati, ob enem ž njenim kretanjem in govorjenjem, še le napraviti pravo njeno sliko.

Vsi prijazno pozdravljajo došlece. Okoli Avrelije se usipljejo, kakor bečele okoli panja. Gospé, ki so še pred malo trenutji obirale in hudo obsojale Avrelijo, jej gredó

nasproti z najprijaznejšim obrazom, pritiskajo jej roko, objemajo jo, in tudi poljubujejo. In reki: vedno lepša naša Avrelija! — vsako leto mlajša in zanimivejša! — vas je še manjkalo, da dobi nocojšnji večer pravo vrednost! — se glasé iz smehljajočih, lažnjivolaskajočih se ust.

Malvini vzkipita stud in nevolja. Da biva tolika premetena hinavščina in lokavost med ljudmi, prištevajočimi se k izobražencem, ne bi bila nikoli verjela.

VII.

Ta navdušenost svidenja je trajala kratko časa. Grajščakinja kmalu potem naznani, da se začne koncert. In začel se je s predavanjem težke, globokočutne Wagnerjeve romance, katero sta čveteroročno igrali na glasovir dve gospici. Ko sta zgotovili svojo nalogo, ploskalo in hvalilo se je črez mero, dasi je njiju igranje, če tudi točno izvrševano, bilo le ono navadno brezdušno, ki je lastno onim, katerim je godba le mehaniško gibanje prstov.

Za njima sta prišla na vrsto povabljeni umetnika. Napetost in radovednost sta bili občni. H glasoviru sede ne več mlada ženska, tako tanka, tako prozračna in fanta-

stiški oblečena, da je bila podobna bolj megleni prikazni nego živemu bitju. Ob njeni desni se postavi goslar, suh in majhen, kakor njegova sestra. Bledi njegov obraz rezkega izraza je skoraj izginil pod valovjem njegovih dolgih, obilnih, vihrajočih las. Prejel je nežno za lok, ljubko naslonil gosli na levo ravno, pripognil nekoliko glavo na nje, kot bi posluhnil, na to se vzdrami, krepko potegne z lokom po strunah in, spremljevan od sestre umetnice, zagode nekaj nerazumljivega, presunljivega, da je poslušalce kar spreletavala groza. Svoje urno, živahno gibanje loka je spremljeval možicelj s celim telesom. Zdaj se je skrčeval, zdaj poskakoval, zdaj suval na levo, zdaj na desno, kot drevo, katero maja vihra, pri tem pa je bulil oči kakor da so hotele zbežati iz otlina in potil debele znojne kaplje. Gosli so pa upile, škripale, cvilile, da so njih hripavi glasovi prodirali ušesa ter poslušalcu delali kurjo kožo.

Vspehana in vsa žareča v licih je sledila spremljevalka na glasoviru vnetega goslarja, dokler je znamenita sonata z dvema

neskladnima soglasjema in z nategnjenim žvižgom srečno utihnila.

Zdaj stopi ona nenavadna ženska prikazen na vzvišeni prostor, da se izkaže kot deklamovalka. Z odmevajočim visokodonečim glasom, kateremu se je vsak začudil, kakó da more taka tromba bivati v takó drobnem telesu, začne rjuti, mijavkati in vzdihovati zapored nekaj o slovesu, o solzah, o smrti in gomilah, pri tem pa mahala po zraku s suhima golima rokama, na katerih so žvenketale obilne zapestnice, da je delala utis zblaznelega človeka.

Že pri predavanju sonate so se pričujoči skrivaj pogledovali, najprej z znakom presenečenja, potem zavzetosti, naposled jih je prevladala veselost, katero so siloma vzdrževali. Sedaj pa, pri novem dokazu soblazni in sleparstva znamenitih umetnikov je nehalo vzdrževanje, katero sta dozdej samó čast in dostojnost brzdali. Mladeniči so vstajali in zapuščali sobano, gospe si pritiskovale robce k ustam, da zadušijo smeh, starejši so zmajali z glavami, šepetali si o soblazni, o predrznosti hvastačev in o človeških slabostih.

Grajščakinja je bila kakor iz uma. Kaj podobnega se jej ni še nikoli pripetilo. Zaradi pozne ure se je skrajšal program koncerta, ponujala so se okrepčila, in pri kozarcu pristne pijače in izbranih zagrižljajev se je povrnila gostom kmalu dobra volja. Kolikor se je bil ponesrečil umetniški del večera, baš toliko se je potem odlikoval zabavni. «Umetnika», spoznavša, da sta zašla v nepravi svet, sta jo čim preje pobrisala. In takó se je družba potem prosto gibala ter se veselila in zabavala na njiju račun.

A nekdo je bil onega dné nenavadno resen in zamišljen. Ta je bila Malvina. Enakega sprejemnega večera še ni bila doživela, kar je bivala na gradu. Najprej oni čudni, za družbo malo primerni razgovor, v katerem je ženstvo bilo po večini zastopano, a potem ta ponesrečeni koncert! Kakšna sramota za grajščakinjo, da ni dovolj pozvedavala o vrednosti ljudij, katere vabi kot neko posebnost v svojo hišo. In ta čut sramote in pobitosti sta presunila tudi njo. Živela je v takó tesni zvezi z grajščakinjo, da je ž njo čutila vsako prijetnost in neprijetnost, ki jo je zadevala.

Ko se jej zdi, da gostom ni več neobhodno potrebna in da se brez zamere za nekoliko časa lahko odtegne dolžnostim gostiteljice, zapusti neopazovana dvorano. Tik dvorane sta bili dve sobi gostom na razpolaganje, da si s kajenjem ali s čitanjem preženejo dolg čas, ako bi iz enega ali drugega vzroka ne marali ostajati v dvorani. Sem se je podala Malvina. Dospevša v prvo sobo sede v naslonjač, ki je stal v kotu sobe celoma skrit za veliko palmo. Soba je imela tri vhode: dva sta bila v zvezi z dvorano, iz tretjega pa se je prišlo v druge prostore gradu. Tiho se je vsela tja, brez pravih mislij, brez pravih občutkov. Na nje uho bijejo vsakovrstni glasovi smeha in govorjenja, prihajajoči iz dvorane, med katerimi zdaj pa zdaj zazveni napev vesele poskočnice ali zapeljivega valjčka, katerega površno, le takó iz nagajivosti, igra na glasoviru mlada, nestrpna roka. To vse ona čuje kakor sanja.

Nenadoma jo predrami neko škripanje v bližini, kakor bi kdo hodil po sobi. Brž porine palmovo vejo nekoliko na stran, da pogleda, kdo bi bil razven nje še v sobi. Nje oko ne more skozi zelenje pregledati vse

sobe. Kakor daleč sega nje pogled, ne vidi nikogar, in hoja je tudi potihnila. Menda se je pa zmotila, misli sama pri sebi. Zopet se zamisli. Pri strani, ne daleč od njenega skrivališča, je viselo veliko zrcalo, ki je segalo od stopa do tal. Ko se njen pogled slučajno ustavi na tem zrcalu, zapazi v njem podobo mladega moža. Le ta je slonel na nekem stebru, ki je stal sredi sobe in na katerega vrhu je klečal bronasti angelj, držeč gorečo svetilnico v roki, ter je zrl v dvorano skozi odprta vrata, mimo katerih se je shajal mladi svet v skupinah in parih veselo se pomenkovaje.

Podoba tega moža, tujega moža, osupne Malvino. Kdo je in kakó je prišel sem? — Že je vstala, da se mu približa in ga popraša, a sama ne vé zakaj, sede zopet in ga začne v odsevu zrcala natanje opazovati.

Še bolj nego jo je prej zadela nenadejana podoba tujega gospoda, zadene zdaj Malvino izraz njegovega pogleda, s katerim je gledal, kaj se godi v dvorani. Iz tega čudnega pogleda in iz prezirljivega, nekoliko neverljivega nasmeha, ki mu je pri tem

krožil okoli usten, je uganila, da se on roga vsemu, kar je videl.

Mladi mož, iz katerega ukusne oprave in ponosnega postopanja se je v trenutju poznal izobraženec, se zdaj obrne in začne pohajati po sobi. Večkrat se pri tem ustavlja, privzdiga glavo, katero je med hojo imel povešeno, in z očmi kvišku obrnjenimi nekaj premišlja. Zdelo se je, da ne ve, ali bi se ali ne bi se za nekaj odločil. Enkrat se ustavi prav tik Malvine; samó gosta palmova veja ju loči. In zdaj ga more ona tudi iz bližine ogledovati. In čim bolj ga ogleduje, tem bolj se nje pogled upira na-nj. Kaj je Malvina posebnega iztaknila na njem, da se ga ne more nagledati? Saj tujčev izraz ni bil ne navaden. Lice je imel pravilno, polti je bil svitle, kratek podbradek in rumene brkice so bile kakoršne so navadno mladih mož. Toda v očesu je bivala neka posebnost njegovega obličja. Njegovo bolj sivkasto nego modro okó, je spadalo k onim značilnim očesom, ki menjajo barvo po svitlobi in po izrazu dušnih nagibov. Bivala je pa tudi v njem taka globokost in raznovrstnost mišljenja, da je presunjala. Kdor je znal čitati iz

teh očij, je nahajal v njih sladko grenkost spominov združeno z bridkostjo, nahajal prevarjenje moža, ki je zastonj ljubil, ki je preveč videl in preveč doživel v življenju, ob enem pa tudi skrivni odsev nezaupneža, ki dvomi, ki se boji, ki črti, a pri tem vendar ne more zapirati duše pred tem, kar imenujejo zanjke življenja: pred krasoto prirode, pred čarom ženstva, pred mamilom ljubezni.

In taka čitateljica dušnih svojstev je bila Malvina. To vse je ona uganila iz nje-govega pogleda v trenutju in mej tem, ko napenja moči svojega spomina, da se domisli, kje in kedaj bi bila srečala tako zgovorno okó, jej odmeva na dnu duše imé Otmar. Da, v globokem, zaresnem, sivo modrem milem očesu dečka Otmarja je tlela podobna zgovornost. Mahoma zasluti, skoro za gotovo vé, da premišljujoči tujec ni nihče drug nego Otmar, njene gospodinje pastorek, bodoči grajski gospodar. Njena osuplost je toliká, da se nehoté zgane. Pri tem se zadene ob naslonjač, da ta zaropoče.

Tujec se predrami. Njegov pogled se obrne na kraj ropota, ki je prihajal izza

palmovega skrivališča. Glavo pripogne k rastlini, da pogleda v nje ozadje. Pri tem se njegovo oko ujame z Malvininim še vedno njega opazujočim pogledom. A samo za trenotek. Malvina brž obrne drugam oči in po nje krasnem, navidezno neobčutnem obličju, na koje se je zastonj upiralo toliko hrepenčih očí, ne da bi na njem privabljali najmanjši sled presunjenosti, ulije se nenadoma tanka, komaj znatna rudečica. Takoj stopi izza svojega skrivališča, a on se obrne ter jej z lahnim poklonom gre nasproti. Očividno je bilo, da oba želita oznaniti svojo navzočnost.

— Gospa !

— Gospod ! — oba izpregovorita ob enem, ko si stojita nasproti, a oba takoj utihneta, da bi drug drugemu pripustila besedo.

— Prosim, nadaljujte, reče Malvina mirno in prijazno, katere zadrega je bila manjša od njegove. Njo je samó uljudnost silila, da izgovarja svojo pričujočnost, njemu pa dolžnost.

— Gospà, tujca vidite pred seboj in po pravici se čudite, kakó sem mogel nena-

znanjen stopiti v te le prostore, spregovori on naposled, potem ko se jej še enkrat pokloni kot v zahvalo, da je njemu pripustila besedo. In vendar nisem tukaj popolnoma tujec. O mojem prihodu mi je povedal vratar, da je nocoj v gradu sprejemni večer; zato nisem hotel motiti. Želel sem tudi ostati sam in biti neopazovan, ker me tuja družba ne zanima, vsaj nocoj ne, utrujenega, kakoršen sem od dolgega potovanja. Došel sem že pred dvema urama, a čakal sem, da se razidejo gostje. Sprevidevši pa, da se družba misli dalje muditi, želel sem vendar grajščakinjo še nocoj pozdraviti. Zato sem prišel sem nekoliko pogledat, da mi čas hitreje mine. A še se vam nisem predstavil, pripomni, videvši, da ga Malvina s čim bolj rastočim zanimanjem in začudenjem opazuje. Jaz sem domači sin Otmar, že deveto leto odsoten od domovine.

— Dobro došel v svojem domovju! odgovori Malvina pristrčno in vidno vzradoščena ter mu brez ovinkov podá roko v pozdrav kakor staremu prijatelju. Že dolgo vas poznam po imenu in sliki; zato me prav iz srca veseli tudi osebno poznanje.

Dana mi je namreč čast, biti grajščakinji za družbenico in to že nad osem let.

— Vi ste materina družbenica? se začudi Otmar in zré z navdušenjem pravega umetnika na nje dovršeni obraz, na nje prikupno, ponosno osebo s samovestnim postopanjem. Kakó je mogoče, da bi ženska s tako izbornimi svojstvi se poniževala do družbenice? Pa že osmo leto? Videti je takó mlada. Ni se li v številki let motila? misli pri tem sam pri sebi.

Res se je bila Malvina popolnila v divno prikazen tekom onih osem let, kar je živela na samotnem gradu mirno in pokojno. Samotno in mirno ni sicer bilo nje življenje, kakor smo videli, temveč se celó močno gibalo med razburkanimi valovi družbinskega življenja. A tega življenja se je ona le navidezno udeleževala; nje duh in srce sta ostala temu trušču vedno tuja.

Ko je Malvina pred osmimi leti, sicer v cvetu mladosti, nastopila službo, je bila lepa in prikupna, a neke milobne ganljive lepote, ki je vzbujala več sočutja nego občudovanja. Rane in obilo prestane bridkosti so ovirale nje životu razvoj. Bila je nekoliko

presuha, lica premedlega, da so se vsled tega črte na njem preveč iztikale, usta se dozdevala skoro prevelika in nos malce predolg. Resnično lepega je imela tedaj na sebi samó velike, otožne oči; resnično mamljivega pa samó svojo prirojeno mikavnost, ki se je posebno izraževala v ponosni hoji, v dostojanstvenem vedenju in nežnem kretanju života. A sedanja tridesetletna Malvina, živeča, če ne srečna, vsaj pokojna ter udana v svojo usodo, potolažena in utrjena v srcu, v mišljenju vsled dušnega življenja in neprestane vaje v premagovanju, se je bila razvila v izredno krasotico.

Ni bila več suha, pa tudi ne životna; širokost nje osebe je bila v pravi razmeri k visokosti. Dovršenost telesa, svežost obličja, čelo brez najmanjše gube in gladko, živahni odsev nje velikih jasnih očí, katere so izdajale veliko nadarjenost in čistost duše, in pa nje sveža rudeča usta, na katerih se je zibal nasmeh in čar dvajsetletne devojke, to vse je dajalo njeni postavi neko posebno mladostno mičnost.

— Že osmo leto, ponovi Malvina svojo prejšnjo izjavo, spoznavši, kakor bi on o

tem dvomil, in reči moram, da je bil ta čas najsrečnejši mojega življenja.

On jo osuplo pogleda. Zdi se, kakor da ne more umeti, da bi mogla mlada, lepa in, kakor sodi iz nje mirnega globokega pogleda in nje resnega, dovršenega vedenja, tudi duhovita ženska, preživeti najsrečnejšo dobo življenja, posebno mladosti, na samotnem gradu, ob strani starikave gospe, in pri tem čutiti se presrečno? Hoče torej nekaj odvrniti, a v tem trenutju se začujejo koraki in šumenje oblek.

Obadva se ozreta proti vhodu dvorane. Ob laktu mladega moža, s povzdignjeno glavo, smehljajočih usten v slavi svoje lepote, dobro vedé, da so na njo obrnjene vseh oči, je prihajala Avrelija v sobo. Bila je videti presrečna. Občutila je najbrž ono samòsebno radost, katera obhaja vsako žensko, radujočo se, da je lepa in občudovana.

Zagledavši nekoga v sobi, zatemni se nje vzradoščeno lice. Želela je menda govoriti na štiri oči s svojim vitezom — spremeljevalcem. Spoznavši Malvino jo hitro ogovori:

— Tukaj ste, gospá? V dvorani vas močno pogrešajo, in gospá grajščakinja je

poizvedavala že večkrat po slugah, kje da bi bila.

Pri odmevanju njenega glasu se tujec živahno ozré na njo, ker prej jo je bil le površno pogledal. Pri tem pogledu zdregeče in se umakne za nekaj korakov v ozadje, in to tako viharo ter tako vzplašen, kakor da je nenadoma pred seboj zagledal propad.

Njegovo nenavadno in burno kretanje vzbudi Avrelijino pozornost. Govoré z Malvino, ni se dosti menila za nje sogovornika, najbrž kakšnega čestilca, kar je sklepala po sebi sodé. Malvino bi bila rada spravila iz sobe, saj, ako pojde ona, odide gotovo tudi on za njo. Komaj pa pogleda v obraz neznanemu gospodu, se ji zmede pred očmi. A vse to je trajalo samo trenutek. Razven lahne minogredne rudečice, ki bi bila lahko značila presenečenje ali tudi veselje, takoj nobenega presunjenja več ni bilo poznati na nje obrazu.

— Otm... gospod Otmar, popravlja brž, vi tukaj? — To je iznenadjenje! V trenutju sem vas spoznala; takó malo ste se premenili v teh sedmih — ne, več mora biti — v teh devetih letih, kar se nisva videla; da ste

tudi vi mene spoznal, pozna se vam z lic, dasi sem se jaz močno spremenila, kakor vsi trdijo, pa le sebi v hasen, kakor upam, pristavi koketno in samosvestno ob enem. Pa kako prav, da ste baš zdaj posetili svoj dom, ko bom tudi jaz tu. Prav dobro se hočeva imeti, kakor tedaj v presrečni dobi najine prve mladosti! Moj čas je vedno prost, svobodna sem in lahko storim, kar se mi gôdi. Moj soprog je ostal v mestu pri svojih opravkih; samó oba otroka imam seboj. A ona dva imata zanesljivo varuhinjo, da me ne bosta motila. — In takó govoré je pristopila k njemu ter mu podala roko v pozdrav.

On se dela, kakor da ne vidi ponujene roke. Hladen, brezčuten posluša nje navdušeno besedovanje. A takoj se zavé pravila uljudnosti. Ni bil sam ž njo. Kaj si bosta ona dva mislila o njem? Seže torej v ponujeno roko, dasi z vidno zopernostjo, in ko mu Avrelija brž na to podá še drugo, prejel je tudi to. A ne povrača jej gorkih pritiskov, ne posnema njenega prisrčnega stresa. Mrtve in trde, kot da so lesene, ležijo med njenima njegove roke. A v nasprotstvu

ž njegovimi neobčutnimi rokami se njegove oči željno upirajo v nje mamečo prikazen. Pri tem mu obličje vedno bolj obledeva, ničesar ne odgovori. Delal je utis izmučenega človeka, ki je vsled telesne utrujenosti izgubil tudi čilost duha.

Hlastno se obrne od nje, kakor da se je predolgo mudil ž njo in pri tem zamudil nujnejše opravilo. — Ali bi smel prositi za ključ svoje sobe, reče proti Malvini, katero je spravil v nemalo zadrego ta skrivnostni prizor. Ni vedela, da li bolje stori, ako ostane ali ako se oddalji.

— Takoj hočem naznaniti gospej grajščakinji vaš prihod, odgovori ona postrežljivo in brž odide, zadovoljna, da jej ni treba ostati. A sama pri sebi se ni čutila zadovoljno. Ni vedela, kaj bi to bilo, ko nekaj neprijetnega, nezapopadljivega prodré bliskoma in bolestno skozi njeno dušo.

Takoj za njo zapusti Otmar sobo. Pred Avrelijo komaj znatno in nemo se poklonivši.

Nemalo je iznenadil grajščakinjo Otmarjev prihod. Dasi je slutila, da utegne nazaj gredé s svojega potovanja oglasiti se v domovini, vendar, ko jej Malvina pove, kdo

je prišel, je bila vsa razburjena. Pozna ura in družba sta nemalo uplivali na njo. Malvini izroči skrb za goste ter se takoj poda k Otmarju. Ni izostala dolgo. Kmalu se povrne, in sicer mnogo mirnejša nego je odšla. Moj sin se priporoča čestiti družbi, reče gostom, ter prosi, da bi ga za nocoj oprostili. Preutrujenega se čuti, da bi se pridružil gostom. Ker je pa namenjen delj časa muditi se v domovini, upa, da mu bode še prilika dana pokloniti se starim in novim znancem.

Gospoda je sicer dobrohotno sprejela to poročilo, poznalo se je pa vsem, da obžalujejo, da jim ni dano že nocoj pozdraviti došleca. Nekateri so to obžalovali iz pravega nagnenja do njega, nekateri iz radovednosti. Vsi pa so bili enako radovedni videti tega ubežnega sina, ki je svoj čas toliko dal govoriti o sebi.

Drugo jutro se snidejo Otmar, grajščakinja in Malvina pri zajuterku. Dolgo so skupno sedeli v prijetnem, zanimivem pogovoru. Grajščakinja nikoli ni mnogo marala za Otmarja. Bil je telesno in duševno preveč podoben prvi ženi nje moža, na katero je

bila še v grobu ljubosumna, sluteča, da je bila moževemu srcu milejša nego ona. A najbolj zato, ker njegova pričujočnost je še bolj vnela nje najhujšo rano, da sama nima zaroda. Ipak nikoli ni pozabila, da je Otmar nje moža sin, da je edini dedič rodbinskega imena ter bodoči grajski gospodar. Kot takemu mu je izkazovala torej primerno spoštovanje in čast. Tudi zavest, da je Otmar vsled velike strijčeve dedščine postal veljavna osebnost, ni ostala brez utisa. Zraven tega, kakor smo že povedali, je bila grajščakinja jako vesele narave, hrepenela je po novostih in krepkih utisih. Najmanjši svetovni dogodek jo je mikal ter je dal povoda h kratkočasnemu pogovoru. Svetovno Otmarjevo potovanje je bilo njej nenavadno zanimiv užitek, vir poučnega razgovora. O tem predmetu je zdaj naša trojica malo da ne dve uri govorila in razpravljala. Otmar pa je znal tudi tako zanimivo in navdušeno razkladati dvanajstmesečno potovanje po svetu in to, kar je videl in doživel, da je njegova obširna, dovtipna zgovornost grajščakinjo iznenadila. Posebno pa je grajščakinjo prijetno iznenadilo, da je Otmar svoje

vtise, zlé kakor dobre, razkadal z lahkotno, skoro malomarno besedo, prosto vsake sentimentalnosti in mehkočutnosti, kateri lastnosti ste nekda j po njeni sodbi toliko kazili njegovega sicer možki značaj. Tudi izraz njegovega obličja, tudi odsev njegovega pogleda sta bila pri tem trda in neobčutna. Izkušnje življenja so ga torej izpametoval e, mislila je pri sebi, postal je tudi on stalen mož, in sicer mož samozavesten, brez brižen, materialističen, kakoršna postane večina možkih v teku let. Če tudi ona ni povsem odobravala mišljenja in sodeb mož te vrste, ipak je njej bilo ljubše videti njega v grčavi možki skorji nego v prhko-mehki lupini idealističnih žensk in sploh ljudij, bolnih na čutnicah in možganih. Nič več ni imel podobnosti z rajnko svojo materjo, in to jej je najbolj ugajalo ter jo ž njim sprijaznovalo. Postal jej je nenadoma ljub, da si je skoro štela v čast, prištevati ga rodbinskim potomcem, vedeti njega kot svojega bodočega naslednika.

— Žal, da se nisi sinoči pridružil mojim gostom, obžaluje grajščakinja, vedno bolj prepričavši se, kakó prijetna družčina je

Otmar s svojim bogatim zakladom mikavnih dogodkov, iztaknjenih v vseh kotih sveta. Storil bi mi bil veliko uslugo. Doživela sem sinoči soblazen, kakoršne še nikoli, odkar se po naših dvorinah shajajo gostje. In pové mu o sleparskih umetnikih, o njiju smešno nesrečnem predavanju.

Otmarju je popis ponesrečenega koncerta vzročil mnogo zabave. A kmalu na to se njegov veseli obraz zatemni.

— V majhnem krogu, domačem krogu, kakor smo zdaj mi trije, rad bivam in sem zgovoren, odgovori on na to, a v večji družbi, sestavljeni največ iz ove in papig, sem kaj dolgočasen strije.

— Kakó to meniš? popraša grajščakinja. Ni ga razumela, ali pa ga ni hotela razumeti.

— Menim, razlaga ji Otmar, da večina tako imenovanih izbranih družb ima mnogo podobnosti z ovci, in sicer v tem, da vsak posnema drugega kretanje, in s papigami, ker vsak ponavlja iste reči.

Nepričakovano Otmarjevo nevoljnost in pikrost, s katero je povedal to, si tolmači grajščakinja po svoje. Že vé, zakaj govori

o včerajšnji izborni družbi tako prezirno. Ni mu zameriti. Avrehija je bila med njimi, in nenadejani pogled nezvestnice ga je gotovo razburil, kar se jej zdi popolnoma naravno. Ko jo bode drugikrat videl, občuti menj bridkosti, dokler se naposled privadi nje pričujočnosti. Takó si ona pri sebi tolmači njegov govor in hitro obrne besedo na kaj drugega. Spet se povrne na prejšnji predmet, kateri, kakor se je kmalu prepričala, mu napolnjuje glavo in srce; s tem ga najhitreje pomiri.

— Verjamem, pravi z nasmehom, da potem, ko si se na svojem potovanju po tujem svetu dolgo dovolj prosto in svobodno kretal, občujoč najbolj samo s tovariši — sopotniki, proti katerim se ni treba držati izbranih oblik, se ti zdaj običaji izobraženih krogov dozdevajo čudni, morda celó neprebavni. Kmalu se tudi temu zopet privadiš. Pa veš, Otmar, čemur se najbolj čudim, nadaljuje vedno bolj z nagajivim glasom, da odžene mračnost, ki se mu je bila ulegla na dušo, da iz svojega pomembnega in poučnega svetovnega potovanja nisi za spomin seboj prinesel majhnega zverinjaka, prikup-

nega zamorca ali ukročenega divjaka. Pomnim, da si kot deček vedno sanjaril, da bi kedaj imel svojega črnega slugo, imel inozemske živali v zabavo.

— In vse to sem si tudi pribavil, odvrne Otmar. Bogat zverinjak najdragocenejših živalij sem poslal s svojim slugo domu, da zverjad čim preje pride k miru, ker na potovanju silno trpi in lahko pogine. Odsotnega slugo sem si pa takoj nadomestil z zamorcem ali prav za prav s človekom mulatskega plemena. To vam je uzorec tega mešanega zaroda, kakoršnega si ni moč lepšega misliti. Ne popolnoma črn, a pri tem pravičnega obraza, lepo vzraščena, krepkega života, nenavadno nadarjen ter čednega, skoro vlastelinskega obnašanja! Materinski jezik mu je angleški, a umeva in za silo govori še več evropskih jezikov. Njegov oče je bil baje izobražen zamorec, a mati Evropejka. Od obeh je podedoval nekaj telesnih in dušnih svojstev, in to ga dela črez vse zanimivega. Ker sta mu oče in mati zarana umrla, očetovo premoženje pa pozgubilo, se je usmilil zapuščene sirote neki ameriški grof. Vzel ga je v svojo obrambo in si ga

vzgojeval za slugo ali prav za prav za služabnika. Potujoč blizu Španskega seznanil sem se s tem mulatom. Spremljal je svojega gospodarja na nekem otoku na Holandskem, kjer je neki imenitno zdravišče. Grofa sem samo enkrat videl. Na krovu ladje je ležal v naslonjaču, postelji podobnem, da si ogreje otrpnele ude v toplih žarkih poldanskega solnca. Bil je silno star videti. Sodeč po njegovem suhem, nagubančenem licu in stuljenem životu, bi mu bil prisodil kakih osem-deset let; delal je utis jako bolnega in onemoglega človeka. Govoril pa nisem ž njim, ker ni občeval z nikomur.

Neko noč smo prebili grozen vihár. Bili smo v nevarnosti potopa. Potovalci najčilejših živcev so bili v jutro blede kakor smrt vsled prestanih strahov. Otroci in ženske pa so vsled groze oboleli, da so morali ležati nekaj dnij. Grofa je bližajoči se potop ladije takó presunil, da je ležal več dnij v nezavesti, iz katere se ni več predramil. Ko so grofovo truplo spustili v morje, je hotel njegov služabnik skočiti za njim. Kaj naj sedaj počne, kakó naj se preživi brez svojega zaščitnika, tožil je.

Še tega bi manjkalo, dejal sem sam pri sebi, da bi tako vrl človek postal hrana gladnim delfinom. Prav pogostoma so namreč ti morski velikani obkroževali našo ladijo, a posebno oni dan, kot bi zavohali poseben prigrizek. Truplo preminulega grofa, katero so v trenutju obkolili in požrli, jim je povečalo požrešnost. Pa ga ti vzemi v službo, dejal sem sam pri sebi. Govoril sem ž njim, bil je zadovoljen, iti za menoj.

— A kje si pustil to zamorsko posebnost, zakliče grajščakinja z živo radovednostjo. Ni se mi nič povedalo o katerem tvojem slugi, ki bi te spremil.

— Pride črez nekoliko dni. Ker sem jaz bil namenjen v domovino, so mej tem moji sopotovalci podaljšali svoje bivanje na Grškem. Marsikatero znamenitost bi si bili še radi ogledali, ki je meni bila že znana. Že pred leti sem namreč potoval po onem kraljestvu ter obhodil Grško do zadnjih koticov in si jo natanko ogledal. Prosili so me, naj jim Johna, svojega novega služabnika, za ta čas prepustim, ker kaže posebno izurjenost v poznavanju krajev in njih posebnostij in je sploh kot ustvarjen za po-

potnega spremljevalca. Rad sem jim storil to uslugo. Iz Grške se potem tovariši vrnejo domu, Johna pa mi pošljejo semkaj.

— Res se veselim videti ga, meni grajščakinja; kaj pa vi, Malvina, ali niste na nj radovedna?

— Vse, kar je nenavadno, vzbuja zanimanje, odvrne Malvina, in ta zamorec mora res biti posebna prikazen.

— Najvažnejšega pa še nisi povedal, Otmar. Je li torej John — junak še mlad? poizveduje spet grajščakinja, ki gledé radovednosti ni zaostajala za najradovednejšim dekletom.

— V najboljši možki dobi je. Njegovega rojstnega lista nisem sicer videl, a dejal je, da ima osemintrideset let.

Grajščakinji se je zevalo. Nakrat je bila videti utrujena in vzpehana. Včerajšnji sprejemni večer, ki jo je prisilil do pozne noči ostati po koncu, Otmarjev nenadejani prihod, oni dolgi razgovor na vse jutro in pazljivo poslušanje, to vse je dražilo nje živce in jo upehalo.

— Ali si že kaj ogledal po gradu? Rekli so mi, da si se davi že zarana sprehajal po

gaju. Kaj ne, marsikatera sprememba se je izvršila v téh letih, kar si bil z doma, reče na to pastorku.

— Bil sem davi res na vrtu, a ne, da bi si ga ogledal, temveč da se naužijem čvrstega zraka. Sedel sem ves čas na klopi, ribniku nasproti, kjer sem se kot deček najraje mudil, odvrne Otmar.

— In si tudi, kakor tedaj, sanjaril? pošali se grajščakinja. Upam, da si ozdravel od one bolezni, vsaj ne zdiš se mi več podoben sanjaču. A zdaj prosim, da me za nekaj uric oprostiš. Grem v svojo sobo, da si nekoliko odpočijem; zeló sem potrebna mirú. Gospa Malvina, kaj ne, da boste tako prijazna, da spremljate ter služite Otmarju za tolmača, ako bi si morda mej tem želel ogledati nasade? Na vas, kakor vidim, pretekla noč ni pustila sledú. Sveža ste, kakor napojena cvetica.

Malvina ustrezno sprejme ponujeno nalogo. Tudi Otmar se je strinjal z nasvetom, in grajščakinja se od njiju poslovi z zavestjo, da pastorek jej ne bode štel v zlo, če se prvi dan po dolgi odsotnosti od rodne hiše ne posveti izključno njemu kakor bi se spodobilo.

VIII.

Tudi Malvina in Otmar zapustita obednico. Bila je najmanjša ura, a na gradu so obedovali ob treh popoldan. Imela sta tedaj še štiri ure prostega časa, več kot dovolj, da si ogledata grad. Najprej gresta v notranje prostore gradu. Tod se sicer niso med Otmarjevo odsotnostjo izvršile nobene spremembe; vse je bilo, kakor nekdanj, celo vsak kos pohištva, vsak malenkostni hišni kras je stal na svojem starem mestu.

Grajsčakinja, dasi vneta podpirateljica vsakega napredka, ki se je rada držala najnovejših šeg, ni dovoljevala, da bi po notranjih prostorih gradu trmava in lehkomišelnost, vedno menjajoča se šega oskranila

spomine nekdanjih dnij. Čim bolj starinski so bo kazal, tem znamenitnejši, je bilo nje geslo. Izven gradu pa, po hlevih, vrtovih, gajih, gozdičih, šetališčih je leto za letom skoro potratno trosila, da ne bi zaoštalala za napredkom in dobrim ukusom. To vse je vedel Otmar, vendar si je želel ogledati vsak kotiček svoje rodne hiše. Malvina ga je spremljevala, in njej ni ušla presunjenost, ki ga je bila pri tem prevzela, dasi se je vidno prizadeval, prikrivati svoja čustva. Posebno, ko si je ogledal prijazno sobo z razgledom v daljavo, je postal mahoma nem in ginen. Gledal je delj čaša skozi okno, na to sedel na stol ter krožil s sočutnim očesom po sobi, kakor utopljen v sladko-tožne spomine.

— Ta soba je odmerjena najbrž tujcem, reče potem proti Malvini, zapazivši po njej takó natančen red, kakor da ne bi stanoval nihče v njej.

— Ta je moja soba, odvrne Malvina skoro boječe. Bog vé, če mu bode prav, da ona prebiva v njej, misli si natihoma. Slutila je, da mu ti zidovi hranijo mile, morda celó svete spomine.

— Vaša soba? odvrne Otmar razveseljen. Kakó me to tolaži! V tej sobi je bivala moja mati najraje. Tu, poleg nje, sem se moral učiti svojih lekcij, spisávati svoje naloge, tu me je učila moliti, deklamovati, tu — pa čemú ponavljam te sladke spomine, ki mi dušo samó napolnjujejo z bridkostjo? — očita samemu sebi. Ko bi ona bila še nekaj let živeła, bi bil jaz postal drugačen človek nego sem, pristavi s težkim vzdihom. Pa, kar je minulo, ne dá se več napraviti nestorjeno, pristavi z navadnim glasom, v katerem je vselej odmevalo nekaj malomarnega, pesimistiškega. V onem kotu, kjer stoji vaša postelja, nadaljuje po kratkem prenehu — in pozna se mu, kakó se usiljuje zadušiti ginenost, ki ga menda proti njegovi volji zopet popada —, je stala ob času nje poslednje bolezni njena postelja; ondi me je blagoslovila, ondi izdihnila zadnji svoj vzdihljaj. Gospa, spoštujte njen spomin, vi, ki ste postala naslednica tega njenega svetišča! Zdi se mi, da ste vi rajnki materi v mnogem podobna.

— Hočem, gospod Otmar, odvrne Malvina jako resno. Veliko češčenje in ljubezen

do že davno preminule matere v srcu izkušnega, navidezno malomarnega, za lahko-miselnega razglašenega moža sta napravila v njej globok utis. Ne, srce, ki goji tako nežno češčenje, še ni popolnoma pokvarjeno.

In ogledala sta si dalje grad. Od gospodarskega poslopja do zadnje njega shrambe, od prenapolnjenih hlevov najplemenitnejše domače živine do ličnega golobjaka, v katerem so golčali najlepši uzorci različnih golobjih plemen. Potem je prišel na vrsto vrt z bogato obloženim rastlinjakom, ribnik, ki se je bliščal v sredini in v katerega prozornem dnu so švigale živobarvne, dragocene ribice. Od tam sta stopila v skrivnosten polumrak temno zelenega gaja, a nazadnje v smrečji gozdič z mamečo vonjavo. Hodila sta skoro dve uri v živahnem razgovoru, da sta bila že utrujena. Vrneta se v gaj, da si tam izbereta vabljev kotiček, kjer bi si odpočila do časa obeda. Našla sta ga kmalu, ker je tam sploh bilo povsod vabljivo, povsod tako ukusno in lepó urejeno, da si človek bolje ni mogel želeti. Vsedeta se torej na prvo klop, na katero sta naletela, in kakor da bi se bila dogovorila, obadva utihneta

ter se obadva zamakneta v bujno zelenjavo, ki ju obkroža od vseh strani, da niti neba ne vidita nad seboj. Naposled je Malvina prva, ki pretrga ta prijetni, dušo in teló okrepčajoči molk.

— Kakó ugodno se tu sedí in kako rajsko lep je ta gaj, kakor sploh vsi grajščinski nasadi, reče z odkritosrčno navdušenostjo! In v tem raju živim že nad osem let, ki so minuli brzo kakor en sam dan.

— Toda žal, da ste v raju brez Adama, se pošali Otmar.

Ona ne odvrne ničesar, a on je spoznal, da jej ni ugajala njegova opazka.

— Ne zamerite mi, gospa, mojega smelega, večkrat pikrega, ne baš prikupljivega govorjenja, ki je lastno ljudem moje vrste, reče na to sam sebe oproščaje. Nahajali bode sčasoma na meni slabosti, katere, bojim se, utegnejo odvzeti ono vašo naklonjenost, katero ste mi blagovoljno izkazali takoj pri prvem srečanju. In to bi me bolelo. Zato vas rajši prosim, da se privadite, gledati me skozi povečalo, a ne skozi pomanjšalo, kakor je navada plemenitim naravam, da ne doživite bridke prevare v svoji menda prizanes-

ljivi sodbi o meni. Dobri ljudje se radi motijo v ocenjevanju drugih. Postal sem pač tak, kakoršnega so me napravile okolščine. Pa da se vrnem k prejšnjemu predmetu. Vam se tukaj vidi lepo, kakor v raju. To znači, da vaše čustvovanje tukaj more vzkipeti do vznešenosti: Jaz pa, pri vsej tej krasoti prirode, ne čutim drugega nego ono prijetnost in zadovoljnost, ki vzbuja vse, kar je lepega, skladnega in popolnega. Meni pač manjka ona prednost, ki je posebno ženskam lastna, da zró v odprta nebesa, kadar jim ne zadostuje zemlja. Resnično mamljivega ničesar ne nahajam, ne na površini bogate zemlje, ne po neizmernem nebesnem oboku. Nisem pač idealen, a vi, kolikor sem vas mogel presoditi v teh kratkih uricah najinega znanstva, ste zeló. Blagor vam, ako se v tem res čutite srečno!

— A nekđaj ste bili idealni, menda celo do pretiranosti, opazi Malvina, kakor bi ga hotela zagovarjati.

— Mladostni nedostatki, ki izpuhtijo brž po prvi dotiki s svetom, pri prvi bridki prevari, méni on lahkotno.

— Ni vselej res, kar trdite: kar prevare-
zadeva —

— Vi ste jih tudi že doživela? dopolni
Otmar, ker je Malvina nakrat obmolknila,
kakor da obžaluje svojo izjavo.

— In kdo bi jih ne bil? odvrne ona
hitro in poskuša nasmehniti se, da prikrije
otožnost, ki se jej je vzbudila v duši pri
obilih spominih nje prevar, in o kateri čuti,
da se najbrž zrcali tudi na nje obrazu. Kdor
je doživel že trideset pomladi, nima pravice
se pritoževati, ako je nahajal med cvetjem,
katero mu je raslo ob poti, tuči ostri osat.

— Da bi vi imela že toliko let? se za-
čudi Otmar, ki je ves čas občevanja ž njo
natihoma občudoval njeno mladostno pri-
kazen, počenši od nežnega nje obličja in
priprostega, živahnega kretanja do poetiš-
kega nje mišljenja, ter modroval sam pri
sebi, da-li se je ona omožila na polu še
otrok, ker je že osem let udova, kakor je
bila mimogrede omenila. Sedaj pa, ko vé,
koliko let ima, zre še bolj osuplo v nje
jasne, milobne oči, v katerih je lesketala
navdušenost prave mladosti občenem z žarom
čile, nepokvarjene duše. S tridesetimi leti se

mu je zdela ona mnogo mlajša od vseh 20 — 24 letnih žensk, katere je kedaj poznal. Ženske, katere so v petih-šestih letih posvetnega življenja izgubile čistost utisov, zapravile so tudi ono prirojeno najivnost, ki dela žensko toliko prikupno, zavrgle vero, katero si vsak možki, naj si bo še tolik dyomljivec, želi kot stalno tovarišico vsake ženske. Pa niso zavrgle le vere v neumerjočnost duše, temveč tudi vero v krepost, v človeško blagost, vero v ljubezen, brez katere ni sreče, še manj pravega ženskega značaja.

— Vi ste že tridesetletna? reče Otmar naposled, osvobodivši se svojega začujenja. Jaz sem dve leti mlajši od vas, v vam nasproti starejši za najmanj dvajset let.

— Kaj neki govorite? se zavzame Malvina. Takó mladi ste videti, da bi se vam niti toliko ne prisojalo. In tudi sicer je osemindvajsetletni mož skoro še mladenič, mej tem ko se tridesetletna ženska mora že prištevati zastarelim.

— Pri večini žensk je res takó, a pri vas ne, odvrne on. Morda je moja zunajnost res še mlada videti, ne takó moj duh. Nič me ne more prav veseliti, in vsled tega dol-

gočasim se čez mero. Ali ni to znamenje starosti?

— Da bi se vi dolgočasili? se začudi Malvina. To je celo nemogoče. Samó malo razumna in malo blaga bitja se dolgočasijo, a vas smatram baš nasprotno...

— Nimam v mislih dolgočasnosti vsakdanjega življenja, temveč duševno dolgočasnost, ki je še mučnejša nego telesna, se opravičuje on. Tako dušno dolgočasovanje bi se dalo primerjati želodecu brez teka: nič mu ne diši, nič mu ne tekne. Priroda že davno nima záme več glasú, in nobena vez me ne druží s človeštvom. Morda je to posebna bolezen...

— Duševna dolgočasnost ne prihaja od ničesar drugega nego od brezposelnosti, meni Malvina odkritosrčno. Kako pa uporabljate svoj čas in s čim se sploh bavite, ako smem prašati?

— S čim? se nasmeje Otmar. Z vsem nekoliko in z ničem prav določno. To delam, kar dela sto in sto mojih vrstnikov.

— In to bi bilo? poizveduje Malvina radovedno, dasi že sluti, kakšen odgovor dobi.

— Da igram, da gojim sport, da hitim od ene veselice do druge, da dvorim lepim ženskam, da potujem, — vidite, koliko imam poslovanja. A da-si sem pri vsem tem preobložen s poslom od zora do mraka, ipak se dolgočasim do skrajne mere.

— Verjamem, reče ona z napol žalostnim glasom, a verjeti ne morem, da bi vsi premožni mladi možje, katerim ni treba ubijati se za obstanek, živeli tako brezposelno, brez najmanjšega spoštovanja do samega sebe, brez vere v uzore, brez plemenite ljubezni do znanostij in umetnostij.

— Ali nisem dejal, da ste za dvajset let mlajša od mene? se nasmeje z novič Otmar, a ta smeh ni bil tako pristen, kakor prejšnji. „Ta vaša navdušenost bi pristojala res mlademu dekletu, ki meni, da je vse zlato, kar se blišči. Res, gospa, nadaljuje resneje, smete mi verjeti, da vsi mladeniči in mladi možje, kateri imajo čas in mošnjo na razpolaganje, živijo tako, kakor sem vam opisal, da živim jaz in mnogokateri še huje. S čem bi sicer oni napolnjevali prazni čas in kako se iznebili danarja?

— Bogatašem, katerim ni treba boriti se za življenje, je naložena dolžnost, truditi se z duhom ter posvečevati se blagim činom in vrlim podvzetjem, deje Malvina.

— Ko bi vsi mislili, kakor vi, bi postalo življenje silno enakomerno in dolgočasno, odvrne on.

— Narobe, prav kratkočasno in prijetno, odvrne Malvina. Še ni tega deset minut, kar ste se pritoževali o silno dolgem času, očita mu. Kako se to ujema?

— Res je tudi, kar sem trdil, a ta potožba velja samo, kar zadeva mene, in nikakor ni občna. Drugi navadno preživljajo z naslado in v polni meri enako trapljivo življenje.

— Ker so drugačni od vas. Pri njih se dejanje ujema s čustvovanjem, a pri vas se čustvovanje zoperstavlja dejanjem, hitro odvrne Malvina, kakor da jo veseli, da je tako.

On zmaje z glavo s kretom, ki je kazal več malomarnosti in utrujenosti nego dvoma.

— Ne unemajte se preveč za me, reče na to mračno; dejal sem že, da sem poln slabostij, da sem slabši nego se dozdevam.

— Ne morem verjeti, odvrne ona nekako pobito. Ko bi vi bili moj brat, prijatelj, ali vsaj dober znanec, hotela bi z vami govoriti resno besedo.

— Mislite si torej, da sem, dé on živahno, ter mi odkrijte svoje misli.

— Tega si ne morem niti prav predočiti, pa ker želite, povem vam, da bi vas tedaj vprašala, da-li se vam ne zdi, da je umnemu možu, takemu možu, ki nosi v prsih pravo srce, sveta dolžnost, uporabljati prirojena mu svojstva v svoj in človeštva prid? Dejala bi vam nadalje, da igranje, bodisi s kvartami ali v stavo, je nenravno, a posebno bi vam poudarjala, da srčne kreposti se ne zapravljajo s krivimi trmami. Takó mu ona pripoveduje brez posebnih dolgih uvodov in okolišev.

On zmaje zopet z glavo in se bridko nasmehne.

— Prepozno je že, gospa, da bi se meni priporočala krepost. Slučaj, rane, bridkosti, neizmerna potreba pozabljivosti, zaničevanje človeške zlobe, to vse me je obrnilo na pot opačnosti. Privadil sem se temu praznemu a ipak nasladnemu življenju tako,

da ne bi mogel drugače živeti. Ustom, ki so navajena pekočega žganja, se tudi najboljša pijača dozdeva prazna in zoperna. Jaz potrebujem neprestane omame, potrebujem mrzlice razdraženega, trapnega življenja, da pozabim sploh, da živim. Osemindvajset štejem let, in nad osem let je že, kar sem se vrgel v brezno razblodnosti, da bežim sam pred seboj.

Malvina obledi.

— Ko bi vas rajnka mati čula tako govoriti, ne bila bi vas vesela, reče presunjena.

— Gotovo da ne, odvrne on odkritosrčno, a nekako ponižno, in po njegovem sicer prikupnem obrazu, ki pa je bil med govorjenjem zadobil neki trdi, uporni izraz, razprostré se nenadoma tajnostna senca.

Malvina se je zdaj v drugič prepričala, da spomin na mater je jedina struna, ki še ni zarjavela v njegovi otrpeli duši. In ta spomin, dejala si je na tihem, utegne ga še rešiti. Rada bi mu bila o materi govorila in ga po njej popraševala, a zdelo se jej je, da k temu zdaj ni primeren čas. Bil je videti razmišljen in sam s seboj nezadovoljen, da se sploh ni več upala siliti v njega.

Po kratkem premolku nadaljuje on:
Bil sem nekdej blag, vsaj smatrali so me za blagega. Rad sem imel vse ljudi, želel vsakemu dobro, čislal lepoto in krepost ter bil poetičnega duha. Že kot otrok sem zlagal pesmice, katere so posebno razveseljevale dobro mojo mater. Ona in jaz sva sanjarila o dragem neskajjenem mejsobnem življenju, katero hočeva živeti v tišini domačih zidov, v pokoju gozda in v milini domačih trat, izven katerih ne bi nikoli iskala sreče, utešena po samem najinem čustvovanju, ljubljena in poštovana od prijateljev in podložnikov. Ta načrt življenja je bil najin uzor v bodočnosti, in tako življenje se mi je dozdevalo lepo, sveto in zaželeno. Človeka pa sem tedaj smatral za blago, plemenito bitje. Mati mi umré in — izginila je vsa lepa sanja. A ne samo sanja, ž njo se je tudi podrla vsa moja нравna podlaga k dobremu in popolnemu. Za materjo sem ljubil pozneje drugo žensko bitje, a bil od nje prevarjen na najpodlejši način . . .

Pa čemu izgubivam besede o tem, kar je minulo? Vsled te prevare mi je umrla duša, boljši moj del, nagle, nepričakovane smrti.

Ostal sem sam na svetu z neutešljivim žalovanjem po izgubljeni materi in s spominom svoje prevare. Odslej sem utapljal svojo bridkost v opačne užitke, v nečimerne časti, v podlo laskanje lokavega sveta. Dosegel sem, kar sem iskal, našel pozabljivost, iz katere se ne maram več vzdramiti.

— Kaj neki govorite? ga posvari ona z bolestnim naglasom.

— Samo resnico, da-si prežalostno, pri-trdi Otmar. Vi ste blaga. Vaša duša, kolikor sem se do zdaj prepričal, je verna in po-božna, zato je skoro nemogoče, da bi umeli bridkost, ki napolnjuje vse moje žitje, da bi zapopadli stud, kateri čutim do vsake stvari in vsled katerega mi je življenje za-strupljeno. . . Ničesar ne morem ljubiti, po-ničení ne hrepenim in nič ne verujem. Ako igram, ako stavim, ako dirjam s konji, ako hlinim ljubezen, delam samo zato, da sam sebe glušim. Vaša noga je morala stopati samo po cvetju, da ste ohranila svoje miš-ljenje takó čisto in blago!

— Največ po trnju, verujte mi, zaše-peče ona s povešeno glavo.

— Ni mogoče! Trpljenje vodi do obupa, obup do pregrehe, meni en.

— Ne poznam pregrehe, a tem bolj bolest, in ta me je seznanila s krepostjo, reče Malvina. On hoče nekaj odvrniti, a v tem trenotju nekaj zašumi v njiju bližini. Ozreta se na ono stran, odkoder je prihajalo šumenje, in nemalo vznenadjena zagledata — Avrelijo.

— Dobro jutro, ali prav za prav dober dan! reče ta bliže stopivši. Hotela sem pogledati, kakó se kaj čuti moj tovariš mladih nog po prvi noči, po tolikih letih, pod domačo streho in po dolgem, trudapolnem potovanju. Bila sem v gradu, a tam so mi rekli, da ste se z gospo Malvino požgubili v grajskih nasadah. Letala sem v tej vročini več nego pol ure tod okoli, da vaju najdem.

Takó govore je sedla, ne da bi jo kdo povabil, na klop med njiju, kjer je bil prazen prostor ter s pihalko si hladila gorko lice.

Malvina je takoj vstala, pogledala na uro ter dejala lahkotno:

— Mej tem, da vidva ponavljata mladostne spomine, hočem jaz pogledati, če je vse urejeno za obed.

— Vi naju zapuščate? zakliče Otmar, in v njegovem glasu, kakor v njegovem očesu sta se pojavljala nemir in obžalovanje.

— Moram, odvrne Malvina kratko. H gospej grajščakinji moram tudi pogledati, kako se počuti; tožila je davi, da se čuti vspehano. Ob treh pa, prosim, pridite v obednico. Gospa grajščakinja ljubi natančnost, in najmanjše zakasnjeno je jej vzbuja nevoljo. — Izginila je bila nakrat ž nje ona prisrčnost, katera jo je toliko dičila ves čas, kar se je mudila z Otmarjem. Postala je nakrat resna in ponosna. Videlo se jej je, da ve, kako se je treba vesti v različnih slučajih, da si je svesta, kaj dolguje hiši, v kateri uživa čast prištevati se k glavnim nje udom ter biti zaupnica gospodinje. A nič menj mična, nič menj prikupljiva je bila v tej podobi nego v prejšnji priprosti, ker nič na njej ni bilo prisiljeno, vse se je pri njej naravno izvrševalo. Zato je vedno ugajala in se prikupovala. Odhajaje se je ozrla na Avrelijo le toliko, kolikor je zahtevala od nje uljudnost. Tudi Otmarja je nje oko le površno spreletelo, a v nje kratkem bliskanju zenice se mn je zdelo, da čita tajno svarilo.

Ko se je Avreliji zdelo, da je Malvina že daleč dovolj, da ne bi čula nje besed, ozre se živahno na Otmarja. Vendar sva enkrat sama, vzdahne kakor od dna duše in sega zaupno po njegovi roki. Otmar, moj prijatelj, kakó se vam je godilo ves ta čas, kar se nisva videla?

On osvobodi svoji roki njenih in jo presenečen pogleda.

Gospa, zdi se mi, da se motite, reče hladno. Jaz nisem vaš prijatelj in ne vem, kako vas more zanimati, kako se mi godi in sploh, da še živim.

Avrelijo so nemilo doletale njegova hladnost in njegove ražaljive besede, a tega noče kazati.

— Vi se kujate? odvrne z nasmehom. Ali je to možko? Kaj še niste pozabili svojega mladostnega romana? Svetovni mož, kakor ste vi, bi na take otročarije ne smel niti misliti več. Saj ta roman gotovo ni bil prvi, niti ne bo zadnji. Poznam svet in vem, kako se živi v njem.

— Res je, da ne mislim več na one otročarije, odvrne on ponosno, povdarjaje besedo «otročarije»; a baš zato sem tudi

popolnoma pozabil na ono, katera jim je bila vir.

— Zdaj vidim, da ste res hudi na-me, vzdahne ona in se kaže pobito. Otmar, bodite pravični, nadaljuje z dobrikovalnim glasom. Pomislite na mojo takratno mladost in izkušnjave, katerim sem bila izročena. Potem se vam moja pregreha ne bode zdela več tako grozna. Z vami sem občevala, odkar pomnim, nadaljuje prisrčno. Kot otroka sva si bila dobra tovariša, kot mladeniča udana prijatelja. Včasih ste dejali, da moram postati vaša zakonska družica. Nisem se branila tega načrta, a delala sem brez prave zavesti o tem, kar sem obečavala, in to bolj, ker mi je laskalo, da me kdo snubi nego iz pravega prepričanja. Mej tem prinese usoda lepega, mladega, prilizljivega častnika pod našo streho. Ta me zaslepi s svojimi zlatimi obeti ter me omami s svojimi sladkimi besedami. Storila sem, kar bi bila učinila v mojem položaju vsaka sedemnajstletna mladenka moje lehkoživne, živahne narave.

— Vsaka? seže jej on rezko v besedo. Kolikor sem neveren, posebno kar zadeva žensko zvestobo in krepost, ipak ne bi si

upal trditi, da bi vsaka mlada ženska, bodi še tako lehkoživna in neizkušena, bila storila to, kar ste vi: da zbeži v širni svet s komaj znanim človečetom. Pregrešila ste se tedaj na dvojni način: na zvestobo do mene, ki ste mi bila na pol že zaročena, in na svojo žensko dostojnost.

Avrelija lahno zarudi, a ne srama, temveč zadrege.

— Ne rečem, da se nisem pregrešila, niti ne trdim, da ne bi vas bila s svojim činom užalila, odvrne na to nekako pohlevno, da-si se je v nje očesu žarel pri tem plamen, ki se nikakor ni ujema! ž nje potrtem glasom. Ali pa veste, da navadno žalitelj mnogo več trpi nego-li užaljenec? Moja pregreha se mi je ostro maščevala. Kolikokrat sem se potem v solzah spominjala vas, bridko obžalovala svoje lehkomiselnost ter po vas hrepenela!

On zmaje malomarno z ramami, češ: kaj si potem mislila in čutila, briga me malo.

Ona ugane njegovo misel. In mej tem, da se čudom začudi, kakó je mogoče, da bi se bil nje nekdanji priljudni, mehkočutni in v njo toliko zaljubljeni ženin, katerega bi

ona bila lahko ovila okoli mezinca, spremenil v neobčutnega in odurnega trdeža, pomišlja, da-li ni menda ona danes dovelj nakitila svojo zunanost, ker ga ne more omamiti? Saj je vedela iz izkušenj, da dokler imajo možki čutila, a ženske čara, je teh-le zmaga vselej gotova. In primakne se mu bliže, in spet seže po njegovi roki, da ga s tem prisili živeje čutiti nje bližino, natanje pogledati jo v obraz.

On jej roko z osornim pogledom odtegne. A ne odmakne se od nje, kakor se je bil, ko se je ona bila vsedla poleg njega, niti ne obrne drugam svojega pogleda, kakor je bil storil na početku pogovora. Zdaj stoprav se prav ozre na njo in jo opazuje mirno, a brez najmanjše presunjenosti.

Ko Avrelija vidi, da je on svoj pogled uprl v njo, raste jej pogum. Ne, slep ne more ostati za nje lepoto, če mu je tudi srce oglušilo za-njo. Po čustvu ljubezni ona itak nikoli ni hrepenela, nezmožna uzvišene navdušenosti, nežnosti in blagosti. Biti občudovani, dvorjeni, najbolj zato, da vzbuja nevošljivost drugih žensk, kratkočasiti se z lehkomiselnimi ljubezenskimi zapletkami, v

tem sta bivala vsa nje sreča in nje smoter življenja. A tu na deželi je bilo slabo v tem oziru. Nahajali so se tudi tu lahkoživni možje, ki so se jej radi klanjali in jo občudovali, a ne taki, s katerimi bi bilo vredno baviti se. Otmarjev nenadejani prihod v dolgočasnem selu se jej je zdel kot posebno srečen dogodek. Lep, mlad, imovit, ugleden mož, mož, ki je enkrat bil ž njo v tesni zvezi — kako zanimiv pridobitek za nje nečimurnost in gizdavost.

— Otmar, reče s svojim najnežnejšim naglasom in ga milo, skoro proseče pogleda z zapeljivimi očmi, verujte mi, da sem hudo, prehudo bila kaznovana za boleost, katero sem vam storila. Še isti dan mojega nesrečnega pobega so me roditelji brzojavno zasačili in pritirali domu, a od tedaj nisem imela več doma niti jedne vesele urice. Bila sem jetnica v pravem pomenu besede. Nobene svobode več, nobenega razvedrenja, a očitanja in svarjenja črez mero! Ne dolgo potem so me prisilili v zakon s človekom, ki je bil skoro dvakrat starejši od mene, katerega nisem ljubila, mož neizobražen in zateleban —

— Pač zateleban, da je svoje pešteno ime pridružil vašemu, poseže Otmar zaničljivo vmes.

— Otmar! zakliče ona očitáje in užaljena ob enem. Ne zabite, da sem mnogo trpela, in trpljenje očiščuje vsako pregreho.

— Predobro je znano, kakó je vas očistilo, zavrne on neusmiljeno. Vaše razkošno in opačno življenje najbolj priča o tem. Sicer pa, čemu ves ta prizor? Ali je treba, da se ponižujete pred manoj? Saj vam ničesar nisem očital, niti vam bom kedaj.

— Ko bi mi le, Otmar, vzdehne ona. Vaša pravična graja bi me manj zadela nego vaše zaničljivo preziranje.

— Kako vam more biti kaj na mojem mnenju, zdaj, ko imate soproga, ki vas ceni, spoštuje, kakor zaslužite, se ve, kakor zaslužite, ponavlja porogljivo, ker se je ona pri besedi «zaslužite» nehote zganila. Kaj, niste-li mlada, a on star? Niste-li lepa, a on baš nasprotno? Niste-li občudovana, dvorjena, kakor maloktera ženska? Res da, ponosen sme biti na vas!

— Dvorjena, občudovana, a ne ljubljena — zašepeče ona in povesi glavo. Sprevidela

je, da ne s čarom svojega lepega telesa, ne s svojo koketno drznostjo, ne s svojim zapekljivim vedenjem in govorjenjem ga ne more omamiti. Poskusiti hoče drugo sredstvo: navidezno kesanje in pobitost. Bil je vedno mehkega srca, morda ga s tem omeči.

— Ženske vaše vrste so iskane, dvorjene, občudovane, oboževane, a ne ljubljene, ker niso čislane. Brez čislanja pa tudi ljubezni ni, odgovori jej on s trdnim glasom.

— Kako ste kruti, potoži se Avrelija, a zdaj vidno osramočena. Tedaj res ne morete ali nočete pozabiti, kar je že davno izginilo v pozabljivost?

— Dogajajo se reči, ki se nikoli ne pozabijo, in ko bi človek živel tisoč let, zavrne on kratko.

— A ne pozabiti pomenja ne odpuščati, odvrne ona z javkajočim glasom.

— Takó nekako. Ulivajte črnilo na kup snega; črna voda odteče, a madež ostane. Čas mi je iz duše izbrisal zle spomine, a zarastek rane je ostal.

— Tedaj vi mi nočete več biti dober, nočete mi biti prijatelj in ni mi upati, da si

spet pridobim vaše zaupanje? zakliče Avrelija razdražena.

— O tem ni več govora, je bil Otmarjev trdi, odločni odgovor. Zaupnost je kakor poštenje: enkrat izgubljeno, za vselej izgubljeno. In če to velja v obče, koliko bolj med osebami, katere je združila spona ljubezni! Kajti oni, ki se ljubijo, se lahko pričkajo in v ognju jeze med saboj tudi žalijo, a kmalu potem pozabivajo in si odpuščajo vzajemne pregrehe, a česar ni moč več pridobiti, to je zaupnost. Zaupnost je jedini sklep prijateljske vezi, ki, enkrat pretrgan, se ne dá več zvariti.

Vzpričo jasnega dokaza njegove neprijaznosti se omaje v Avreliji navidezna krotkost, v katero se je bila odevala. Čim trji je on, tem bolj se je ona vnemala za-nj. Neki neznosni nemir, neka divja strast, da bi zmagala, da bi ga spet priklenila na-se, sta se bili nje polastili. Misel, da je on v kratkih urah, kar biva v domovini, morda že našel sočutnost do druge ženske, in da bi ona v tem zapuščenem kotičku sveta dobila tekmovalko, kar se jej do zdaj še nikoli ni primerilo, jej napolni dušo s takó grozno

ljubosumnostjo, da se je preplašila. Saj ni ljubila Otmarja, a oživlja se ljubosumnost tudi brez prave ljubezni, kakor se nahaja ljubezen brez ljubosumnosti. Hotela ga je samo videti pred sabo klečečega, hotela je imeti zadoščenje, da je bila tudi v tem slučaju, kakor vselej, zmagonosna.

Ustavi se po koncu v vsej svoji veličastnosti. Dolga, bogata svilena obleka povišuje nje ponosno postavo. Notranja razdraženost je privabila na nje kot marmor belo lice skrivnostni ogenj, ki daje neki posebno zanimiv izraz nje dovršenemu, a čuvstva mrtvemu obličju. Malo kedaj je bila Avrelija videti tako lepa, tako dražestna nego v tem trenutju, ko tako stoji pred njim, mično grški okroženo glavico z zlatim diademom najsvitlejših obilih las ponosno kvišku drže, z najčarobnejšim nasmehom na zapeljivih ustih. Hrepenenje, razžaljenje, miloba in srd, vse to se je izraževalo v nje zgovornem pogledu, s katerim je nemo merila Otmarja.

Tudi ta je bil vstal in roke križem drže postavil se jej nasproti. Tudi on jo nemo pogleda, radoveden, kedaj napravi konec

temu zanj neprijetnemu a za njo poniževalnemu razgovoru. Pri tem si na tihoma priznava, da je Avrelija sedaj mnogo lepša nego je bila pred devetimi leti. A navzlic vse njene lepote ni se v njem ganil nijeden čut. Čudil se je samó, da li je ona res ono bitje, zaradi katerega izgube je toliko trpel, da si je hotel seči po življenju, zaradi katerega je naposled postal to, kar je zdaj: nezadovoljen, neveren, neprikupen človek, sebi in drugim nadležen.

Ona še vedno molči. Vidi, kako jo on opazuje, čuti, da priznava vrednost njenemu krasu, a ne more umeti, zakaj da pri vsem tem postajajo črte njegovega obraza vedno hladneje. Ali me je res nekdanj ljubil? poprašuje se pri tem dvoméča. Ni umevala, da čar, osnovan samo na gizdavosti in občutnosti, ne more vzbujati stalne in spoštljive naklonjenosti. Pa ko bi tak čar tudi vzbujal ljubezen, moral bi giniti po kratki dobi, ker ljubezen, da se utrdi in pomnoži, potrebuje nežnosti in uzora, česar pa je zastonj iskati v podlih in strastnih naravah —

Ker Avrelija še vedno trmoglavó molči, dasi je on zadnji govoril in mu ona dolguje

še odgovora, sprevidi Otmar, da mora le on zopet pretrgati to dolgo, prečudno molčanje.

— Obžalujem, gospa, reče vljudno, kakor da sta doslej govorila najmalovažnejših stvarih, potem ko je pogledal na uro, posloviti se moram od vas. Čuli ste, kako me je materina družbenica strogo opomnila hišnega redú. Ura bode skoro tri, pri mizi menda me že čakajo. Izvolite, da vas spremim do vhoda gaja, ali pa se želite še tod pomuditi?

— Kakor sem sama našla sem, vedela bodem tudi sama odtod, odvrne Avrelija z lehkotno in kratko besedo, da posnema glas njegove malobrižnosti. Predobro mi je znan ta gaj, nič menj znan nego vam, saj sva ga pogostoma dovolj prehodila skupaj. — Čemú še tu stojite? Hitite, da se juha ne ohladi, priganja ga veselo, ker on čaka, da bi prenehala z besedo, da se jej pokloni in potem odide. Voščim vam posebno dobrega teka! O možki, možki! — Nasmejala se je, da so se jej jamice delale v gladkih licih, da se je za polnimi rudečimi ustnami prikazala vrsta najkrasnejših zobkov, prekrasnih in preenoličnih, da bi bili njeni. Toda pogled,

s katerim je spremljevala svoje žaljive besede, je bil takošen, da je Otmarju srce zledenil. Čutil je, da bolj nego nje ljubezni se mu je bati nje sovraštva. Zató jej ne porne nje poroganja. Nemo se jej poklonivši izgine med zelenjem.

IX.

Avrelija se je skoro slednji dan prikazovala v gradu, ker je bilo domovje njenih roditeljev, pri katerih je stanovala, oddaljeno samo četrť ure od tam. Razven grajščakinje, ki je strogo gledala na etiketo in svojih gostov ni hotela žaliti, jej tam nihče ni kazal prijaznega obraza. Malvina je bila proti njej, kakor vedno, odkar jo je poznala, vljudna sicer, a hladna in zaprta. Otmar pa, dasi nikoli ni pozabil, česa treba izobraženemu možu nasproti gospej, posebno še znani, ipak sta se poznali v njegovem občevanju ž njo zopernost in odurnost.

Avrelija se za to ni dosti brigala. Bila je navidezno slepa in gluha za take malen-

kostne trmice, kakor jih je imenovala ona, kakor se sploh drzni vsiljenci malo brigajo za mnenja, katera puščajo za saboj, da le morejo s svojim postopanjem doseči namen, in bila prepričana, da doseže, kar hoče.

Edina Malvina jej je bila nekoliko na poti pri dosezanju tega namena, ta ponosna lepa ženska s strogim, vzdržljivim, a ipak toliko oblastnim vedenjem, z resnim pogledom ter krepostno govorico. Znano je bilo sicer, da Malvina sluje kot izvanredno vzgledna, nepremagljiva ženska, katere neprodorna duša je bila vsakemu očesu uganjka. — Zdelo se je, kakor da ima ona kamen v prsih namesto srca; tako neobčutna se je vselej kazala nasproti vsakemu laskanju, nasproti vsakemu še tako iskreno in istinito njej izkazanemu sočutju. A pri vsem tem jej Avrelija vendar ni prav zaupala. Tihe vode so včasih najgloblje, dejala si je. Pa, če bi se tudi ona ne brigala za Otmarja, utegne mu pa ona ugajati. Ta misel je bila grenka dovolj, da bi jo resno vznemirjala. Ko bi Malvine ne bilo v gradu, morda se ne bi bila dalje brigala za Otmarja, ki jo je bil nečuvveno ranil in ponižal. Kaj je njej do enega poraza, njej,

ki je štela nebrojnih zmag! A ker nje ne mara, zató mu tudi druge ne privošči. In z bistrimi očmi je prežala na njiju, da bi o pravem času posegla vmes, ako bi trebalo.

Onega dne, ko se je podala Malvina po onem dolgem sestanku z Omarjem in potem, ko ga je v gaju pustila v Avrelijini družbi, h grajščakinji, je ta koj zapazila, da njej nekaj teži srce.

— Zakaj ste tako pobita in otožna? jo je vprašala čudé se.

— Kako bi ne bila, je odgovorila Malvina odkritosrčno. Gospoda Otmarja blodnje so me bridko prevzele. — Na tó jej pové v kratkih besedah, o čem se je ž njim menila in kaj jej je on povedal o sebi. Pové jej tudi, kako ona sodi o njem, in meni, da bi še bilo mogoče, privedi ga na pravo pot. Vam, gospa grajščakinja, nadaljuje skoro proseče, kot namestnici njegove matere, bi se najbolj pristojalo, da prevzamete to nalogo.

— Draga moja, jej je odvrnila grajščakinja ravnodušno, še na dečka Otmarja nisem uplivala, pa naj bi zdaj na moža? Sicer pa ni ž njim tako hudo, kakor si vi narisujete v svoji strogosti. On je zdaj v onih

pretiranih, dejala bi neprištevnih letih, ko se včasih pri človeku, ki ni več neizkušen mladenič, pa tudi ne še dozorel mož, idealizem bori z materijalizmom. Z ene strani se mu mili opuščati prvega, a z druge strani se ne more upirati mamljivosti drugega. Vsled tega postaja v možganih takega človeka neka mešanica, da mu naposled ni več ne za eno ne za drugo. Ta malomarnost je kriva, da tak človek ne veruje potem v nič, se ne briga za nič, in se smatra za nič. Pa to se potem z leti poravna. Razum, izkušnje, vedno jasneje motreči duh, napravijo ravnotežje med tema dvema nazoroma, da iz največjega neverca, iz črnogledca, iz navidezno izgubljenega uda človeške družbe postane moder, zdravo misleč, mirno čuteč, pameten mož. Otmarja pa tudi ni soditi po njegovem sedanjem dušnem stanju. On je najbrž silno razburjen vsled nepričakovane Avrelijine prisotnosti, in to ga dela pikrega in krivičnega. Govorila še nisem z vami nikoli o tej zadevi tako jasno in določno, pa najbrž slutite, da je Avrelija bila oni njegovi mladostni uзор, zaradi katerega prevare je pobegnil z doma ter učinil celo vrsto brezmi-

selnostij. Fant, dasi tudi v mnogoterem oziru pretiran, je bil vendar pomilovanja vreden, ker je visel s celim življenjem o svojem maliku, katerega je obožaval že za otroških let. A ona mu je res povračevala njegovo udanost in vernost na najbrezsrčnejši in najpodlejši način. Pa o tem govorive ob drugi priliki več. Otmar utegne vsak trenotek pritj. Nočem, da bi naju zasačil v tem pogovoru.

— Ne pride tako kmalu ne; Avrelija mu dela družbo, odvrne Malvina z vidno nezadovoljnostjo.

— Ali res mislite, da je on rad v nje družbi? reče grajščakinja dvomeča. Saj ste sinoči videla, kako je zbežal, ko jo je zagledal.

— Ne mogla bi o tem prav soditi. Vsekako bilo bi obžalovanja vredno, da bi gospod Otmar pal znovič v mreže one prostaške duše, polne gizdavosti in nesramežljivosti, reče Malvina z obžalujočim glasom. Bila je že enkrat v nesrečo, zdaj pa bi mu bila v pravo pogubo.

— In je li to, kar vas toliko vznemirja? pozveduje grajščakinja presenečena

po nje živem zanimanju za maloznanega jej možá.

— Ne tajim, da ne bi me ta misel vznemirjala, zavrne družbenica lahko zarudevši. Gospodu Otmarju, če se je tudi mnogo pregrešil na sebe in človeštvo, je vendar prirojena odlična narav; o tem sem popolnoma osvedočena. In kar je prirojeno, se ne zatre nikoli popolnoma. Lepi vzgledi, vspodbudljive besede, blago občevanje, razumno prigovarjanje, to vse, tega sem prepričana, bi njega prerodilo v človeka, kakoršnega ga je mati priroda s prva ustvarila. A namesto tega ta ženska! Dà, gospa, morali bi biti menj prijazni z Avrelijo, da preprečite nekoliko nje prihode v svojo hišo. Dotika z žensko slabega glasú, kakoršnega je ta, nikoli ni v čast in hasen.

— Čudim se, draga moja, da ste še tako najivna, vzlic vaši razumnosti, odvrne grajščakinja nekoliko užaljena, da kritikujete nje početje. Do Avrelijine prijaznosti mi celo nič ni, a do prijaznosti njenih roditeljev mnogo, ker so naši najbližnji sosedje. Če njo žalim, zadenem tudi nje. Sicer pa, v čem se je Avrelija toliko pregrešila, da jo črnite

kot nekako pogubonosno pošast? Ker je ko-
ketna, lehkomiselná, gizdava, nečimerna,
pretirana? — A take so dandanes vsaj vse
moderne ženske. Vi vedno sodite le po sebi,
in taka sodba je napačna. Vse ženske niso
tako blage in čiste, kakor ste vi. A svoj
spol bi morala vendar mileje presojeti, saj
ste sicer tako prizanesljiva človeškim sla-
bostim.

— Jaz presojam po svoji vesti in svo-
jem prepričanju, odvrne Malvina. Rada pri-
zanašam majhne prestopke, a hudo obsojam
velike. Toda ženska, ki se še ponaša s tem,
kar bi morala zakrivati, in takó dela Avre-
lija, me neprijetno preseneča in razsrjuje.
Ko bi bili čuli, kakó se je sinoči bahala
svojih zmag! Kaj pa njen soprog, ali je res
nebrižen in slep za vsa dejanja svoje žene?

— Njen soprog, zavrne grajščakinja z
dvoumnim nasmehom. On je in ni pomilo-
vanja vreden. Morda, ko bi se ne bal so-
blazni —, pa zdi se mi, da Otmar že gre.
Čula sem njegov glas v veži, poseže si graj-
ščakinja v besedo ter posluša, da li je to
njegov glas. Kako je točen! Vidite, da je
ves vaš strah le prazen. Okusen obed mu

več velja nego Avrelijina lepota. Vedela sem, da se za-nj ni bati, in kakor je ozdravel začaranosti od te ženske, tako tudi ozdravi svoje dušne bolezni. Verujte mi, da moje opozarjanje, svarjenje in prigovarjanje bi bilo celó nepotrebno, morda bi celó pospeševalo nasprotni namen.

Malvina ni bila tega mnenja. Nagonski je čutila, da brez posrednega upliva mladi mož nikoli ne bi odtegnil korakov od opolzle poti, na katero je bil zabredel brez svoje volje. A ker grajščakinja, njegova najbližja sorodnica, katera bi se imela brigati za njegov blagor, noče ničesar storiti, poskusiti hoče zdaj ona, da-li bi se dalo uplivati na-nj.

Ko je kmalu potem Otmar prisedel k obedu, sta bila on in Malvina jako zmedena. Ona se ga skoro ne upa pogledati, da ne bi iz izraza njegovega lica menda nekaj posnela, kar bi jej ne godilo, a on poveša oči pred njo, kot da ga je sram, če bi ona menila, da je njemu sestanek z Avrelijo bil ugoden. O Avreliji pa ni zinil besedice, a grajščakinja in Malvina je tudi niste omenjali. Brž pa, ko je bil sam z Malvino, je napeljal pogovor na to.

— Zakaj ste me pustila samega z Avrelijo? je rekel skoro očitajoče, koliko bridkega bi mi bili prihranili, da ste ostali!

Neprijeten občutek prevzame Malvino, ko to čuje, in neka bridkost, katero občutimo, kadar mrzla proza ugaša nenadoma plamen naše idealnosti. Žalostno ga pogleda. Tedaj tudi pri njem, kakor pri njej, se izpolnjuje resnica, da preteklost, čeprav izgine v temo večnosti, ipak ne izgine popolnoma? Ona ve, kaj se pravi trpeti pod tego bridkih spominov. A pri njej je to naravno, skoro tudi potrebno. Preteklosti pozabiti ona niti ne sme; vedno jo mora imeti pred očmi, da jo opominja, da ni prosta, da ni gospodinja same sebe. Ali da on svoje preteklosti noče zadušiti, to je napačno, nespametno, pregrešno. Tedaj se je vendar zmotila o njem? Njegova duša torej ni nežnočutna, kakor je sodila, temveč prostaška, kakor pri večini možkih? Ali bi sicer imel takó slab ukus in nahajal še vedno ugodnost pri Avreliji?

Malvina ga je bila krivo razumela. Ona je menila, da je želel samo za to njeno pričujočnost, da bi mu bila tešila prisotnost tretje osebe skelečo, na novo prizadeto rano

vsled Avrelijine bližine. Jako resno mu tedaj ódvrne:

— Ali vas, gospod, pogled nekdanje prijateljice tako gane, da ga sami ne morete prenašati?

Prijazni, skoro ljubeznivi glas, s katerim je to vprašala, je skrival ipak tajno očitiranje, katero Otmarju ni ušlo.

— Celo nič me ni ganil, odgovori hitro on, pač pa mi je bil silno nadležen. A vi ste se bala za-me, vem, in še zdaj nimate najboljšega mnenja glede mojih čustev do one ženske, pristavi kakor obžalovaje.

Malo preje nego se je vam pridružila Avrelija v gaju, ste naslikali sebe tako temnimi barvami, da sem se nehoté morala vznemirjati. Avrelija je znana kot lehkomiselná, kot — —

— Recite rajši kot pohotna, nevarna ženska, kakoršna tudi je, jej pomaga on iz zadrege, ker Malvina ne ve, kakó bi zagovarjala svojo sumnjo, ne da bi njega žalila, niti Avrelije ne obrekovala. — Predobro vem in čutim, nadaljuje, da, kdor hoče postati vaš prijatelj, ne more biti suženj žensk Avrelijine vrste. Kajti prijateljstvo ž njo bi

pomenilo poniževalno sužnost. A jaz bi si rad pridobil vašo prijateljsko naklonjenost, prislužil si rad ime vašega prijatelja. Ali smem upati, gospa, da me kedaj smatrate za vrednega tega imena?

Nepopisno radostna čut se oglasi vsled te njegove prošnje v Malvinini duši.

— Prirasli ste mi k srcu še predno sem vas osebno poznala, mu je odgovorila priprosto, a pristrčno ob enem. Dečka Otmarja sliko sem si morala vedno in vedno ogledovati; tako me je bila prevzela miloba slike, izražena v plemenitem njegovem pogledu in blagosrčnem njegovem nasmehu. Povrnite se k svoji prvotni naravi, prisvojite si spet mladostnega Otmarja dušo, in drag in mil mi bodeite za vselej.

On nič ne odvrne na te besede. Spoštljivo seže po nje roko, katero mu je ona bila ponudila v znamenje sporazumljenja, in lahen a iskren njegov pritisk jej je svedočil, da ga je volja izpolniti nje željo.

A k Otmarjevemu moralnemu spreobrnjenju ni trebalo nikakošne trdne volje od njegove strani, niti posebnega truda od njene. Čim bolj sta se spoznavala, čim gosteje sta

med saboj občevala, temveč sta se sporazumevala. Malvinina nenavadno dozorela razumnost in zdrava sodba, združena s prikipno nje resnostjo in pristno nežnostjo, sta uplivala kakor čarodejni lek na bolno Otmarjevo srce. Polagoma, da on tega niti ni opazil, ga je vzdigovala ona iz njegove tmine ter mu ojasnjevala obzorje njegovega mišljenja in prepričanja. In to spreobračanje se je izvrševalo kot samo ob sebi, brez napora, brez silnih pregovarjanj in dokazovanj. V njeni bližini je bilo njemu, kot bi se čutil na varnem pobrežju, občevanje ž njo se mu je zdelo, da ga tolaži in okreva, pogled na njo, da ga poblažuje. Kadar je poslušal njo, mu je bilo tako svečano pri srcu, kakor bi poslušal glas svoje nepozabne matere. In tega glasù ni se nikoli naveličal, in ta glas je odmeval v njegovi duši vedno tako pokojno in mило. Saj se je pa tudi Malvina oklenila s pravo materinsko naklonjenostjo tega čudovitega moža, kateri, dasi že na potu pogube, vendar ni vzbujal zopernosti in studa, kakoršen vzbujajo navadno enaki ljudje. In ker je bila starejša od njega, se jej je zdelo, da poleg splošne človekoljub-

nosti je tudi skoro nje dolžnost, odpreti mu zaslepljene oči, spominjati ga njegove možke časti in dostojnosti, otvoriti mu dušo za blage vtise, da v njej prebudi krepostne nagibe, ki, kakor se je vedno bolj osvedočila, niso tam zamrli, temveč samo odreveneli. Predno je minulo štirinajst dni, je bil Otmar kakor prerojen. Njegova prvotna narava se je oglaševala v njem vedno bolj, nekdanji poet, nekdanji pogumni in veledušni mladenič je v njem spet ustajal. Njegovo črnogledstvo, njegove opačnosti, v katere je siloma hotel potopiti svojo nezadovoljnost in otožnost, izgubljivale so se kakor vsled takega čara. Pogostoma je govoril o rajnki materi, in to vselej z neizmerno častitljivostjo in ljubeznijo, ter Malvini pritrjeval, da mu je duša postala spet verna in goreča, kakor tedaj, ko so besede one čestite ženske v njej odmevale.

— Ko bi ona še živela, bi bila zdaj z menoj zadovoljna, kaj ne? jo je vprašal vznešen, spomnivši se nekdanjega Malvininega očitanja.

— Tudi tam, kjer biva zdaj, se vas ona veseli, je bil nje prepričevalni odgovor. In

mladi mož je rad verjel, dasi ni popraševal, kje bi ona bila.

Ali samo vpričo Malvine je Otmar odkrival samega sebe; v družbi drugih je bil malobeseden in zaprt, da ga nihče ni mogel pregledati. Ni zabavljaj, ni grajal ali se pri- toževal na svet in njegov tek, a tudi hvalil ga ni, niti se potezal za-nj.

Avrelija je poskušala še nekolikokrat svoje napade na-nj, a vselej brezuspešno. Niti onega zadoščenja jej ni bilo več uživati, da ga vidi presunjega in razburjenega njej nasproti, kakor je bil prvekrati, ko je občeval ž njo. Miren, hladen do preziranja, dasi vedno uljuden, je občeval ž njo; ni se je izogibal, a tudi ne iskal; ni se kazal užaljenega, a tudi ne prijaznega. A baš to jo je dražilo. Nič jej ni bilo zoperneje, nego moške, ki niso ne to ne ono, ne črni ne beli, ne krepostni ne opačni. Mož naj bode mož, to je takšen, da ženska takoj ve, ali naj ga smatra za prijatelja ali za neprijatelja. Da je Otmar z Malvino prijaznejši nego ž njo, je bilo očevidno in ni mu tega štela v zlo. Malvina je bila v hiši važna oseba, katero so vsi visoko čislali in spoštovali; že iz

uljudnosti ne mogel bi on v tem zaostajati za drugimi. Ali če se pod to prijaznostjo skriva iskrenejše čustvo, ni mogla pri vsej svoji zvijačnosti in izvedenosti iztakniti. Nikoli ni nič sumljivega zapazila v njiju obnašanju. Ali kdo vé, kako med seboj občujeta, kadar sta sama? Ta skrb jo je zopet trpinčila. Saj samá sta bila takó pogostoma večji del dneva. Kadar je ona prihajala v grad, ju ni nikoli našla doma, vedno sta bila kje med zelenjem in cvetjem v zaupnem pogovoru. Ko bi ona mogla koga najti, ki bi ju skrivoma opazoval in njej zvesto poročal o vsem, kar zapazi! Toda koga? V hiši so službovali samo starejši ljudje, kateri so bili že tam v službi, ko je še ona prijateljski občevala z Otmarjem. Vsi so poznali njeno razmerje z mladim gospodarjem, vsi so njega pomilovali, a njo obsojali. Zato ni mogla upati, da bi jej kdo hodil na roko, niti hlevski hlapec Govédar, znan kot največji lakomnež. Morda, da bi ga z bogatim darilom pridobila za-se; a ko ne bi vendar sprejel nje ponudbe in bi še povrh trobil okoli o tej reči? Ne, še te soblazni in tega poniževanja noče doživeti. Rajši počaka in

bo prežala na ugodno priliko. Nekaj jej je pravilo, da se kedaj ponudi.

Za krasnim dnem je sledil še krasnejši večer. Grajščakinja je bila oni dan priredila izlet na štiri ure oddaljeno svojo pristavo, ki je stala na idiličnem kraju sredi gorá, in kjer bi se dal uživati zraven najboljšega zraka in divnega razgleda tudi najokusnejši domači pridelek smetane, surovega masla in sira. Izlet, kateremu se je pridružilo nad dvanajst povablencev, se je bil izvrstno sponesel. Niti senca kake neprilike ni kalila užitka onega dne, kar se le prerado godi, kadar se kam podaje večja družba, da preživi nekaj veselih uric. Vreme je bilo kakor naročeno, gostje najboljše volje, razgled čist in neomejen, zrak čvrst in oživljajoč, prigrizki okusni in tečni.

Dolgo že ni bila grajščakinja tako izvrstne volje, kakoršne oni dan. Neumorno je kazala in razkladala svojim gostom vsak kotiček, vsako posebnost pristave, jih kratkočasila z živahnim pripovedovanjem kake zanimive dogodbice, ki se je tam bila prigodila, jim stregla in skrbela v vsem, da se je vsak čudil čilosti in vztrajnosti postarne

gospe. A kadar so se povračali v mraku domu in so se gostje razšli, jo je popadla zato občutna utrujenost. Ni hotela počakati večerje, temveč takoj šla leč.

Malvino in Otmarja izlet ni posebno utrudil. Mladini, čilim ljudem je v okrepčilo, kar je starejšim v trud. Da bi šla tudi že onadva počivat o lepem večeru, ki je obetal čarobno noč, ni bilo misliti. Užitek prijetnega dneva naj dopolnita s še prijetnejšim večerom. Na vrt se podasta, da tam med tišino dremljajoče prirode si odpočijeta utrujene ude in živce, razdražene od trudnega dneva. Tako sta sklenila in tudi storila.

To je bil užitek, sedeti na mehki priprosti klopi, umetno napravljeni iz prsti in malin, stoječi sredi odprtega kolobara prostornega vrta, noge zakopane v zelenje, a oči imeti obrnene v nebesno modrino, in tako izpočivati lahko utrujeno telo! Tihotni veterček jima je pihljal v obraz stotero različnih vonjav, katere so uplivale enako nevidnemu mehкому božanju. Ponosna luna, ki je vzhajala za gričem njima nasproti, stopa više in više; že je dosegla vrhunec svojega obhoda. Nič več ne ostaja neočito pod nje-

nim jasnim sojem, ki poljublja vsako per-jice spavajočih ptičkov, vsako rosno kapljico, trepetajočo na listju in travah, vsako cvetko, vsako biljko okrog! Kako praznično je bilo v prirodi, kako svečano! S svojim vzgledom je ona vabila in vspodbujala vse živeče k razvedrenju, k sporazumevanju, k sočutstvovanju!

— Kako lep, kako presunljiv je ta nočni prizor, zašepeče Otmar z neko pobožnostjo.

— Ali tudi vi to občutite? A pred štirinajstimi dnevi ste trdili, da vas nič na svetu ne more zanimati, vam ugajati ter vas razveseljevati, mu očita Malvina nežno, in vidi se jej, kako je te njegove premembe vesela.

— Da sem spremenil svoj ukus, je le vaša zasluga, odvrne on ginen. Brez vas ne bi se bil izvršil nikoli z menoj ta ugodni prevratek. Brez pomisleka bi bil stavil vsak čas svojo glavo, da se z menoj kaj enakega ne more več zgoditi.

— Jaz pa, brž ko sem vas nekoliko spoznala, sem vedela, da pridete do tega. Ženske imamo v resnici nekako dvovidnost,

kakor jo imajo sploh vse priproste duše, reče ona nasmehnivši se zadovoljno.

— Ako taka dvovidnost prihaja od čistosti mišljenja in čustvovanja, potem jo vi imate gotovo, odvrne on iskreno. Čudim se sploh, da ste tako izvrstna poznavalka človeškega srca in presojevalka človeških čustev. K temu treba vendar neprestanega in vztrajnega uka in pa nepristranske logike. A kje bi se vi bila v tem vadila, vi, ki živite tako samostanski, da-si tudi sredi človeške družbe, da kdor vas opazuje, meni, da vi ne vidite niti ne čujete ničesar, kar se godi okoli vas?

Povedal je to z neprikrito navdušenostjo, da je bilo iz njegovega glasu jasno poznati občudovanje, katero goji za njo. A ipak je v tem navdušenju zabrenkala še druga struna, neka nepremagljiva radovednost, poizvedeti kaj natanje o nje osebi, a posebno o nje preteklosti. Kar je bil poizvedel od grajščakinje, tega je bilo silno malo in mu ni zadostovalo.

— Vi pretiravate, odvrne ona nekoliko v zadregi. Ne zabite, da nisem več mlada in da sem torej imela in imam neprestano priliko opazovati življenje, motriti človeški

značaj in ljudi sploh. Baš tedaj, kadar se dozdevam nebrižna za vse, kar se godi okoli mene, baš takrat si najbolj ustvarjam svoje sodbe.

Otmar ni bil zadovoljen ž njenim odgovorom. Očitno je bilo, da se mu ona z namenom noče odkriti. Iž njene zadrege je spoznal, da je umela, kaj bi on rad zvedel od nje, in ta njena prikritost ga je nemalo iznenadila in zbolela. Saj se je ona sicer vedla odkritosrčno in zaupno proti njemu, kakor se more vesti človek samo s svojim najboljšim prijateljem; a v tem, kar je zadevalo nje osebo, je bila nema in nepristopna kot grob.

— Vi ste meni sploh uganjka, je začel Otmar po dolgem molku, ki je sledil za njenimi besedami, kakor da to pravi bolj sebi nego njej. Noben položaj vam ni nejasen, nobena tema človeških strastij vam ni neproderna. Veliko veste, a nikoli se s tem ne ponašate. Kako plemenito je vaše bitje, kako blago! Bog nebeški, če sem že kot otrok imel izgubiti mater, da bi bil imel vsaj sestro, vam enako blago, odkritosrčno in ljubečo! Kakšen bi bil lahko postal človek!

A usoda je hotela, da sem preživel osemindvajset let, ne da bi bil srečal žensko, ki bi vam le nekoliko bila podobna. In to je moja prava nesreča.

Malvina živo zarudi.

— Kaj veste vi sploh o meni, da me tako malikujete? reče kakor vzplašena.

— Res, malo vem, a ipak tudi veliko. Vem namreč, da ste ženska v pravem pomenu besede, in ker sem dozdej namesto na prave ženske naletaval samo na premene glumačice ali brezčutne punice, zato mi je vaša pridobitev tem dražja in svetejša, se je glasil njegov odgovor.

— Vaše laskavo priznanje mi je v čast, ali vi mi pri tem postajate premehki, opazuje Malvina kot v šali, dasi jo globoka resnost, skoro enaka strahu, popade pri odkritosrčnosti teh njegovih besedij. Mehkoba kakor trdost sta pogubna, ako se vršite o nepravem času in v preobilni meri.

— A kako naj se ustavljam čaru, ki se mi dan za dnevom odkriva v vaši osebnosti? zakliče on navdušen.

— Nimam več čara, temveč samo čustvo, zašepeče ona skoro bolestno, a samo

iskrenost tega čustva je mojega mladega prijatelja ozdravila njegovih hib.

— Vi me zovete prijatelja? Ali sem res vašemu srcu drag in mil? zakliče on prijetno razburjen.

— Zakaj vas je to ime tako razvnelo? se začudi ona. Menim, da oba že dolgo čutiva, da sva si dobra in udana.

— Zató, ker ljubljenemu biti je vseh priznavanj največje, izgovarja se on navdušen ter hoče še nekaj pristaviti, a ona mu to prepreči hitro mu segši v besedo.

— Vem, reče mirno, (a ta mirnost ni bila pristna, temveč umetna, kar je izdajala negotovost njenega glasu), — in to priznanje tudi zaslužite. Samo prosila bi vas, da se preveč ne ogrevate za-me! Pregloboka čustva postajajo s časoma vir bridkostim ali pa dolžnostim dvema položajema, katerih v najinem slučaju celo ne potrebujeva. Vaše prijateljstvo do mene, kakor moje do vas, po preiskreni udanosti in prevelikem češčenju ne sme postajati nekakšna sužnost, temveč naj se ono omejuje na sladko vez, ki naj bi nama bila samo v razvedrilo in tešilo!

— Ker tako modrujete, potem ni res, da bi vam jaz bil drag prijatelj. Morda samo prijatelj, a ne drag, kar je velika razlika, odvrne on mračno.

— Kako to menite? vpraša ona, kakor da bi ga ne bila umela.

— Ker se v vsakem čustvovanju nahajajo dolžnosti, katerih ni mogoče razpravljati niti odpravljati. V čem bi potem bivala ona sužnost, o kateri govorite?

Malvina postaja nemirna. Čimbolj si prizadeva dajati pogovoru lahkotni značaj, tem resnejši in kočljivejši postaja. Otmar je sploh nocoj jako čuden. Prepričana je, da samo čarobnost kraja in napetost utrujenih živcev uplivata na nenavadno razpoloženost mladega moža.

— Ni utajiti, kar trdite, reče naposled, ker resničnosti njegovih besed jej ni moč odbijati; o tem predmetu bi se dalo na dolgo in široko razpravljati, ker srce ima res svojo pamet, katere niti najmodrejši naš razum ne more pojmiti. Toda za danes napraviva konec! Pozno je že. Čutim se utrujeno. Vi ste tudi; od tod vaša razdraženost. In to rekši vstane, da ide.)

— Ne pojdite še, gospa, prosi on kot preplašen. Povejte mi še prej, toda odkritosrčno, ali me res smatrate za prijatelja, ali ste to trdila samo v svoji prijaznosti in v svojem prizanašanju do mene?

Pobitost, ki se je nenadoma označila na njem, njegov ponižni, proseči glas ganeta Malvino do živega.

— Ni moja navada trditi neresničnostij, odvrne mehko.

— Jaz bi torej bil —.

— Moj najdražji prijatelj, dopolni ona tiho, in kri jej šine v blede obličje, da zažari.

On vidi nje ljubko zmedenost, vidi, kakó jej trepečejo ustnice, kakó se nje mrkle oči obračajo k tlom, da bi njemu zakrila svojo presunjenost. Vse to zapazivši, se Otmarju razjasni lice. Plaho seže po nje roko, katero mu ona prepusti bolj iz nezavednosti nego iz lastne volje.

— Vidim, čutim, da ste mi dobra, reče na to s hvaležno-radostnim glasom. Tudi vi ste meni najdražja, edina prijateljica, ali — samo prijateljica je premalo, pristavi šepetaje.

Malvina se zgane. Rudečica mahoma izgine ž nje obraza ter je dala mesto silni upalosti. Nov, mogočen čut jo prešine obenem s presunljivo preplašenostjo.

— Pojdiva, skrajni čas je že, reče siloma, kot da jej je govorjenje postalo nakrat mučno, in se potrudi osvoboditi svojo roko iz njegove, katera jo krepko drži.

On zapazi, da ta roka trepeče kakor mrzlična. Izpusti jo počasi in se voljno udá nje želji.

Počasna, tiha in zamišljena, kot bi bila vzpehana, stopata po onih stezicah, po katerih sta pred eno uro hodila čila, vesela in zgovorna. Oni pomembni tlačéči molk je nastal med njima, ki znači, da razgovornikoma nekaj obtežuje srce, česar si ne moreta ali si nočeta odkriti. Obadva se nista čutila prav zadovoljna s seboj. Otmar si je dejal natihoma, da je premalo govoril, premalo izvedel, ona pa si je očitala, da je preveč govorila, premalo se premagovala.

A v mladem možu je bival danes neki uporen duh, ki je v njem kljuboval in ga vzpodbujal siliti v Malvino. Hoče, mora enkrat izvedeti kaj natanje o njenem za-

konu, posebno kdo in kakšen je bil nje soprog, pa če je bila srečna ž njim. Saj je občno mnenje, da njene nepremagajoče vzdržljivosti in maločutnosti proti vsakemu možkemu prijateljstvu je krivo samo veliko češčenje spomina za rajnkim možem. Kolikokrat se je bil namenil, poizvedeti pri njej, koliko in če je kaj resničnega na tem, a vselej, ko se je odločil to storiti, tedaj mu vprašanje ni hotelo iz ust. Neko bridkost, srdu podobno, je začutil vselej, če je samo mislil, da bi bila to resnica; saj pri njenem blagem značaju in vzvišenem čustvovanju ne bi to bilo kaj posebnega. A baš to prepričanje ga je vznemirjalo in razburjalo. Kako sem otročji, je dejal čestokrat sam sebi, a premagovati pač ni mogel svoje nevolje.

Nenadoma se ustavi sredi pota. Ona se temu začudi, a ustavi se tudi.

— Ali ste kaj pozabili ali izgubili? popraša ona skrbno.

— Izgubil ničesar, a pozabil pač, pozabil vas prašati, če je bil vaš kratkodobni zakon srečen, hiti on z besedo, da ga ne bi zopet prevzela ona nerazumljiva mu bojazen.

Malvina zadregeče. Vsakega vprašanja bi bila v tem trenutju pričakovala, samo tega ne.

— Kako prihajate zdaj do te misli? se začudi ona neprijetno zadeta.

— Da bi se bila še-le zdaj v meni izcimila ta misel, menite, gospa? zavrne on. Odkar vas poznam, sililo je to vprašanje v meni na dan, a nisem si upal. Zdelo se mi je presmelo in predrzno. A vez, ki sva jo nocoj med seboj sklenila, vez iskrenega prijateljstva, mi dovoluje zdaj nekaj več svobodnosti.

Evo sadú moje brezmiselnosti! si misli Malvina, huđujoča se na sebe. Kako da sem nocoj tako malo modra, tako zmočena?

— Kakšno naj ima za vas to zanimanje, kar je že davno minulo? reče ona naposled, čim bolj vznemirjena.

— Ali niste moja prijateljica? očita jej on užaljen.

Ona se za trenotek zamisli.

— Da sem na to pozabila, oprostite, reče na to. Res, pravico imate do tega vprašanja; dolžna sem vam odgovora. Moj zakon ni bil srečen, pristavi zamolklo.

Otmarju zažari okó.

— In — njega — soproga — ste močno ljubila? zamrmra s povešeno glavo, s poluzaprtimi usti, z vidno zopernostjo.

— Ne govoriva več o tem; vsaj nocoj ne, reče ona jako resno, skoro z ukazovalnim glasom. — V srcu se nahajajo prostori, ki se ne dadó in se ne smejo odkrivati. Po-vedala sem vam dovolj, dà, preveč v onem kratkem odgovoru.

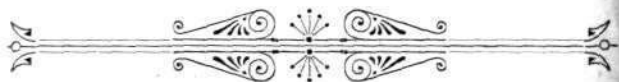
On ne sili več v njo. Ko se kmalu potem pri vhodu vrta poslavljata, zre takó dolgo za njo, dokler se nje lahkotna prika-zen ne izgubi med vežnimi oboki gradú.

Srečen mož, ki bi si znal pridobiti nje ljubezen! vzdihne pri tem. —

Brž ko je Malvína prišla v svojo sobo, je dala dušek svoji nezadovoljnosti s seboj v dolgo trajajočem tistem joku. Vse nje življenje in ž njim vse prestane borbe in bolesti se ena za drugo uvrstijo pred duševnimi nje očmi: hude bolesti nje nesrečnega zakona, skeleče rane, prizadete po trdosrčnem, ničvrednem soprogu, zaradi katerega jo dozdaš še nikoli ni vznemirjala misel,

da-li še on živi ali ne. Nocoj pa se je ne-
šetokrat mučno vprašala, a nihče jej ni znal
odgovoriti. Je-li oni na bregu najdeni utop-
ljenec, dozdevni ubeglec in hudodelec, bil
nje mož Leopold ali ne? In je-li ona res
vdova ali ne? —

X.

Drugi dan sta sedela pri zajtrku grajščakinja in Otmar sama. Malvina se je oproščala po služkinji, češ, da je nekoliko betežna.

— Kakšne pa dobivaš vesti z Grškega? poizveduje grajščakinja, potem ko se je dolgo pomenkovala s pastorkom o različnih stvareh; kedaj mislijo odpotovati tvoji tovariši v domovino? Tvojega služabnika, znamenitega Johna, ti še vedno ne pošljejo sem. Glej, da se ti na zadnje še ne izneveri ter si ne poišče drugega gospodarja. Saj veš, da česar smo najbolj veseli, to se nam najraje pozgubi.

— Baš včeraj sem dobil pismo, v katerem mi naznanjajo tovariši, da ta teden odrinejo proti domu. Johna mi potem še isti dan dopošljejo, ko zapustijo Grško. Pišejo mi tudi, da John vedno poprašuje po svojem novem gospodarju in bi se mi rad že pridružil. Prikupil sem se mu menda, kakor on méni.

— Dolgo so se mudili na Grškem, nadaljuje Otmar, da sploh nekaj govori. Silno se danes dolgočasi v grajščakinjini družbi; ne ve, ali vsled nezanimivih pogovorov, ali ker pograša Malvinino pričujočnost, katere se je takó privadil, da se mu brez nje dozdeva vse tuje, vsak govor prazen, celo on sam drugačen človek. — Njim se je najbrž godilo, kakor meni zdaj doma: čimdalje se tu mudim, tem bolj se mi kraj prikupuje in tem težja mi postaja misel na odhod.

— A kakor s kraji, enako se godi tudi z osebami: čimdalje bivajo v naši bližini, čim bolj občujemo ž njimi, tem bolj se nam omilijo, odvrne grajščakinja, ki se mu je hotela laskati. Odkar je videla Otmarja imovitega in uglednega vsled dedščine in se jej ni bilo več bati, da bi jo kedaj nadlegoval

z denarnimi zahtevami in drugimi sitnobami, ga je osipavala s prijaznostimi in uljudnostimi. Vsako željo mu je čitala z obraza, postrežen in čislan je bil od nje in vseh domačinov bolj nego si je sam želel. Ničesar ni pogrešal na mačihinem domu, kar bi ga moglo zadovoljevati.

— Ni ti še treba zapuščati domovino, nadaljuje ona z najprikupnejšim glasom; meni in Malvini si postal drag sodrug. Čimdalje ostaneš pri nama, tem ljubše nama bode.

— Ako dovolite, in ako vam moja prisotnost ni v nadlego, prosil bi, da smem izkoriščati vašo gostoljubnost, odvrne Otmar živahno. — Kakor bi trenilo ga je zapustila mlačnost, ki ga je dozdej imela v svoji oblasti. Nenadoma je postal zgovornejši, prijaznejši, kot bi se bilo razmerje med njim in grajščakinjo nakrat spremenilo.

— Kaj je treba še-le vprašati dovoljenja? zavrne ona. Ali ni moje domovje tudi tvoje? — Pravi, trajni njega gospodar bodeš vendar-le ti. Jaz sem takó rekoč le začasna oskrbnica.

Grajščakinja je bila prepričana, da se je s svojimi skromnimi besedami Otmarju zelo prikupila. Prikupila se mu je tudi, toda ne zaradi onih praznih običajnih fraz, katere niso imele za-nj nobene veljave, temveč zato, ker sme podaljšati svoje bivanje na gradu, ne da bi s tem vzbujal njeno nevoljo, kakor se je bal, da bode. Bil jej je zaradi tega jako hvaležen.

Otmar vstane.

— Dovolite, da se poslovim, reče na to. Moji živci so tudi nekoliko napeti; na zrak si želim, da si jih okrepčam.

— Jaz se pa danes čutim jako dobra; niti znamenja včerajšnje utrujenosti ni več v meni, ker sem se do dobrega naspala, se pohvali ona. A ti si najbrž po svoji slabi navadi še dolgo bedel po noči in čital. Pa le pojdi na prosto, dokler vročina ne pritiska; solnce bode danes peklo, vsa znamenja kažejo.

Otmar si ni pustil dvakrat reči. Že je stal pri vratih, da bi odšel. Kar ga grajščakinja pozove.

— En trenotek še počakaj, Otmar; prošnjo imam do tebe.

— In ta bi bila? pozveduje on rado-
voljno.

— Na našem posestvu na Solnograškem je umrl že pred mesecem dnij stari oskrbnik. Novega sem najela, moža v najboljših letih, ki dela utis jako umnega človeka. Gorko mi je bil priporočan od ravnatelja inomoške poljedelske šole kot izurjen in kaj izveden v vseh gospodarskih in poljedelskih strokah. Novi oskrbnik mi je pisal te dni in prosil, da bi si hotela ogledati posestvo, predno nastopi svojo službo. Piše mi, da je posestvo jako v neredu in da pri njem, kakor sploh pri domu in pri gospodarskih poslopih bi trebalo marsikaterih popravkov in spremembe. Stari oskrbnik je pač zadnja leta zaradi bolehavosti vse močno zanemarjal, česar mu ni zameriti. Za to potovanje bi potrebovala nekaj dnij časa in pa, kar je najneprijetnejše, mnogo sitnob in trudov, ker posestvo leži daleč od železnice in ni pošt nih zvez. Nič se ne čutim za to razpoloženo, kolikor je tudi stvar potrebna. Težo let že močno čutim, posebno v veliki vročini, kakoršna je nenadoma nastala te dni. I no, pa saj menda ugameš, kaj bi rada.

— Da bi jaz šel namesto vas ? — Jako rad ; le dan določite, pripravljen sem vsaki čas, odgovori Otmar postrežljivo, vesel, da more tudi on za njo nekaj storiti. Nikoli ni iskal njenega prijateljstva, a zdaj si ga je želel. Sam ni prav vedel, zakaj, a bilo je tako.

— Čim preje tem bolje, meni ona zadovoljna.

— Prav, recimo torej, da že jutri ; ali vam je prav ?

— Jutri torej. Hvala že naprej, Otmar ; veliko uslugo mi napraviš, za katero sem ti res hvaležna.

Kmalu potem se je Otmar sprehajal po senčatih drevoredih gaja. Šel je mimo klopi, kjer je navadno posedeval več ur vsaki dan po daljšem jutranjem sprehodu z Malvino, izpočiva je od lahne utrujenosti zdravega sprehoda. Ona se je pri tem bavila z ročnim delom, mej tem ko je on glasno čital iz časopisa ali iz kake zanimive knjige. Ko jima je bilo dovolj svetovnih novostij, sta zaplela pogovor, v katerem sta zaupno menjala svoje misli in razloge. Razgovor je navadno začel z razpravljanjem predmeta, o katerem sta bila nasprotnih mislij, a vselej je kon-

čaval z vzajemnim sporazumljenjem. Ta del dneva, predpoldnevni, jima je bil najljubši, baš zaradi teh nemotenih, v miru in prijateljskem soglasju prežitih ur, mej tem, ko so popoldne navadno prihajali gostje in nista nikoli bila sama.

Otmar je vedel, da danes ne bo Malvine k preljubljenemu sestanku; zato se ni hotel muditi pri oni klopi, temveč menil si izbrati drugi del gaja za sprehod in počitek. Zdelo se mu je, da drugje bode lože prenašal odsotnost drage prijateljice nego tam. Zato krene naprej.

A že med potoma se vrne nazaj. Nekaj ga je vleklo v oni zakotni drevored, na ono predrago klopico. Kaj dela navada, dejal si je, ko se željno spusti na omenjeni sedež, zroč z otožnim, a polnočutim pogledom na prazen prostor, kjer je navadno sedevala Malvina. Tako sem vaje prebiti te ure dneva na tem mestu, da bi jih drugod ne mogel, ne da bi se pri tem čutil nezadovoljnega.

Nekaj časa se uda popolnemu počitku. Glavo nasloni nazaj, noge potegne pred se, gleda okoli sebe, ne da bi kaj določnega videl ali mislil, brez polno zavestnega mišljenja.

Še-le črez nekaj časa seže v žep po vsakdanji časopis in ga prebira brez prave volje. Povsod začne čitati, a nikjer ne dočita. Politika ga dolgočasi, domače novosti ga ne zanimajo, učeni podlistek — ne, tudi ta mu danes ne tekne. Vajen ga je bil čitati v dveh, tudi tedaj, če je bilo še tako suhoparno čitanje; danes mu je postajalo neprebavljivo. Prečita ga raje jutre v Malvinini družbi. Ali res, jutri njega ne bode doma. Da li bode Malvini do popoldneva bolje, da bi se prikazala? Ne hotel bi podati se na pot, ne pozdravivši jo. Raje odloži odhod na drugi dan. — Čudovito, kako mu je ta ženska, ne da bi vedel kedaj ne kako, postala vse na svetu! V njej so se združevala vsa njegova čustva, ki so kedaj klila in poganjala, a nikoli se ne razvila v njegovi neutešeni duši, ono prvo nežno hrepenenje po sočustvu, katerega je njegova mladostna duša toliko pogrešala, sveto ljubav gorečih dvajsetih let ter navdušenje in blago stremljenje dozorele dobe. Njemu, ki je bil rano izgubil mater, ki ni imel sestre niti ljubljenske, vredne duševnega in nramnega češčenja, je postala Malvina neki cilj hrepenenja. A kako

naj bi imenoval čustvo, ki ga je gonilo k njej? — Prijateljstvo? Spoštovanje? -- Ne, ti imeni sta bili izvestno prehladni proti temu, kar je čutil za njo. Morda — ljubezen? — Ni si vedel odgovora, kajti pri njem je bilo to, kar je dozda imenoval ljubezen, samo trma. A za Malvino je čutil neko češčenje, neko obožavanje, ki je dajalo njegovemu čustvu nekaj vzvišenejšega. In ko bi res bila ljubezen? — Potem, o, potem — ni smel dalje misliti, čutil se je ginjenega, srečnega, hvaležnega. Srce mu vznešenosti urneje bije, oči mu postanejo vlažne. Zdaj ve, zakaj se mu je nenadoma ta svet zdel lep, ljudje prenesljivi, življenje prijetno, priroda pa neprimerno čarobna, da se je dovolj ne more nagledati: ker ljubi! Ljubezen igra znamenito ulogo: ona daje sijaj zvezdam, vonjavo cvetkam, milobo duši!

Rahlo stopicanje ga predrami. Kvišku skoči, še predno pogleda, kdo da gre. Kdo drug naj bi tudi prišel o tej navadni uri, na ta znani prostor, nego ona, na katero je baš mislil?

Ni se motil. Malvina je kmalu stala pred njim.

Otmar je prvi trenotek kakor osramočen. Na ogorelih licih mu prijetna iznenadenost privabi temno rudečico. Njej ni to ušlo, a dela se, kakor da ne zapazi ničesar. Po prijaznem pozdravu oprošča z navadnim glasom svojo nepričujočnost pri zajutrkju. Po težko prebiti noči se je čutila v jutro slabo razpoloženo in se je torej bala, da ne bi postala neprijetna nje družba. Sedaj jej je bolje. Vsede se na klop, ureja svoje ročno delo z največjo dušno mirnostjo, da-si se sama čuti zmedeno. Kar se jej je bilo od sinoči sem oglašalo v duši, ali bolje rekoč, nova podoba, v kateri se jej je nenadoma prikazalo njeno prijateljstvo do Otmarja, napolnjuje jej srce z grozo in vzplašenostjo, a ob enem z nepopisno radostjo. Oba prijatelja tedaj nista bila drug do drugega menj presunjena, ko sta se zagledala, da-si je Malvina znala bolje zakrivati svoje notranje stanje od njega. Ko sta spregovorila nekaj malovažnih besed, sta dobila ravnodušje.

A beseda jima vendar ni tekla gladko in neprisiljeno, kakor sicer. Otmarja je to bolelo, posebno ker je ona bila tega kriva. Srčno rad bi bil želel zaplesti ž njo zaupen,

prisrčen pogovor, a ona ga ni vzpodbujala k temu, temveč mu še to zabranjevala. Njene lepe, globokočutne oči, katere so se sicer med pogovorom, kakor med delom, tako rade in prijazno ozirale na prijatelja, so danes uglobljene v delo, vedno skrite pod senco dolgih trepalnic. A on ni nikoli toliko hrepenel po njih sijaju, kakor baš danes! Tudi njeno lice se mu dozdeva bledeje, resneje. Resnoba in odločnost sta bili sicer značilni črti njenega obraza, da ju ni prevladala neka prisrčna miloba, a nikoli še je ni videl tako reyne, dejal bi bil skoro tako stroge, kakor danes. Delala je utis človeka, ki ima izpolnjevati težko dolžnost in katerega volja to izvršiti je neupogljiva kot jeklo.

— Prijateljica Malvina, jaz vas danes več ne poznam, reče on naposled, nezmožen več prenašati tega prisiljenega, med njima še nikoli tako hladnega pogovora. Kje so danes ostale vaša prijaznost, vaša prisrčnost in dobrohotnost, s katero ste me doslej toliko osrečevala? Sem vas li morda užalil? Ali niste z menoj zadovoljna? — Za Boga, govorite! Vaša beseda, še tako ostra, me bo manj bolela nego vaš mrzli molk.

Nepopisno žalosten je bil glas, s katerim je to povedal, a še žalostnejši pogled, ki je pri tem odseval iz njegovih nemirnih, globokih očij. Ona tega pogleda ni videla, a pri njegovih očitajočih, toliko bolest izražajočih besedah jame jej srce močnejše utripati. Težki vzdih jej uide iz prs. Privzdigne oči. Spogledata se. Na to hoče nekaj odvrniti, a Otmar jej ne pusti do besede. Videl je solze v njenih očeh, in menil videti ljubezen. Boji se, da bi se nje odgovor ne strinjal s tem, kar so nehoté izdajale njene oči. Saj so se nje usta držala tako bridko, kot da hočejo izreči hudo obsodbo, ne pa upa polno tolažbo.

Hitro se primakne bliže, skloni se nekoliko nad njo in s povešenimi očmi, kot bi s svojo izjavo učinil hud prestop, boječe zašepeče: Ljubim vas toliko, toliko . . . !

Ona se zgane.

— Zakaj ste to izrekli? odvrne žalostno. Bila sva srečna tudi tako, a vi ste to srečo pregnali za vselej. Otmar, Otmar, kaj ste storili?

— Kaj sem storil? odvrne on z živahnim, malo da ne radostnim glasom, ki se je

tako malo strinjal ž njenim obupnim glasom. — Zdaj, ko je bil izrekel usodepolno besedo, se je čutil pogumnejšega. — Storil sem, kar bi storil vsak pošten človek: povedal resnico.

— A ta resnica ni na pravem mestu. Oh, da ne bi je bili nikoli povedali! odvrne ona ter vstane s klopi zmedena, vznemirjena, kot da ne ve, kaj jej je storiti. Čuti, da če tudi morda ni najmodreje, gotovo pa bi bilo najpoštenejše, ko bi mu ona zdaj odkrila vso zgodbo svojega zakona, posebno da bi poudarjala možnost, da nje mož še tava med živečimi. S tem bi z enim mahom zatrla neutemeljene upe, katere morda goji ž njo... Toda z upanjem je propalo gotovo tudi njih prijateljstvo, česar si pa ona vendarle ne želi. Zato se ne more določiti, da bi to storila. Silno se jej smili on. Prepričana je, da bi grozno trpel. Boji se tudi, da se ne bi on potem v zdvojenosti povrnil k prejšnjemu zanikarnemu življenju. Če ga pa polagoma od sebe odvrne, upa mu tudi naprej veljati za prijateljico. In da bi ona kot taka na-nj vedno blagonosno uplivala, ve za gotovo. In potem, kdo ve — — ne, ne, prenaaglit se ne sme s svojim razodevanjem.

Ko ona vstane, vstane tudi on, a pri tem silno zabledel. Menil je, da ga hoče zapustiti, in to bi za-nj bil največji dokaz njene neobčutnosti in prezirnosti.

— Malvina, zakliče s trepetajočim glasom, ne odhajajte še, dajte, da opravičujem svojo drznost, ako je bila drznost, da sem vam priznal svojo ljubezen, ter da dopolnim svojo prošnjo do vas. Da sem se iz malovrednega človeka spremenil v vrednega, je vaša zasluga. Vi ste me iztrgali iz mojega nečastnega životarenja in me privedli na pravi pot življenja. Ne zapuščajte me zdaj; dovršite svoje blago delo; ostanite kot obramba v moji bližini, vedno na moji strani, večno moja, postanite moja soproga!

— *Vaša soproga?* Kaj pravite! Vi sanjate, Otmar! zakliče ona vzgrožena, in nekaj trenutkov je videti kot da je okamenela. Pri tem jej vsa kri gine iz obličja ter se začne tresti. Hoče še nekaj pristaviti, hoče zbežati, a moči jo zapustijo, da se zgrudi na klop, pokriva je si zavzeto lice z rokama.

— Malvina, zašepeče on z votlim, negotovim glasom; moje snubljenje vas je tako

prevzelo? Kaj to pomeni? Da-li res ne bi bila nikoli čutila, da vas ljubim, neizmerno, čez vse ljubim, kakor dozdej še nobene stvari na svetu? Da ne bi bila spoznala, da živim samo v vas in za vas, da ste mi postala neizogibna? — Kadar vas pogrešam, pogrešam vsega! Življenje postaja mi prazno in ničevo, kakor ondaj, ko vas še nisem poznal. Pa da bi me res hotela spet pahniti v mojo nesrečo?

Ona vstrepeče. Z zmedenimi očmi in trepetajočimi koleni, kakor da se je predramila iz težke sanje, zamrmra:

— Bog mi je priča, da nikoli nisem tega ne čutila, ne slutila. Vedela sem, da ste mi dober, da me ljubite, a ne na ta način in s tem smotrom.

— In kako naj bi vas ljubil, draga, ako ne po najnaravnejšem in najpostavnejšem načinu? — Vi ste svobodna, jaz tudi; jaz vas ljubim, vi, kakor upam, mene tudi. Kaj je naravneje, nego da postaneva srečna dvojica?

— To je nemogoče, Otmar, zaječi ona. Vi niste svoboden, kakor menite. Vaše ime, vaš družbeni ugled, vaše dostojanstvo

vam zavezujejo voljo, srce in rokó. Ženska priprostega imena, družbenica vaše matere, ne more postati vaša zakonska družica.

— Jaz sem neodvisen in svoboden vsake zunajnje oblike, odgovori on ponosno. Kaj meni svet, kadar me stane moja srečo? Odgovoren pa nisem nikomur nego lastni vesti. Ravnati hočem samo po svojem srcu in razumu.

— Ne zabite, da razven povedanih ovir ni nič manj važno tudi to, da sem starejša od vas, in torej za vas prestara, ugovarja ona in premišljuje, da-li ne najde še kateri tehtni razlog, s katerim bi ga odvrnila od nesrečne njegove nakane.

— Ali nimate drugih pomislekov? se nasmehne on. Bal sem se, da porečete, da sem jaz vam premlad, ker poln slabostij in nepopolnostij. In tedaj bi vam bil odpustil pravični vaš izgovor. Ne tajim, da vi duševno ne stojite nad mano. Vem, da bode še dolgo morali ukazovati, podučevati, a jaz učiti se, a to me nikakor ne ponižuje, zato ker vas ljubim, ker poznam in cenim vašo vrednost, kakor poznam in obsojam svojo nepopolnost. Ne govorite torej o razliki let,

ne ponižujte vzvišeno združevanje dveh duš s tako prostaškim izgovorom ter recite, da hočete postati moja . . . !

— To je nemogoče, prijatelj moj, povem vam še enkrat s polnim prepričanjem, da je nemogoče, odgovori ona z glasom, kateri je le z uporno silo uravnala, da se je vsaj navidezno glasil kot miren. Vi ne premišljujete svojih besed, narekovanih od napete domišljije, od svojega pregorkega srcá. Mladi ste in nehote prezirate marsikaj. Ne da bi dvomila o resničnosti vaših čustev in vašega poštenega namena. Vem, da sem vam v tem trenutju čez vse draga in da bi za-me žrtvovali, ako bi trebalo, tudi življenje. Ali kako bi bilo v bodočnosti? Ali kakó tedaj, kadar bi sikanje sveta odzvalo poetični sijaj, ki razsvetljuje vašo navdušenost? Tedaj — in to pride v kratkem — ko bodem jaz že vela, a vi bodete še v cvetu svoje moške dobe . . . ?

— Malvina, Malvina, ne govorite mi o mladosti, o lepoti, zavrne on vznemirjen. Vi ste lepa in ostanete lepa, dokler živite, kar sama veste. Čar vaše lepote, nežnost in prikupljivost pri vas nikoli ne zaideta. O tem

sem prepričan. Pa da bi se odpovedala bodoči sreči samo zato, ker sem se slučajno narodil za vami? Tako malo moder, menim, ni najin duh, da bi se oziral na take malenkosti! O, pa to so sami prazni izgovori, pristavi z bolestno sumljivostjo. Kdor ljubi, ne razpravlja. Poznam vas predobro, da ne bi vedel, kako malo držite do zunajnosti. Vi vendar navadno gledate na jedino notranjo ceno človeka. In tu biva uzrok, da odklanjate mojo ponudbo! Nisem vas vreden! Kar prijatelju prizanašate, to ne bi soprogu...

Pri teh besedah se ona ozré na-nj z nepopisno mučnim pogledom. Koliko bi bil Otmarju ta pogled razodel, da ga je videl; a ni ga, ker je srpo gledal pred se. Odvrnila pa mu ni ničesar. Kaj naj bi mu tudi bila? Ali naj mu pové, kako veliko krivico jej dela s svojo neutemeljeno sumnjo? Ali potem ne bi razdraženega in tesnobnega pogovora več bilo konca, a skrajni čas je že, da preneha. In ker konec, bodisi na ta ali oni način, ne more njega zadovoljiti, je pač vsejedno, ako on trpi, menéč, da ga ona ne smatra vrednega kot svojega soproga,

ali pa če izve, da mu ona ne more postati soproga in pa zakaj da ne.

Še nekaj trenutkov je čakal Otmar odgovora. Pri vsem tem, da ga vznemirja ona mučna sumnja, vendar ne more prav verjeti, da bi ona, tako blaga, tako prizanesljiva, tako blagosrčna in ljubezniva ne usmilila se skesanega grešnika in bi jemala v poštev njegovo preteklost. A ker odgovora le ni, je prepričan, da je tako. Pri srcu mu postane mraz, v ušesih mu zašumi, vse okoli vidi črno, kot da se je nebo nenadoma preprialo s temnimi oblaki. Obrne se, da bi šel, kajti tega, kar bi rad povedal v svojo obrambo in priporočbo, mu nič ne pride na um, kakor da mu je bridka iznenadjenost ustavila tok mišljenja.

Že je storil nekaj korakov, da bi odšel, ko se kot uljuden in natančen mož oglasi. Da bi se on ločil brez pozdrava? In ko bi ga ona res bila razžalila, ne pristojalo bi se kaj takega. A razžalila ga ni, temveč samo užalostila. Združi vse svoje moči, da spravi iz posušenega grla nekaj besed.

— Jutri odpotujem po opravkih za nekaj dnij, reče naposled s čudnim zvokom

glasa, kot bi bil zagrljen. Dobro se mej tem imejte! Na srečno svidanje!

Njegova globoka pobitost dá Malvini poguma. Zabi svojo bedo, da uteši njegovo.

— Prijatelja se ne poslavljata tako hladno, zavrne ona hitro in se postavi pred njim, da mu zabrani odhod. Otmar, star otrok, podajte mi roko in skleniva mir! O, kako bode enkrat še hvaležni razumni prijateljici.

Segla je po njegovo roko, ker on ne kaže, da bi hotel podati svojo in kakor da ste se v njej nenadoma prebudili dosedanja prisrčnost in zaupnost, jo iskreno pritiska s svojo. Z Bogom in srečno pot! pristavi potem z manjšo ravnodušnotjo, kakor da jej je nakrat postalo milo.

Ko on začuti pritisek njene roke, zapusti ga srpost obraza, mrklo oko mu oživi, a ne upa, niti radosti, temveč neke mimgredoče sladkosti, one sladkosti, ki ga je vselej prešinila, kadar se mu je Malvina kazala dobra in udana. Odvrne jej gorki pritisek, a to bolj iz notranje sile nego iz lastnega nagiba, ter popraša zamolklo:

— Samo prijatelja? Malvina, vedno naj si bodeva samo prijatelja?

Ona prikima in se ozre proč. Njuni roki se držite, da tega niti ne zapazita. Oba sta obmolnila, a oba bi bila rada še nekaj pristavila, toda bojita se, da ne bi spet drug družega užalostila. Nenadoma, kakor bi se bila dogovorila, se spogledata. V obeh očeh so lesketale solze, znamenje sprave in sporazumljenja. Zdaj sta vedela, da med njima ni več sence bridkosti, da sta si udana, odkritosrčna prijatelja, kakor dozdej.

— Srečen pot! zašepeče ona še enkrat.

— Na veselo svidanje! zamrmra on v drugič.

Ona ostane v gaju, a on se napoti v grad. Ako bi bilo mogoče, bi bil odpotoval rad že danes, namesto jutre. Bilo je mogoče, in dve uri pozneje sta ga ponosna brza vranca odpeljala na štiri ure oddaljeni kolodvor.

XI.

Za vročim predpoldnem je sledil so-
paren, zaduhel popoldan. Žgoče popoldansko
solnce je parilo in vnemalo v lepi božji pri-
rodi karkoli je bilo razpostavljeno neprenes-
ljivim njega žarkom. Žalosten je bil pogled
po grajskem vrtu, kjer se je zjutraj vse še
dičilo s svojo lepoto. Listje po dveh urah je
čez nekaj ur bilo velo, kakor da ga je po-
parila slana, trava orumenela, cvetice so
povesile glavice in toliko, da se niso zgru-
dile v razpokline, ki so nastale po žejnih
gredicah. Ptički so omolknili, kot bi bili
zaspali, in tla pod nogami so gorela, kot bi
bila žarinje namesto peska. Samo v gaju,
ki je stal tik vrta, se ni poznala moč polet-

nega vladarja. Ondi je bilo še najprenesljiveje, ker solnce, čeravno je žgalo vršiče dreves, vendar ni moglo prodreti gostega vejevja stoletnih drevesnih očakov.

Grajščakinjo nobena stvar ni bolj mučila in slabila nego vročina in soparica. Kakor je bila neobčutljiva proti mrazu, da se je še zdaj, že stara gospa, v največji zimi po ledu svojih ribnjakov po več ur na dan drsala in sploh bivala mnogo na prostem brez najmanjših zlih nasledkov, baš tako je občutljiva proti vročini. Bila je tedaj silno razdražena, a pri tem lenobna in onemogla, da ni bila za nikako delo. Tedaj je najraje bežala v najgostejši in najtemnejši del gaja, in ondi posedala brez posla na pol dremajoča v družbi Malvine ali katerega znanca in se dala kratkočasiti, dokler je ni večerni hlad privabil iz skrivališča.

Tudi onega dne, brž ko je Otmar odpotoval, je pribežala v svoje »zeleno stanovanje«, kakor je v šali imenovala gaj, in si tam dala streči z obedom. Bila je sama z Malvino in s svojim najzvestejšim tovarišem, krasnim angleškim psom, velikanom, ki je sledil vsaki korak svoje gospodinje in se

posebno odlikoval v pasji čednosti, v zvestobi. Le-ta je ležal v grmovju za klopjo, kjer je sedela grajščakinja. Izkopal si je bil ondi jamo in se prav lenobno vríl v njo, da bi mu bilo hladneje.

— Kaj ste tako klaverna in zamišljena, Malvina? poizveduje grajščakinja, ki je danes pogrešala živahnost in prizadevanje, s katerim je ona navadno kratkočasila svojo gospodinjo. Ali vas še ni minula slabost, o kateri ste se v jutro pritoževali? Jako ste bleda, in črni obroči okoli očíj niso pri vas navadni. Da mi le ne zbolite! Morali bi danes ostati v postelji in si celoma odpočiti.

— Ni se vam treba vznemirjati za me, gospa! Nič resnega ne bode, odvrne Malvina v zadregi. — Jako neprijetno jej je bilo, da se nje dušno stanje ovaja. — Mislim, da se mi včerajšnji izlet ni prilegal, čemur se sama najbolj čudim; saj je bil v vsakem oziru izboren. Morda pa mi je samo današnja neznosna vročina, ki je tako nenadoma sledila za hladnim dosedanjim vremenom, potlačila duh in teló.

— Res, soparica je danes neznosna! Menda dobomo še nevihto, pritrdi grajšča-

kinja. Neprijetno potovanje bode imel Otmar. Ne vem, čemu je hotel baš danes oditi, ko sva se bila dogovorila zaradi jutranjega dne. Njegova družba bi nama bila danes posebne vrednosti, ko sve obe slabe volje, posebno vas bi razvedrovala. Kaj ne? Prav prijeten tovariš je Otmar. Živahno ima besedo, polno zdravih dovtipov. Pozna se mu, da je videl mnogo svetá. Nikoli ne bi bila o njem pričakovala takega prevrata. Bil je kot otrok in kot mladeneč tako tih, dolgočasen, a pri tem mehkoben in zamišljen, prav ženske narave! Njegove čmernosti in nezadovoljnosti, kateri ste vas na početku njegovega prihoda toliko vznemirjali, tudi ni več sledu. Vedela sem, da je to vse samo mimogredna trma in nevolja.

— Dà, gospod Otmar je res mož, kakoršnih je malo. Takoj sem ga spoznala, in veseli me, da se v svoji sodbi o njem nisem varala, odgovori Malvina pritrjevaje.

— Če nas menda danes kdo obišče? meni spet grajščakinja po kratkem prenehu.
— Popoldan se mi zdi že silno dolg, a došel je še le komaj do polovice.

— Dan ni danes posebno privaben za obiskovalce, méni Malvina. Vročina vsakogar priklene na dom. Avrelija pa, vsakdanja naša gostinja, utegne priti, ker nima daleč do tod.

— Za nje družbo mi danes pač ni, ker ni Otmarja. Avrelija je ljubezniva in kratkočasna samo kadar so možki pričujoči; kadar pa teh ni, je silno neprebavna.

— Gospa, kako že pravi pregovor? se nasmehne Malvina in daje grajščakinji znamenje, da bi pogledala na levo: «Kadar se o volku govori, volk rad pride».

Grajščakinja se ozré na naznačeno stran, kjer se je razprostiral dolgi drevored. Za grajskim slugo je poskakovala bolj nego stopala Avrelija, že z daleka pozdravlja obe gospe mahaje s solnčnikom.

— Ubogi me dve, reče grajščakinja nevoljna; tudi še ta neprilika! Ali vam bode prenadležno, Malvina, če jo prepustim vso vaši potrpežljivosti? — Moji živei so danes res preslabi, da bi se udeleževali nje praznega blebetanja. Podam se raje v grad in se nekoliko vležem.

— Prosim, gospa, storite, kakor vam najbolj prija, odvrne družbenica voljno. Avrelija in jaz si bove že pomagale, da nama preide čas. Bodite brez skrbí!

In tako se je zgodilo. Ko se jima je Avrelija pridružila in je izvedela, da je Otmar odpotoval, je postala mahoma slabe volje, da je z neprestanim zdehanjem brezobzirno kazala, da se dolgočasi, grajščakinja je ostala še nekaj časa v družbi mladih gospa, samó da se ne pregreši proti uljudnosti. Na to pa se je oprostila, in oklenivši se starega služabnika, polagoma se napotila v grad.

Že je bila kakih sto korakov daleč, ko se vzbudi pes, ki je bil zadremal. Glavo privzdignivši in lajáje skoči kvišku, kot bi trenil. Kakor besen dirja za grajščakinjo. Takoj je stal poleg nje. Ona pa se je bila ustavila, da ga počaka. Brž dene sprednji taci na njeni rami ter veselo lajaje zre z zvestimi, lesketajočimi se očmi v nje obraz. Na to stopi na njeno desno ter uravna korake natanko po njenih. —

— Ko bi bila vedela, da je danes povsod dolg čas, tukaj kakor domá, bi bila raje pre-spavala te neprebavljive popoldanske ure,

reče Avrelija, zroča za odhajajočo grajščakinjo, češ, ali ne bi prav storila, ko bi tudi ona ne šla domu. Ta vročina človeka omamlja! Kakor v potrdilo se jej zopet zazeha, a ona se temu več ne upira, ker v pričo Malvine se jej ne zdi potrebno.

Meni se pa zdi, da ta občna utrujenost, vaša gospá, grajščakinjina in nekoliko tudi moja, je bolj nasledek včerajšnega izleta, nego današnje vročine, odvrne Malvina. Utrujenost prihaja vedno še le pozneje na dan.

— Ne govorim o utrujenosti, temveč o dolgem času, reče Avrelija. Pa se vé, vi ste dolgega časa že vajena; zato ga ne čutite tako silno. Kako vi neki prebijete zimo v tem gnezdú, v družbi starikave gospe? To je meni nerazumljivo.

— Kdor je tako srečen živeti v krajini toliko poetični, toliko polni čara in miline, kakor je ta le, ne bil bi človek, ako bi tožil o dolgem času, odvrne Malvina s poudarkom.

Avrelija je začutila, da Malvina ni slučajno, temveč z namenom izrekla to rezko opazko. Ni bilo dvoma; ž njo hoče tudi njo pobiti. Da bi se pa kazala razžaljeno, ne

pride jej niti na um. Iz lastne izkušnje ve, da čim bolj ohrani napadenec ravnodušnost, tem bolj to draži pobijalca. Prijazna, kakor prej, odvrne:

— Ne rečem, da bi v poletnem času tod ne bilo divno, saj sem se tu narodila in preživela tretji del svojega življenja, da so mi popolnoma znane prednosti in pomanjkljivosti kraja. Toda po zimi, kadar ni videti, kamor se ozremo, kakor sneg in led, bogme! da je tedaj tu bore malo poetično in čarobno!

— Priroda ima tudi po zimi svojo poezijo, posebno kadar je tako bogato obdarjena, kakor tukajšnja, reče Malvina mirno. Avrelija zmaje z ramami.

— Mogoče, a za-me je nima.

— Kdor v sebi pogreša poezijo, ta je tudi nikjer in nikoli ne nahaja, meni Malvina lahkotno. Sicer pa, brž pristavi, da popravi žaljivo odkritosrčnost, poezija je podobna različnim podnebjem: ne vsako podnebje se prilega vsakemu človeku.

— Modro ste povedala, se nasmeje Avrelija, a nje oči pri tem žaré skritega sovraštva. Kar ugaja mehkužnim naravam,

kakor n. pr. vaši, to ne prija krepkim. Zame je treba kaj bolj junaškega, nego je poezija, da me omami.

— In junaško je skoz in skoz tudi bilo in je še vaše življenje, odvrne Malvina lahkotno, kakor da bi se pošalila. A Avrelija ipak zapazi tajno porogljivost, ki se skriva pod to navidezno šalo, in ve za gotovo, da je ona to rekla z namenom, da jej povrne njeno žalitev.

— Kaj menite s tem? popraša Avrelija, katere prisiljena mirnost se vedno bolj maja vpričo Malvinine neomahljivosti.

— Najbrž ono, kar ste sama menila, ko ste povedala svoje prepričanje, je bil hladni odgovor.

Na to nastane kratek molk. Malvina se marljivo bavi z nekim ročnim delom, tako da se jej ne zdi neuljudno, ako na gosta ne obrača svoje popolne pozornosti. Zato tem bolj upira Avrelija svoj togotni pogled nanjo. Bilo je videti, kakor da jo hoče z očmi prebosti. V njej vse kuha srda in črta. Ko bi jej bil povedal kdo drug one rezkosti, morda bi se za to niti ne zmenila; a od Malvine, od ženske, katero bi najraje uničila,

ker ve in čuti, koliko višje stoji moralno nad njo, noče se dati žaliti. Umela je Malvinine besede, a ker jih ne more pobijati, hoče vsaj sebe nekako oproščati. Noče, da bi jo ona zaničevala, dasi jej nič ni za nje mnenje in prijaznost, a od svojega sovražnika biti ponižanemu, je vseh kaznij najhujša.

— Človek, ki ni zadovoljen s svojo usodo, nehoté zaide, reče na to Avrelija s prisiljeno pohlevnostjo. Združili so me v zakon z možem, meni neprimernim, za katerega nisem marala, in ker na njegovi strani ne nahajam sreče, iščem je drugod.

— Pomilujem vas, zavrne Malvina z manj pikrim glasom, nego je dozda j govorila vse, kar je zadevalo Avrelijo. Nihče ni bolj pomilovanja vreden nego oni, ki si po lastni krivdi skazi življenje. Preresničen je pregovor: da kakor si kdo postilja, tako tudi leží. Sreča vam je bila dana v oblast, a igrali ste se ž njo. Kar vi sedaj imenujete usodo, drugo ni, nego nasledek vaše lehkomiselnosti.

— In da si ta nasledek hočem olajšati, tega mi pameten človek ne bode zamerjal, zavrne Avrelija razvneta. Da si ta ženska

upa ž njo ravnati, kakor se ravna z neprištevnim paglavcem, to jej preseda. — Jaz sem hrabra in srčna ženska, pristavi ponosno, in raje nego bi se s čmerikanjem dolgočasila, veselim se, uživam, pozabivam. In da bi to ne bilo pametno?

— Hrabrost in srčnost ženske je v tem, da zna prenašati, ne da potaplja svoje neugodnosti v nečastnost, odvrne Malvina jako resno.

— Kako ste nepraktična in pretirana, se posmehne Avrelija. Sicer pa vi tako govorite, ker nimate izkušenj. Drugače je priporočevati krepost, in drugače po njej živeti. Baš ljudje, ki vedno moralizujejo, najhitreje padejo, ako pridejo v izkušnjo. Zdaj si tudi nekako tolmačim Otmarjevo sicer neumljivo spreobrnjenje. On, znan kot kavalir prve vrste in hitro se v nemajočega srcá, je postal v teh treh tednih, kar občuje z vami, okoren, oduren, trd, neprebavljiv, kakoršnih poznam le malo. Vedi si ga Bog, kako ste tega smelega orla pretvorila v plašno pišče! Sicer pa, ako njemu toliko pridigujete kakor meni, ne čudila bi se, ko bi on na zadnje še postal menih in stopil v samostan. Ne

mislite pa, nadaljuje hudobno, potem ko se je nasmejala pri svoji, kakor je menila, dovtipni opazki, da je Otmar bil vedno tako pohleven in čednosten, kakor se zdaj hlini. Kajti, da se zdaj hlini, je gotovo; saj ni mogoče, da bi človek kar črez noč spremenil svoje mišljenje in ravnanje. Ni še dolgo tega, kar mi je prijateljica, ki živi v onem mestu, katero je Otmarju postalo drugo domovje, poročala o nerodnostih, katere tam počenja. Da je tam »junak dneva«, je pisala, in s tem je povedano vse.

— Gospod Otmar se mi nikakor ni zatajeval, niti se zdaj hlini, zavrne Malvina, temveč se kaže, kakoršen je. Še preveč odkritosrčno mi je odkril vse svoje lahkotno življenje, počenši od onega dne, ko ga je prevara pregnala iz domovine, do onega, ko se je po dolgih devetih letih povrnil v domovino. Da je počel marsikaj nepravega in nemožatega mej tem časom, tega on nikakor ne taji. Ne zabite pa, da od strani možkega nekaj lehkomiselnosti še ni hudo delstvo. Vpoštevati morate tudi, da ni imel matere, ki bi bila na-nj uplivala, ko mu je bridkost grenila življenje.

— Glejte, glejte si no, reče na to Avrelija, kako ste vneta zagovornica njegovih nedostatkov! A kaj vas goni k temu, da se toliko potezate za-nj in se sploh vznemirjate za njegov blagor? Ni sicer vaša navada, vtikati se v tuje zadeve, tem manj v možke. A pri njem ste uprav prevzela nalogo dušnega pastirja, ki hoče rešiti izgubljeno ovčico, posmehuje se Avrelija.

— Nič drugega, nego moje prijateljstvo za-nj, odgovori Malvina poluglasno, kakor splašena in deloma osramočena po Avrelijinem ne baš neutemeljenem očitaniu.

— Ali pa narobe; njegovo za vas, poroga se Avrelija.

— Prav imate, gospa, vzajemno najino prijateljstvo je uplivalo toliko na-nj, pritrdi Malvina pogumneje.

— Ali, draga Malvina, kaj res mislite, da imate nevedno dekle pred seboj, ki bi verovalo v prijateljstvo mladega možkega in mlade ženske? Tako prijateljstvo drugega ni, nego našemana ljubezen! Poznam to iz lastnih izkušenj.

Malvina upogne glavo ter se še bolj uglobi v svoje delo. Po licih pa jej šine val

bolestne in mogočne sramežljivosti. Ni hotela, da bi Avrelija spregledala, kako jej je srce polno nemira in tesnobe.

— Prosim, gospa, da me ne sodite po sebi, odvrne naposled zamolklo. Znano vam mora biti, da meni ni za nobeno možko prijateljstvo, tem manj za ljubezenske spletke. Ako delam v tem slučaju izjemo, so me samo nenavadne okoliščine napotile k temu.

— Verjamem, da nenavadne okoliščine, odvrne Avrelija hudobno. Kdo ne ve, da je Otmar eden najimovitejših neoženjenih mladih mož daleč okrog? Da bi revna družbenica ne hotela postati užitnica malodane milijonskega premoženja, bilo bi res nekaj nenavadnega.

— Ne hlepi po tej časti, reče Malvina ponosno.

— Ne hlepите, ker ste modra dovolj, da ne bi presmotrivala nemožnosti česa takega; dokler grajščakinja živi, ne postane njena družbenica Otmarjeva soproga, jaz sem vam porok za to, a da bi si vi tega želela, ne morete utajiti.

— Ne želim si, ker si tudi ne smem — ker se sploh ne mislim nikoli več možit,

popravi Malvina hitro, kateri je v ognju pogovora utekla neprevidna besedica «ne smem».

Avrelija jo sumljivo pogleda. Res, v Malvininih črtah je bila znati neka odločnost, ki se je popolnoma ujemala ž njenim izrekom.

— Ne smete-li? nočete-li se možiti? Tako? reče počasi, kakor da premišluje, kaj bi se dalo posneti iz njenih izjav. A ker si v naglici ne more napraviti možnega sklepa, pristavi to, o čemer je najbolj prepričana. — Ko ne bi vedela, da ljubite Otmarja, bi vam morda verjela, tako pa ne verjamem.

— Dejala sem že, da je Otmar samo moj prijatelj, in moja ljubezen do njega je torej samo prijateljske narave. Ta ljubezen je nesebična, dasi verna in globoka.

— Aha! Ženske smo izvedene v spoznavanju ljubezenskih presunjenostij, se pobaha Avrelija. Vas in njega sem včeraj opazovala, in sodbo, katero sem si pri tem napravila, ne spremeni mi sto vaših tajitev, ki so le prave potrditve.

— O tej reči sem povedala že zadnjo besedo, kateri ne bi imela več pristaviti no-

bene, reče Malvina dostojno in obrne svoj polni pogled v Avrelijo, češ, ne bojim se tvojih napadov. Res ne vem, nadaljuje z vidno nevoljo, kako sva zašle v takó čuden pogovor. Nerada razpravljam o ljubezni, ker večina ljudij jo pozna samo kot strast, ne pa kot čustvo. — Pa, ali se nebó oblači? Tema nastaja.

Avrelija se ozre navzgor, da tudi pogleda. Toda vejevje je povsod tako gosto zaraslo, da neba nikjer ni videti.

V tem trenutju se začuje otlo bučanje, Ali ni zagrmelo? popraša Malvina in hitro spravlja svoje reči. Hitro pojdiva v grad. —

Bil je zadnji čas. V ognju pogovora, v zatišju temnega zelenja, nista zapazili bližajoče se hude ure. Ko prideta iz drevoreda pod prosto nebo, so se po nebu že podili črni, težki oblaki, blisek je švigal za bliskom, spremljevan od daljnega zamolklega grmenja.

Tiho in brzo, obe preplašeni, bežite v grad. V prvem nadstropju gradu, baš nad njegovim glavnim vhodom, je bil hodnik iz težkega kamena, krasno izrezanega, okrašenega s kipom, umotvor, ki je jako okraševal pročelje gradu in s katerega je bil prostran

razgled daleč okrog po grajskih nasadih. Na tem hodniku je stalo več oseb, ki so živahno migale prišlima gospema, da se podvizate.

Malvina maje z ruto v znamenje, da je umela, a Avrelija upira radovedno oči v ono skupino. Da bi bili še drugi gostje tu? — Da bi se podala domu, ni bilo misliti pri tem vremenu; a danes se je toliko dolgočasila v Malvinini suhoparni družbi, da res nima iskrenejše želje, nego da bi se zdaj v boljši prav obilo odškodovala.

— Malvina, pogledjte, kdo stoji poleg grajščakinje? — Črn mož je, zamorec. Najbrž John, Otmarjev toliko pričakovani služabnik, zakliče nenadoma Avrelija prijetno presenečena. Kako se ga veselim. To bo kratkočasenje!

Malvina pogleda na hodnik.

— John bode, nihče drug, reče brez navdušenja.

Brž ko ju je grajščakinja, katero je skrb za gospi gnala na hodnik, da pogleda ali že kmalu pridete, zapazila, je zapustila vzvišeni odprti prostor, umaknivši se groznemu prepihu, predhodniku nevihte, ter se podala v notranje prostore. Tudi druge osebe zapustijo

hodnik. Debele dežne kaplje, primešane še debelejši toči, so jih pregnale. One osebe niso bili gostje, kakor je upala Avrelija, temveč hišni oskrbnik, ki je privedel h grajščakinji pred dvema urama došlega Johna, potem John ter domači služabnik in isto tako kuharica, kateri vsi so prišli pogledat, od katere strani prihaja nevihta in če preti postati huda. Oskrbnik se hoče na to posloviti ter oditi z Johnom.

— Pomudita se še nekoliko, Anton, brani grajščakinja, da tudi gospi vidite znamenitega Johna.

John, ki je držal v naročju majhno šegavo opico, katero je pripeljal s seboj, da napravi posebno veselje svojemu gospodarju, postane nenadoma nemiren. Že na hodniku je zapazila grajščakinja, da se je ž njim godila sprememba. Prej zgovoren in živahen, takó da jej je kaj ugajal ter jo kratkočasil, je postal nakrat tih in raztresen.

— Kaj vam je, John? poprašata grajščakinja in oskrbnik ob enem, katera je iznenadila njegova nemirnost.

— Prosim, da se smem pokloniti, jecljá John v silni zadregi. Jaz — opica — in zre

vznemirjenim očesom okoli, kakor bi nečesa iskal. Ne ve namreč, skozi katera vrata bi odšel, ker jih vidi več.

— Še trenotek počakajte, John, toliko da vas predstavim gospema. Poznate vas že po imenu, gotovo sta radovedni na vas.

— Ne morem, milostiva gospá. Opica — opica — moram ž njo iz sobe, odvrne John hlastno, pritisne živalico tesneje k sebi ter stopi odločno k prvim vratom, ki mu stojé najbliže, da bi odšel.

Grajščakinja je sama vznemirjena. Opice so skrivnostne, hudobne živali, si misli, John bode že vedel, zakaj sili ven.

— Anton, reče hitro, potem pa le idite ž njim! Soba za Johna vam je že odkazana od gospoda Otmarja, kaj ne? Privoščite mu nocoj kaj boljšega za večerjo; gladen in utrujen mora biti od potovanja.

Oskrbnik posluša. Johna pokliče, ki je silil v neprava, zaklenjena vrata. In ko mu oskrbnik otvori druga, zbeži pred grajščakinjo, brzo se poklonivši.

V tem trenotju se odpró nasprotna vrata in vstopite Avrelija z Malvino.

— Kje je John? je bilo Avrelijino prvo vprašanje, ker zamorca nikjer ne vidi. Pa, gospa grajščakinja, kako to, da vas samo najdeve? Kje pa je družba? Saj ste imeli goste.

— Goste? se začudi grajščakinja; žive duše ne, razven Johna. Kar je bilo drugih na hodniku, so bili sami domačini. John je v tem trenutju odšel. In pove jima, kako je silil proč, zaradi opice, kakor sluti.

Avrelija je komaj premagovala nevoljo. Danes jej vse izpodleta; nič ni uživala, ničesar doživela, popolnoma izgubljen je dan! Poleg okna sede in čaka, da se vreme toliko zboljša, da more oditi. Komaj je nehalo liti, poprosi grajščakinjo, da bi jo dala prepeljati domu. In grajščakinja jej prav rada izpolni željo.

Drugo jutro, nepričakovano rano, je bila Avrelija zopet v gradu; Johna in opico bi rada videla, a niti prvi niti druga se nista dala videti. V odmerjeni mu sobici, ki je stala v gospodarskem poslopju tik grada, je ostajal ves dan, češ, da se ne čuti zdravega. Še le zvečer, ko je nastal mrak, je prišel iz nje in lazil, opico na rami držé, po dvorišču

in po bolj samotnih delih vrta, tod, koder je sodil, da se gospoda ne sprehaja. Tudi drugega in tretjega in več naslednjih dnij se Avreliji ni izpolnila želja. John nikoli ni zapuščal po dnevi svojega bivališča, tudi čega je grajščakinja dala poklicati. Vselej je vedel za kakšen izgovor, a da bi ona privedla Avrelijo in sploh druge goste, ki bi bili radi videli in ogovorili čudnega možá v njegovem stanovanju, je bilo pod njeno častjo. Črez nekaj dnij se vrne Otmar, je dejala oproščaje. On kot njegov gospodar si bode znal pridobiti pokorščino.

Mej tem so Malvini potekali dnevi enakomerno in dolgočasno.* Teden dnij je bilo, kar je pogrešala prijatelja, teden še le, ki se jej je dozdeval dolg kot večnost. Tega je bilo krivo nje nenavadno dušno stanje v zadnjem času. Otmarjeva odsotnost, razmerje, ki je bilo nastalo uprav zadnji dan med njima, razmotrivanje lastnih čustev, pogovor, kateri je imela z Avrelijo in iz katerega je posnemala za-njo nečastno sumnjo, da se njeno prijateljstvo do premožnega moža pripisuje sebičnim namenom, to vse jo je tako pobilo in užalostilo, da se jej nenadoma

dozdeva, da se je povrnila v ono preteklo usodepolno dobo zapuščenosti in obupa, ko je mrzila življenje in se bala bodočnosti. Prav tako tesnobno jej je bilo pri srcu, tako malodušno. V sebi čuti velik nemir, dušo jej oklepa močna pobitost, kot slutnja neke nezgode, neke bližajoče se neugodnosti. Res ima človek poleg svojih petero čutil še eno, tako imenovano slutnjo, ki ima včasih več veljave, ker več pogodi, nego vseh onih petero. Ta čut nas opominja, nas vodi po svojem glasu, po svoji volji in trmi, in redko kedaj je krivo, da si ga ne moremo tolmačiti. Svojih prostih ur Malvina ne prebije več v gaju ali na vrtu, nje nekdanjem raj; v svoji sobi sedi z delom — med prsti, kateri pa največ počivajo. A kadar čuti potrebo, iznebiti se tlačečega zraka, kateremu je tako malo vajena, tedaj se sprehaja po zakotnih potih vrta, kjer nikogar ne upa srečavati.

Dan jako utrudljiv za Malvino se je nagnil h koncu. Pred nekaterimi dnevi je namreč grajščakinja praznovala svoj god. Ob taki priliki se je vselej nabrala kopa pisem, na katera je trebalo odgovarjati. Že nekaj dnij

je odlašala s tem sitnim delom, toda ta skrb, jej je jemala dobro voljo. Saj je vedela, da se to mora čim preje zgoditi, ako noče grešiti proti pravilom uljudnosti, česar se je ona bolj bala nego česa drugega. Oni dan je določila za to. Njena slaba volja je dospela do vrhunca. Nič ni nadležneje nego odgovarjati na pisma, v katerih se ne nahaja drugega nego prazne, navadne govorice. Ko sta bili z odpisovanjem gotovi, ni bila ena menj utrujena od druge, a ker neugodnosti nikoli same ne prihajajo, jima tudi popoldan ni bil nič menj siten nego predpoldan. Kakor bi se bili dogovorili, so prihajali obiskovalci drug za drugim, ne ljubi obiskovalci, domači znanci in prijatelji, s katerimi se občuje prosto, neprisiljeno, da postaje njih navzočnost v prijetno razvedrenje, temveč oni sitni, običajni, ki utrujajo duh in telo, ker je treba njim nasproti paziti na vsako svojo besedo, na vsak svoj pokret, da ni dvoumen ali razžaljiv.

Brž po večerji se grajščakinja poslovi od Malvine. Preizmučena je, da bi se ž njo, predno se poda k pokoju, podajala na vsakdanje sprehajanje. — Postelj je pač danes

za-me najboljši počitek, je dejala in jo pre-pustila samo sebi.

Malvina je hrepenela po svežem zraku, da si pomiri živce. In zopet obrne korake v sadni in zeljnati vrt, ki je bil najbližji. Prepozno je, da bi se oddaljila od gradu; saj se misli le kratko časa muditi zunaj. Tudi ondi so tu pa tam stale klopice iz prostega kamna, brez naslanjala, le tako kakor slučajno postavljene tja. In takoj se spusti na eno teh, ker vedno bolj nastajajoča tema jej ovira hojo.

Ni še sedela pet minut, ko začuje korake in govorjenje. Koraki prihajajo vedno bliže, govorjenje postaja vedno bolj umljivo. Iz odmevanja korakov se je poznalo, da sem prihaja le ena sama oseba; a s kom bi se ta potem menila? Malvina je sedela za grmovjem ribeza, a prihajajoči človek je hodil po oni strani grmovja, tako da je ona ostala samogovorniku prikrita.

Malvina posluša. Bil je možki glas in se je pomenkoval v angleškem jeziku. John bode, ki se zabavlja z opico, si misli utolažena. Neprijetna bi jej zdaj bila nova družba, kogar naj si tudi bode. Ravno za njenim

hrbtom se samotni sprehajalec ustavi in, kakor bi se hudoval nad kom, privzdigne glas, ki je postal preteč in strog. Njegovemu hudovanju se odzivilje grdo, zoprno kričanje: opica se mu je upirala. A ta Johnov glas! — Tako znan se jej zdi. Čimbolj oni razravsaja, tem nemirnejša postaja ona. Nena doma zagrmí med angleškimi besedami krepka kletvica v nemškem jeziku. Malvina se zgroží. To kletvico ona pozna, in kakor da ne more poslušati odmeva onega glasu, si zamašuje ušesi; a tudi potem jej oni glas prodira v sluh, jej odmeva v ušesi, v možgane, v dušo — in to dolgo, dolgo še potem, ko sta se John in opica že pozgubila v prostornem vrtu.

S trepetajočimi koleni, z omagujočim životom in zmedenimi očmi se povrne Malvina kmalu po tem v grad, v svojo sobo. —

Naslednjo noč je prebila Malvina klečé pri vzhodju svoje postelje, kamor se je bila zgrudila prišedša z vrta in kjer jo je našlo jutro prihodnjega dné, ki se je rano prikazalo skozi odprta okna, katera je ona pozabila zapreti. Na pol moleča, na pol jokajoča je prosila in rotila Boga, naj se je usmili

in skoro sprejme nje trpinčevo dušo v skrivnostno pribežišče, ki je obečano onim, katerih življenje ni drugo nego borba, trpljenje. Bila je zaman ta molitev, še huje, bila je celó pregrešna, a redke je, ki je ni izrekel vsaj enkrat v svojem življenju, in to v trenutkih največjega brezupa! —

Naslednji dan preživi Malvina kakor v omotici. K sreči ni nihče tujih prišel na grad, in vpričo domačih se je znala kolikor toliko premagovati. A ko je bila sama! Ta nemir, ta negotovost, ta strah! Bil je neznošen. Bolje bi bilo izvedeti resnico. Huje je tudi ta ne more popasti, nego sta jo že sumnja in negotovost. Nocoj se poda zopet na vrt. Videti mora Johna na lastne oči, govoriti mora ž njim — Bog potem dalje pomози!

Tako je sklenila in tako storila. —

Grajsčakinja je slučajno svoj navadni večerni sprehod oni dan skrajšala, in Malvina je bila prosta, predno se je nadejala. Kakor tihotapec se ukrade potem na vrt, vsede na klop, kjer je sedela sinoči, preži, če se nihče od domačih ne mudi v bližini, v nadi, da John gotovo pride in da bi jej ne

upadel pogum. Ah, kako so razsajali po njej vsakovrstni občutki!

Ni dolgo prebila v tem bridkem stanju. Ob istem času, po isti stezici, z opico se pomenkuje, kakor včeraj, prihaja John z odmevajočimi koraki vedno bliže klopi, kjer je čakala Malvina na-nj. Ko ga čuje priti, šine jej kri burno in vroče v ušesi, da od nje vrenja ne čuje več ne korakov ne glasu prihajajočega Johna. To pa je še bolj poviševalo njeno splašenost. A nje trdna, neupogljiva volja premaguje slabost. Kakor bi kljubovala, vstane siloma s klopi in stopi odločno izza grmovja. Ni bila popolna tema; jasno nebo je podaljševal večerni mrak. *Prav razločno je spoznala Johna z opico na rami*; ni bil več kakor nekaj korakov od nje.

Ko John zagleda nenadoma pred saboj žensko osebo, se obrne, kot bi trenil, da bi se zgubil po onem potu, po katerem je prišel. A Malvina je hitrejša od njega.

— Nekaj besed bi rada govorila z vami, John, kliče poluglasno in stopi za njim.

On pospeši korake, kakor da je ni čul.

Malvina istotako. Dospe ga. Prime ga za ramo, ustavi ga.

— Poslušali me bodete, John; gospej se ne odrečejo majhne želje, reče ukazovalno.

— Ne poznam vas, mrmlja John med zobmi, da je njegov glas čisto drugače donel nego oni, ki je bil včeraj napolnil Malvino z grozo.

— A jaz vas poznam, odvrne ona trdo in se mu postavi pred oči. John se bavi z opico, da mu ni treba pogledati Malvine.

— Ali se bojite mene? dé ona. Plašljivost se nikoli ni prištevala med Leopoldova svojstva.

— Gospa, vi se motite, smatrate me za koga drugega. Odkar pomnim, so me klicali za Johna, odvrne on drzno.

— Kako zna hudodelstvo navihati človeka, se zgraža Malvina. Iz enega zločinstva prihajaš v drugo. Tvoja tatvina, tvoj beg ti nista obrodila hasni. Ponosnega, prevzetnega kavalirja sta spravila na ponižno služabnikovo čast.

— Gospa, grozno se motite, prisezam vam —

— Ne prisezaj krivo, seže mu ona zavzeta v besedo; globoko si padel dovolj, ne postani še bogokletnik. Izvrstno si se našemil, mojstersko pačiš svoj glas. A navzlic vsemu temu, navzlic odstranjenju brk in stranske brade sem te spoznala. Zastonj ves tvoj trud, da bi se mi zatajil.

— Gospa, dovolite, da se oddaljim, reče on ravnodušno, kakor da vse to, kar je Malvina naštela, njega ne briga, niti da tega ne umeva. — Opica postaja nemirna, utegne postati hudobna, tujcev ne trpi. Ne morem biti odgovoren za nasledke. In hoče iti naprej.

— Ako se mi sam nočeš odkriti, odkrijem te jaz sodišču, zavrne Malvina z glasom, ki je jasno pričal, da se ne šafi. — Pravico imam do tega.

— Tega ne storiš, zakliče on strastno in jo strupeno pogleda. Čemu mi prekrižuješ pota? Leopold je že davno mrtev za svet, čemu ga vzbujaš k življenju? Da me pa sodišče nikoli ne dobi živega v pest, je moja skrb; nabiti samokres nosim vedno pri sebi. Kakšen imaš torej hasen, ako me ovadiš? Da sebi napraviš škodo in sramoto? Žene

hudodelnika, goljufa, samomorilca i. t. d. ne bode nihče držal pod svojo streho. — Kaj li delaš prav za prav na tem gradu? Kakšno je tukaj tvoje dostojanstvo? pristavi s premenjenim, radovednim glasom, opazujé jo od nog do glave.

— Takošno, kakor si mi ti preskrbel: služim kruh, zavrne Malvina zamolklo.

— A tvoja služba mora biti izvrstna! Oblečena si izvrstno; dobro si rejena, in izvrstnega lica. Lepša si nego kedaj. Kako se pa meni revežu godi? Bolje da molčim; tebi se itak ne bi smilil. Vidiš, in to tvojo srečo hočeš v svojem srdu do mene pahniti od sebe? Ali pa naj menda za kazen, ker sem te nekdam zapustil, s teboj pobegnem? Midva itak ne bi mogla skupaj živeti. Takā gospa na služabnikovi strani! Zraven tega, če se nekdam nisva strinjala v najinih nazorih, bi se zdaj še manj. Poboljšal se nisem mej tem, lahko si misliš. Ljubila me itak nikoli nisi, a naj bi me zdaj! — Nasmeje se robato in jej drzno pogleda v oči.

Ona odskoči.

— Ljubim naj, kogar zaničujem? odvrne z mržnjo. Uganil si. Moja ljubezen in

moje spoštovanje do tebe sta bila le kratkodobno. Ljubi se, kdor je blag, in čisla se vrl značaj. To oboje nisi bil ti. — A dosti minulega. Kaj misliš zdaj storiti?

— Pobрати čim preje kopita, umeje se. Odkar si mi kakor pogubonosna prikazen stopila pred oči — spoznal sem te v trenutju, takoj prvi dan, ko sem te zagledal s hodnika — nimam tu več miru. Vedno se mi zdi, kot bi hodil po ledu, a led, če še tako debel, utegne se prej ali slej udreti. Tebi ne upam. Ti bi bila zmožna v svoji pretirani vzglednosti izdati svojega moža. Proč torej moram od tod na vsak način; čim preje, tem bolje, predno se vrne moj gospodar, da bo manj suma. A brez denarja ne morem nikamor. Jaz pa beliča nimam. Priskočiti mi torej moraš ti na pomoč. To zadnjo uslugo pač lahko zahtevam od svoje žene. Zato pa ti slovesno obečam, da nikoli več ne pridem pred tvoje oči. Svobodna boš kot ptica. Mene lahko imaš za mrtvega, smatraš se za udovo, uravnaš svoje življenje, kakor se ti ljubi. Omoži se, pojdi v samostan, z eno besedo, odvezujem te vsake dolžnosti proti meni!

Malvina je z zaničljivim pogledom, a boleznim izrazom mirno poslušala tok nje-
govih besedij. Dà, iz te sleparske govorice
je spoznala najbolj Leopolda; niči za las se
ni spremenil. Tudi nekda je bil zgovoren
in priljuden samo tedaj, ko bi jo bil rad
pridobil za goljufivo zapletko ali podel na-
men. A ona se mu ni nikoli udajala; zato
jo je črtil. In da bi se mu zdaj? — Toda
misel, da tak premeten in nevaren človek
služi in streže Otmarju, napolni jo s stra-
hom. Otmar, nje dobri, dragi prijatelj, z
blagim srcem in nežnega bitja, da bi prišel
v zaupno dotiko s tem zavrženim človekom?
— Ne more se določiti, kaj bi storila.

Leopold postaja nestrpen vsled nje
obotavljanja.

— Odgovori vendar; saj nimaš ust za-
šitih, zadere se surovo. Stotak je najmanj,
kar potrebujem, in ti mi ga žrtvuješ, kaj ne?

— Nimam toliko denarja na razpolo-
ganje, odvrne Malvina, toliko da pridobi
čas. Obečati mu noče denarja, a odrekati
tudi ne. Premišljevati hoče o tem, kako bi
bilo za-njo najbolj prav in pošteno.

— Denarja da ne bi imela? Tvoja plača gotovo ni beraška.

— Kneževski sem plačana, a jaz podpiram svojce. Dva brata sta visokošolca, kar bi ne mogla biti brez moje podpore.

— Kako si bedasta, da zametuješ gotovo težko zasluženi denar, huduje se on.

— Bedasta, morda, toda hvaležna! Kdo je mene in mojega črvička vzel pod streho in obrambo, ko naju je bil mož in oče zapustil v največji bedi, a še večji sramoti? Dobrota, izkazana v skrajni brezupnosti, se nikoli ne pozabi, kakor se nikoli ne pozabi smrtni udarec, kateri nam kdo zada, odvrne Malvina s povdarkom.

— Oče je zapuščal «črviča» v največji bedi?! — Oče? oče? — ponavlja Leopold, kakor da mu je smisel teh besed uganjka.

— Bog nebeški! pozabil si, da si imel otroka, hčericu, zavzame se Malvina, in v srcu začuti bolečino, kakor da se je mrzlo jeklo zabodlo v nje. Trimesečna je bila, ko je izgubila očeta.

Leopold se udari ob čelo, veselo se nasmehnivši.

— Da sem tako zabit! Pozabil sem popolnoma.

— Ni čudo, saj je nisi nikoli do dobra pogledal, nikoli vzel v naročje, odvrne ona s silno žalostnim glasom. — Pa saj tebi so bila vedno neznana človeška čustva; z živalmi se bolje sporazumevaš nego z ljudmi, pristavi z bridko porogljivostjo, kazoč na opico, ki mu je dremala v naročju.

— Dà, midva sva kaj dobra prijatelja, odgovori on, in pobožka ostudno žival. Pa kje je ta najina hčerka?

— Nebesa so se je usmilila in jo vzela k sebi.

— Tudi prav, méni on brezčutno.

Ona zadregeče. In ta človek je nje zakonski mož? Kakšno poniževanje, kakšna kazen? Da bi jo bila zaslužila?

— Dobim li torej denar ali ne? opominja on nestrpno. Ako mi sto forintov ne moreš dati, pa mi jih vsaj petdeset daj; za prvo silo bo, potem si bom že sam pomagal.

Malvina se strese; umela ga je.

— Kako in s čem si hočeš pomagati? popraša s sumljivim glasom.

— Kakó, me vprašaš? Kdor je izumil genijalno idejo, prestvarjati belega Evropejca v črnega zamorca, kdor si je znal v skrajni sili, ko mu je redarstvo bilo že za petami, prisvojiti si oblačila in potni list tujega človeka ter onega obleči s svojimi in ga v morje bacniti, tak bo znal priti tudi do denarja, pobaha se on.

— Moj Bog, res, na hamburško morsko obalo je svojčas priplul mrtvec, oblečen v tvoji obleki, po katerih žepih so se našle tvoje vizitnice in druge tvoje listine. Ali si ti onega — ne spravi iz ust grozne besede: umoril. In z rokami si pokrije pri tej besedi zgroženo lice ter zastoka.

— *Kdor je tako daleč zašel, kakor jaz, ne preudarja več, ampak izvršuje, razloži jej on hladnokrvno. Eno hudodelstvo več ali menj, kaj za to! Ničesar se ne plašim; strah me je samo še vislic. Teh se moram, če ne s človeškimi, pa s peklenškimi silami ubraniti. Ne, na vislicah ne pogine zadnji potomec našega imena!*

— Moj Bog, moj Bog, kakšno govorjenje? Kam si zašel? In taka pošast — — —

— . . . je tvoj soprog, pristavi on hitro. Zato glej, da se me čim preje iznebiš.

— Ne bojim se te, odvrne ona ponosno, a vest mi pravi, da hudodelnik ne sme biti v službi pravičnih ljudi. — Skrb za Otmarja jo je zopet prevzela.

— Jaz sem tudi tega mnenja, pritrdi on voljno. Torej ali dobim denar?

— Dobiš ga, mrmra ona in se obrne, da odide.

— Jutri ob tej uri, na tem mestu, mi ga prineseš, naroča on. Pa gorje tebi, ako ne izpolniš besedo. Še ne veš, česa je tvoj, hotel je reči soprog, a domisli si, da se je odpovedal temu imenu, zato pristavi: česa je John zmožen.

Ona prikima z globokim vzdihom in se s počasnimi, utrujenimi koraki oddaljuje. Silno je vznemirjena. Ne ve, ali je prav ali ne prav, da mu pomaga k begu. Prepričala se je, da ni navaden hudodelec, temveč ne-navaden tolovaj, za katerega nobena kazen in najhujša smrtna obsodba ni ostra dovolj. A da bi ga ona izročila zasluženi usodi? — Ni jej mogoče. Ona, žena njegova, očeta njenega otroka!

XII.

Komaj je Malvina stopila v grad, ko spozna, da se je tu v nje odsotnosti moralo kaj posebnega zgoditi. Nad seboj v prvem nadstropju začuje korake in ropot, vrata so se odpirala in zapirala, sluga je pritekel brzo po stopnicah navzdol, kot bi se bal nekaj zamuditi, a iz kuhinje je prihajal razdraženi kuharičin glas. Po slugi, katerega sreča, izve, da je Otmar ravnokar prišel. Gospa grajščakinja že spi, a družina si ne vé pomagati. Gospod želi večerje, a baš danes ni pri hiši poštenega mrzlega grižljaja. Zato je naročil toplo večerjo, in to je kuharico zbegalo; ob tej pozni uri je težko

česar dobiti; on pa mora v trg po sodovo vodo, da si gospod ugasi silno žejo.

Malvini, to začuvši, zastane srce. Dolžnost jej veli, skrbeti, da se Otmarju po želji ustreže, ona pa da ga pozdravi ter po njem pozveduje. Toda njemu naj se prikaže, ž njim naj govori v tem strašnem dušnem položaju? Še ni pri koncu s svojo mislijo, ko se vrh nje odpro vrata, začujejo se koraki in na vrhu stopnic, po katerih je ona kakor sanjaje stopala, se prikaže Otmar.

Ko Otmar ugleda Malvino, kar steče doli po stopnicah; v trenutju je bil pri njej. Mlademu možu se je poznalo, da prihaja s planin. Po njegovem obličju je še vêla čvrstost gorskega zraka. Obraz, ki je lahno zarudel, je bil močno zagorel, v očeh pa je seval goreč, hrepeneč sijaj.

— Malvina, gospa Malvina, zakliče z glasom, v katerem je trepetala radost svidenja, ter jej stiska roko nem, presunjen. Samo pogled je govoril jasno govorigo.

A Malvinina roka leži ledena in kot mrtva v njegovi topli, njeno oko se ne odziva pogledu, ki je iskal njenega. — Dobro došel! reče samo z glasom, ki se je zdel,

da prihaja z onega sveta ; tako je bil votel in turoben.

On jo pomembno pogleda, in pri tem se razprostré nekaj kot oblak po radostni jasnoti njegovega obličja. Njemu samemu je postalo mahoma tesno, a sam bi ne mogel povedati zakaj. Grozna sprememba na Malvininem obrazu, njena mrliška bledoba in prepalost, katero še le zdaj zapazi, poleg svoje notranje slutnje, ki je posebno lastna občutljivim naravam, to vse mu pravi, da se je med njiju nekaj vrnilo, kar zabranjuje, da bi njiju duši občevali naravnost in odkritosrčno, kakor dozdej.

— Malvina, kaj se je zgodilo z vami v teh kratkih dneh, kar sem bil z doma ? Komaj vas je spoznati. Ste li bolna ? Tlači vas li kakšna skrb ? pozveduje nemiren, mej tem ko skrb in boleost odmevata iz njegovega glasu.

Njegova sočutnost pretrese Malvino. Kakšna razlika med njim in Leopoldom ! Njena roka oživi, njeno okó se upré v njegovo. Stisne mu roko, pogleda ga hvaležno.

— Trpim, strašno, strašno ! zašepeče in zadregeče od nog do glave.

— In kdo je temu kriv? Morda celo jaz? popraša on hlastno, skoro s strahom.

— Ne vi, prijatelj moj, gotovo ne. Vse izveste, a ne nocoj, ne zdaj. Odkar je vedela, da nje mož živi, se je nje pregloboko čustvovanje do Otmarja mahoma utešilo. V Otmarju je videla spet samo dragega prijatelja, in mahoma začutila do njega več zaupanja in menj zadrege. Zato tudi zdaj natihoma sklene, zaupati se njemu popolnoma. Vedela je, da je možat dovolj, da bi se, spoznavši brezdno, ki zija med njima, udal neizprosni usodi in se je oklenil s tem udanejšim, tem vernejšim prijateljstvom. In kako je bila takega prijateljstva potrebna! On ničesar ne odvrne. Predobro vidi, da ona trpi, da je do smrti izmučena. Morda se tudi boji dalje siliti v njo; saj, kar njo tako bolešno pretesuje, ne more njega prijetno zadeti. Da se izve neprijetnost, pa ni nikoli prepozno. —

Prvo, kar je grajščakinja drugi dan razpravljala z Otmarjem, je bila pritožba na čudno in celó razžaljivo Johnovo vedenje. Še le potem poizveduje po vspehih njegovega potovanja.

Otmar se je čudom čudil tej pritožbi. Poznal je Johna kot najpametnejšega in najuljudnejšega človeka. Takoj ga da poklicati, in John se ne brani več priti med domače. Čemú bi se tudi? Prej se je hotel izogibati Malvine, sedaj, ko je na čistem ž njo, nima več nobenega pomisleka. Da ga ona ne izda, o tem je bil več nego prepričan. A ne samo, da je voljno priletel, ampak delal je tudi čast dobremu mnenju, katero je gospodar o njem s toliko gorečnostjo razširjal. Prikupil se je v trenutju vsem takó, da so mu radi odpustili prejšnjo trmoglavnost.

Onega dne je bila spet večja družba zbrana v gradu, in John je bil središče njih kratkočasenja. Koliko je znal pripovedovati o običajih svoje domovine, o tem, kar je videl in doživel v svojem življenju, mnogo potuje po svetu s svojim prejšnim gospodarjem! Kako gladko mu je tekla beseda, če mu je tudi nemščina, za-nj «tuji» jezik, delala preglavice! Kako uljudno in dostojno se je vedel! Res, priprosti služabnik poludivjega rodu, mulat, ki je le za silo znal čitati in pisati, je delal s svojim izbornim vedenjem sramoto marsikateremu izobražencu, ki je

vse svoje življenje prebil med knjigami in olikanimi ljudmi. John si je bil svest ugodnega utisa, ki ga je delal, in vsa ta komedija mu je delala mnogo šale. Bilo je pa tudi vredno nekoliko se potruditi, saj, čim večja je danes navdušenost, tem večja bode jutre poparjenost, ko njega nikjer več ne bo. Kje bode on jutri ob tej uri! In napenjal je vse svoje duševne moči, da se junaški izkaže.

Grajščakinja se za-nj tako vname, da ukaže slugi, ki je stregel z jedili in pijačami, tudi njemu postreči.

● A med vsemi najbolj navdušena je bila Avrelija. Ona ni videla v njem le zares izvanrednega človeka, temveč tudi, in to najbolj, krasnega moža. Kakošno ima rast, kakšne ima oči, zobé! Kako prikupen je zvok njegovega glasu, posebno kadar se zasmije. Kar najbliže se mu primakne, da ga more natanje ogledovati in poslušati. In v svoji zamaknenosti pozabi skoro na svoje prežanje na Otmarja in Malvino. Prezrla je popolnoma nenavadno resnoblčnost in malobesednost Malvinino; samo to je bila na njej s skrito ugodnostjo iztaknila, da njena zunajnost pogreša danes one njej lastne izbrane okus-

nosti v obleki, da je trpečega lica, slabo razpoložena, z eno besedo, da danes ni lepa, niti prikupna. Prezrla pa je tudi, kako Otmarjevo oko z neizmernim sočutjem in živim vznemirjanjem vedno in vedno počiva na onim skrivnostno — resnem, presunljivo — upalem obrazu.

Še dolgo potem, ko je John zapustil gospôdo, se je pomenkovala Avrelija o njem in se čudila njegovim posebnostim. Nena vaden, skozi in skozi genijalen človek! Taka je bila občna sodba o njem. —

Mrak se je delal. Gostje so se razšli, samo Avrelija je še bila ostala, ni se jej mudilo; saj ni imela daleč domu. Že precej temno je bilo, ko se tudi ona pripravi, da bi odšla. Iz uljudnosti se jej Otmar ponudi, da jo spremi, a kar bi bila Avrelija sicer radostno sprejela, je odklonila nocoj prijazno se zahvalivši. Poznam domači red in gospe grajščakinje natančnost, dejala je; večerja že čaka, ne dajte se zaradi mene motiti. Večerni mrak je meni najljubši dnevni čas; uživati ga hočem tudi danes na svojem kratkem sprehodu do doma.

Nihče jej ni ugovarjal. Zató se ona kmalu izgubi v večerno polutemo. Ko gre Avrelija mimo grajskega sadovnjaka, se mahoma ustavi. Vrata so bila široma odprta; najbrž je zopet John nastopil svoj večerni sprehod z opico, misli sama pri sebi. Izvedela je namreč o tem njegovem vsakdanjem poznem sprehajanju. Z usti v smeh nabranimi nekaj pomišlja. Dà, John je prava oseba; do njega se obrnem, pravi si potem natihoma. Poskusimo, najlepša prilika mi je dana nocoj. To rekši že tudi stori takó. Ožré se okoli; žive duše ni videti nikjer. Bilo je umevno, v gradu sta gospoda in družina sedeli pri večerji. Vedela je, da John se po-jedinam nikoli ne pridružuje; v njegovo sobo mu prinašajo jedila. Kakor nalašč je torej dana prilika, da izvrši svoj namen. Pri najboljši volji, s popolno gotovostjo, da pridobi v Johnu, ako se jej posreči naleteti nanj, razumnega človeka, ki jej pojde na roko pri preiskavanju, v kakošnem razmerju občujeta med seboj Otmar in Malvina. Zató stopi na vrt. Nekaj časa tava sem in tja, a nikogar ne vidi, niti ne čuje nobenega glasu, ki bi izdajal pričujočnost katere osebe. —

Vsedem se ter nekoliko počakam, najbrž tudi John večerja, potem pa pride, si misli. Doma ne bodo njeni zaradi nje v skrbeh; saj vedo, kje da je. In spusti se na prvo klop, katero zagleda. Bila je slučajno ona ista, kjer je Malvina dva večera zaporedoma posedala.

Ne dolgo potem začuje za ribezovim grmovjem tihe stopinje, kakor če bi prihajajoči človek želel ostati prikrit. Za grmovjem, prav za njenim hrbtom, se dotičnik ustavi: črna človeška glava se pripogne nad njim in zašepeče: Ali si ti Malvina? Avrelija se zgane. Osupli ah! jej uide iz ust. Na to koj umolkne. John je klical Malvino! Je li to mogoče? — Ta živa krepost, ta odločna sovražnica možkih, ta boriteljica vseh ženskih čednostij, da bi imela zaupno znanje s tem nizkim človekom, s služabnikom? Neverjetno, a vendar! Odzvati se noče, naj misli John, da je ona, da je Malvina. Kaj neki vse izvé! A — a! kako srečen slučaj, da je prišla na vrt! Sestanek imata zgovorjen: o tem ni dvoma. Pa da prav ona je pozvana razkrinkati to hinavkinjo! Sree jej

poskakuje radosti in pričakovanja tega, kar še iztakne.

Oni nategnjeni Avrelijin «ah» je bil Johnu najzgovornejši odgovor. Pozna Malvino, vé, da drugega ne zna nego zdihovati. Približa se jej. — Le sem z denarjem! reče hlastno, da naju kdo ne zasači. Vrt ni več varen. Pozno sinoči se je gospodar po njem sprehajal; pred četrto ure pa je mlada gospa iz vaše družbe tod hodila. Še nocoj jo pobrišem. Med vašimi obiskovalci sem zavohal nevarno osebo, upokojenega svetnika, s katerim sem svoj čas večkrat prihajal v dotiko. Večkrat me je oprezno opazoval, najbrž je v meni iztaknil nekaj znanega. Če me ta spozna, sem izgubljen. — Daj vendar denar, pristavi nestrpno in bije z nogo ob tla. Še ne ganeš se? Pa kaj tako bedasto upiraš na-me oči. Ali se me hočeš v slovo še nagledati?

Pa kaj je to? — Malvina zakrohoče — s tujim glasom! — Pogleda jo natanje. — Ni Malvina! Izgubljen je! — A izgubljen noče biti. Ne pomišlja si dolgo. Kot bi mignil, zgrabi z močnima rokama Avrelijo za vrat, da bi jo zadavil.

Toda Avrelija je bila krepkega života, čilih močij in pogumne, nevsplašene narave. Takoj ugame, kaj namerava. Z vsemi svojimi močmi, katere sila in obup pomnožujeta, prime za njegovi roki, da si osvobodi grlo, kar se jej tudi posreči. Toda samo za trenotek; kajti on jo takoj še enkrat popade, a tedaj krepkeje nego prej, da jej ni več moč rešiti se njegovih jeklenih prstov, ki jo tiščé in davijo, kakor bi nje vrat tičal med kremplji divjega jastreba, da-si se je ona borila na smrt in življenje.

A oni prosti trenotek je zadostoval, da je Avrelija iz celega grla zaupila na pomoč. Nje obupni klic je zadonel in odmeval v nočni tišini, kakor bučanje pretečega groma.

Temu klicu se takoj odzove neki prestrašeni glas. — Kaj se godi? Pomoč prihaja. In res, začuli so se tekajoči, vedno bliže prihajajoči koraki.

John se prestraši. Spoznà, da svoje žrtve ne uničiti z lepa; na svojo kožo mu je torej treba misliti, predno ga zasačijo pri groznem činu.

Komaj spusti Avrelijo, ko zagleda med drevjem podobo, ki se ozira okoli, kot ne bi

vedela, kam naj se obrne. Morda je Malvina, ki mi prinaša denar, si misli in jej gre nekoliko nasproti. A to ni bila ženska, temveč možki, ni bila Malvina, temveč Otmar. Oba se ob enem spoznata.

— John, kaj se je zgodilo? kliče mu gospodar ves razburjen, ko ga spozna. Kdo je klical na pomaganje? — A že se je John obrnil in odbežal, kolikor so ga nesle pete. Kot bi imel peroti, je izginil od tod.

Otmar teče za njim. Johnov beg in pa oni obupni klic mu pričata, da se je zgodilo nekaj prepovedanega, da se ga John boji. Ko teče mimo klopi, kjer se je izvršil napad, zadene ob nekaj mehkega. Ustavi se. Pogleda. Bog nebeški! gosposka ženska oseba je ležala deloma na klopi, deloma na tleh, nezavedna ali pa celo mrtva!

Pripogne se nad njo. Takoj spozna, da nima mrliča pred seboj, temveč nezavestnico. Srce jej je tolklo in život se je zdaj pa zdaj krčevito zvijal.

Pogleda jej v obraz. —

Avrelija! — Kaj je tod iskala, pa z Johnom! Pregleduje jo še enkrat, ali je morda ranjena. Nikjer ne vidi ne rane ne krvi; to

ga potolaži. Privzdigne jo in položi jo na klop, on pa beži v grad po ljudi. —

Ko je tudi zadnji gost — in ta je bil Avrelija — zapustil grad, so se podali grajski, kakor je bilo že povedano, k večerji. Ta ni dolgo trajala. Vsi trije, grajščakinja, Otmar in Malvina so bili molčeči, kot utrujeni od dolgega neprestanega govorjenja z gosti. Grajščakinja je takoj vstala od mize, ne da bi se bili, kakor navadno, o tem in onem več pomenkovali. Tudi ne mara običajnega večernega sprehoda. Da ima že nekaj dni težke ude, kot bi bili iz svinca, se je pritožila in odšla v svojo sobo.

— Mati je že nekaj časa bolehnata videti, opazi Otmar proti Malvini, ko sta ostala sama.

— Tudi jaz sem to zapazila, odgovori Malvina raztresena in se z vidnim nemirom ozira na stensko uro, od tod na odprto okno, kakor če bi presojevala, ali se večerna ura tudi ujema z zunajno temo.

Zadnji čas se gospa tudi potožuje na pomanjkanje teka in spanja, nadaljuje in pomišlja, kako bi se Otmarju utrgala, ne da bi ga žalila ali vzbudila sumnje. Obetala je Leopoldu, da pride na vrt; priti mora.

— Pa menda je samo huda vročina kriva njene bolehnosti, dé naposled Malvina.

— Vi bi morali to najbolje vedeti, meni Otmar, ki ste na njeni strani preživeli že toliko poletij. Kako se je čutila druga leta ob času velike vročine?

— Vedno nekoliko betežna, a ne tako, kakor letos. Dobro volje pa ni nikoli izgubivala; letos pa že nekaj časa sem opazujem, da postaja malodušna in da je večkrat slabo razpoložena, pripomni Malvina ne brez skrbi.

— Ali vas je morda ona v slabem trenutku razžalila, in bi bil to vzrok vaše pobitosti? poizveduje Otmar nemiren.

Malvina temu živahno ugovarja, tako živahno, da se je Otmar čudil. Saj bi to vendar ne bilo nič nenavadnega. Pri tem njenem ugovarjanju pa raste njena zadrega in njeno vznemirjenje. Ko bi Otmar vedel za pravi vzrok!

— Gospa grajščakinja je vedno dobra in prizanesljiva z menoj, pristavi še iskreno; njena slaba volja se nikoli ne obrača proti meni. A vi ste me spominjali moje dolžnosti. Spodobi se, da pogledam k njej, ako bi me morda potrebovala. Vstala je hitro in mu

podala roko v pozdrav. Za nocoj torej srečno in lahko noč!

— A jaz sem se veselil, da bodem užival v vaši družbi še prijetno urico, potoži se Otmar. Kar nič nisva danes bila sama. Dan pa smatram kot izgubljen, kadar midva v njem ne menjava mislij, utisov in počutkov.

— Jutre je še en dan, se nasmehne ona . . . s smrtjo v sreč. Jutre! usodepolni dan za njo. Jutre, ko bode Leopold čez hribe in doline, hoče, mora mu povedati zgodovino svojega življenja. Kako jo sprejme?

— A sinoči ste mi obetali, začne Otmar z novič se pritoževati —

— *Vem, in svojo obljubo hočem tudi držati*, seže mu Malvina hitro v besedo, a ne nocoj; saj vidite, da je nemogoče. Dolžnost me kliče drugam.

Ona gre h grajščakinji, a Otmar na prosto. Nikamor ni bil namenjen, le nekoliko se meni sprehoditi, ker mu je prerano, da bi šel počivat. Stopil je na vrt, od tam hotel v gaj, ko mu zadoni na uho oni klic na pomaganje. —

Malvina je našla grajščakinjo že v postelji. — Ničesar ne potrebujem, nego miru, hvala vam za skrbnost, je odgovorila na Malvinino vprašanje, da li jej more biti v čem postrežna.

Kamen pade Malvini s srca, ko jo njena gospodinja odslovi, a zato se na njo zavaljše hujša mora: skrb, da izpolni Leopoldu dano obljubo. Stotak je že v jutro vtaknila k sebi z upom, da se jej menda po dnevih prikaže prilika, izročiti mu ga. S tem bi si bila prihranila zvečer težavno in črez vse mučno pot. A ni se jej posrečilo, in prisiljena je bila poiskati ga zdaj. Gorjé, če mu ne bi želje izpolnila; gotovo ne bi to ostalo brez zlih nasledkov. Čim preje tem bolje mora rešiti grad njegove nevarne navzočnosti.

Že je na vrtu. Stotak drži v pesti, da mu ga izroči, potem pa hoče zbežati, ne da bi ž njim govorila besedico. Njegova bližina jo v mislih napolnuje z grozo, njegove besede, zdi se jej, jo oskrunjajo.

Še ni napravila dvajset korakov, ko jej hiti nekdo nasproti.

— Hej, kdor tudi ste, kliče jej prišlec že z daleka, hitite brž v grad po luč in

ljudi; nesreča ali prav za prav zločinstvo se je prigodilo nedaleč od tod, za ribeznim grmom. Pa čim hitreje! Mudi se jako; jaz se vrnem k ponesrečenici. Rekši se oni obrne in odteče spet po potu, po katerem je prišel.

Začuvši Otmarjev glas — kajti on je bil ta — zastane Malvini noga grozne vznenadjenosti. Njega sreča v tem usodopolnem položaju! A ko izvé njegovo željo, zastane jej tudi srce. Nesreča, zločinstvo se je pripetilo na vrtu? Pa na kom in po kom je bilo izvršeno? — Od koga, ni jej treba mnogo pomišljati; saj sluti, ne, saj ve za gotovo, da od nikogar drugega nego od njega, nje ničvrednega moža. Pa koga naj bi bil napadel? Saj samo ona mu je tu bila na poti.

Zastonj bi si trpinčila možgane s to uganjko. Pa, da le njemu, da le Otmarju se ni nič pripetilo! V otrpnelosti strašne novice jej postane ta gotovost v neko polajšanje. A zdaj hitro v grad! Teči hoče, a ne more; strah jej pretresa ude, da ne more teči. Komaj da se pomika naprej. K sreči naleti na dvorišču na kočijaža in pa na hlevskega hlapca. V konjski hlev sta bila namenjena in sta imela prižgano svetilnico. Tema dvema

naroči, na kateri kraj vrta naj se podasta. Takoj stečeta tjekaj . . .

Ona gleda hip za njima. In ona, kaj pa naj stori? Naj li roké križem drži in počaka, da izvé kaj natanjega? — Nikakor ne! Na pozorišče zločinstva pojde; naj jo tam pričakuje tudi najhuje.

Zdaj, ko je bila izvršila Otmarjev ukaz, jej poleže nekoliko razburjenost. Udje polagoma dobivajo prejšnjo gibčnost. Z nemalo utripajočim srcem in s temnimi slutnjami se poda za onima dvema na vrt.

Sredi pota sreča kočijaža. Zapreči moram, da popeljem gospo Avrelijo domu. Nekaj se jej je moralo pripetiti; v nezavesti jo je našel gospod, a zdaj se že zaveda, pripoveduje ta v eno sapo Malvini, čudeči se njegovemu hitremu povratku. Na to nadaljuje z brzimi koraki svojo pot.

Avrelija leži nezavestna? ponavlja Malvina sama sebi, kakor da dvomi, da li je prav čula. Česa je iskala Avrelija na vrtu? — Stvar jej postaja vedno bolj zamotana, vedno bolj skrivnostna.

Še predno dospe na naznačeni kraj, spozna iz votlega, zagrljenega kašljanja, ki

jej bije na uho in ki je bilo podobno dušenju, ki popade človeka, kadar se mu zaleti, da je to Avrelijin glas. Bliže prišedši pa takoj spozna pri slabi svečavi hlevske svetilnice, ki je visela na nekem drevesu, tudi Avrelijo. Slonela je Otmarju v naročju, hlapec Govedar pa jo je zdaj pa zdaj stresal in jo drgal po čelu in sencih, da bi jo oživil.

Malvina pristopi bliže vsa nema in začudjena, Otmar je ni prašal, od kod je ona prišla sem, a videlo se mu je, da je njenega prihoda vesel.

— Gospa, reče resno in vidno vznemirjen, mi stojimo pred veliko uganjko, katera se nam prej ne reši, dokler se Avrelija ne zavé. Njen obupni klic na pomoč, ki me je pred nekaj časom, privedel sem, in položaj, v kojem sem jo našel, nje votlo dušeče kašljanje in pa ti rudeči otiski po vratu pričajo, da jo je nekdo hotel zadaviti. In pové jej, kaj je opazil.

Tudi brez nje izjavljenja bi se nam razkrila deloma ta skrivnost, meni Malvina s silno pobitim glasom.

— Kako to ménite? se začudi on.

— Nič več o tem, že se prebuja in zaveda, opominja Malvina.

Res je bila Avrelija odprla oči in jih najpred začudjena, potem pa vsplašena obračala okoli. Na to pa jih je z globokim vzdihljajem in z novim zakašljenjem zopet zaprla.

— In — in — kdo sodite, da bi bil to učinil? Ali John? nadaljuje Malvina prejšnji razgovor, toda s tišjim glasom, spoznavši, da Avrelija še ni pri polni zavesti.

— Nihče drug nego on, meni Otmar prepričevalno. Ali bi sicer bil zbežal pred menoj?

— Ali nihče ne misli, da bi zasledovali zločinca? dé ona, in nekaj kot mraz jo spreleti.

— Kam naj bi tudi zbežal? odvrne Otmar ravnodušno. Znancev nima, denarjev nima. Sam se povrne in pové, kaj je storil. Pri vsej njegovi navidezni odličnosti tiči vendar kal njegovega poludivjega plemena v njem. Radoveden sem pa vendar, kaj se je med tema dvema pripetilo in kaj je temu nečloveškemu činu dalo povoda.

Malvina zmaje z glavo.

— Pa ko bi se sam obsodil? ko bi sprevidel svoje hudodelstvo in bi si v strahu pred zasluženno kaznijo vzel življenje? opozarja na to.

V tem trenotju, kakor v potrjenje njene sumnje, zadoni zaporedni strel. Oba se spogledata, posluhneta. Nič več ni čuti, samo dim po strelivu, ki je mahoma okužil čisto večerno sapo, jima svedoči, da ne daleč od njiju je nekdo imel opraviti s puško ali samokresom.

— To je Johnov čin, vsklikne Malvina zavzeta. Zabledi, omaguje.

Otmar izroči brž Avrelijo hlapčevim rokam in jej hiti na pomoč.

— Za Boga, ali ni danes konec nezgod? zakliče prestrašen. Malvina, kaj je z vami? zašepeče v smrtnem strahu in jo ljubeče podpira s krepkimi rokami, tresočimi se razburjenosti.

— Mimogredoča slabost, odgovori ona komaj slišno in se počasi oprusti njegove naslombe. A zdaj pojdiva — iščiva — poglejva, kdo je ustrelil. Bojim se, da se je moja sumnja uresničila, sili v pretrganih stavkih nervozno in hlastno. Silni napor

vseh sil jej je povrnil takoj moči. Z drevesa sname svetilnico in še enkrat ponovi: Pojdiva, Otmar, človekoljubnost to zahteva od naju.

-- Pa če se je res vaša sumnja uresničila, tako grozni prizori niso za vas, ugovarja Otmar v skrbah. Pomislite, kako ste slaba. Kaj pa Avrelija? Kdo naj ostane pri njej?

V tem trenotju pride hlapec naznanjat, da voz že čaka. Avrelijo, ki je še vedno bila mrtvečna, privzdignejo in nesejo v kočijo.

— Malvina, vi bi jo morali spremiti na dom, da se njeñi preveč ne ustrašijo in bi jim povedali, kako smo jo našli. Mej tem bi pa jaz šel pogledat, kaj je uzrok streljanju, zašepeče Otmar.

— To je nemožno, Otmar, odvrne ona baš tako tiho. Važnejša dolžnost me sili prepričati se, ali se je John ustrelil. Prizanašajte mi in izpolnite mi željo. Prepričate se kmalu, da ne želim tega brez važnega razloga...

Kaj je hotel Otmar nego udati se? Avrelijo priporoči poslom, saj jih je poznal,

da so zanesljivi, ter jim naroči, kaj in kako naj sporočijo njenim ljudem. Brž ko se prepriča, kaj je z Johnom, pride sam tja povedat ves dogodek.

Na strani Malvinini, katero komaj dohaja, hodi potem križem po vrtu. Malvina, ki mu ni hotela prepustiti svetilnice, kakor je želel, preiskuje ž njo vsak kotiček, posveti za vsak grm, vsako drevo, pregleduje vsak jarek, da čudno nje vedenje Otmarja vznemirjuje. Bog, ko bi njeni možgani ne bili prav v redu? — Tako čudovito izpremenjeno sem jo našel, vrnivši se s svojega potovanja, pravi Otmar sam pri sebi, ne reče pa glasno ničesar. Pusti jo delati po svoje ter jo samo podpira pri preiskovanju, da-si so njegove misli daleč proč od predmeta, kateri iščejo. Le skrb za njo mu napolnuje dušo in glavo, in trdno sklene, takoj jutri dati jo preiskati po domačem zdravniku.

— Malvina, stopite sem z lučjo. Zdelo se mi je, kot bi bil čul-neko stokanje.

Malvina je bila bliskoma na njegovi strani. Za trenotek posluhneta. Res, komaj slišno stokanje jima bije na uho. Otmar še

poslušaj, kakor da hoče spoznati, od kod prihaja ono stokanje. A Malvina je takoj uganila in pogodila. Obrne se na levo. Ni napravila dvajset korakov, ko zagleda na tleh ležati možko telo. V obraz mu ne pogleda; saj predobro vé, kdo leži v svoji krvi pred njo. Odloži svetilnico, oči si pokrije z rokama in kliče s srce pretresujočim glasom: Otmar!

Pa že je ta stal poleg nje.

— Dejal sem, da taki prizori niso za vas, reče vznemirjen in se brž skloni nad truplom, da pogleda, kdo je. — Bila ste prava prerokinja, pristavi na to presunjen. John si je vzel življenje; v sence se je ustrelil. Pa mrtev še ni; žila mu še bije in usta mu trepečejo.

— Še živi? Bogu hvala! vsklikne ona, in premagavši svojo zgroženost pristopi k samomorilecu. Na tleh poleg njega čepi ter ga kliče po njegovem priimku.

On se ne zgane. Oči ima zaprte, usta odprta, obraz nabran v divji izraz, ves poln krvi, ki mu je polagoma tekla iz rane.

Malvina mu dene roko na srce, potiplje mu žilo; oboje je še delovalo.

— Dà, res, še živi, reče kakor sami sebi; pomagati mu je treba.

Z Otmarjevo pomočjo privzdigne ranjencu težko glavo, podloži jej kup mehke trave, da je više ležala, obriše mu z žepnim robcem rano, ter mu briše potno čelo. Otmar ves onemí vedno bolj rastoče osuplosti. Kaj pomenja Malvinina ljubeča skrbljivost za tujega človeka, zločinca? Da je blagega, usmiljenega srca, njemu ni novo, a nje milosrčnost presega vsakoršno človekoljubje.

Zdelo se je, kot da je ono početje prinašalo ranjencu nekoliko polajšanja. Začel je lože dihati in žila mu je močnejše bila.

Malvina ga z napeto pazljivostjo opazuje.

— Ko bi se vsaj za nekaj trenutkov zavedel, reče željno. In zopet zakliče: Leopold! Leopold! ako moreš, govori, priznaj svoje zločinstvo, da si lože izprosiš milosti pri vsevednem sodniku!

Otmar kar obtrdí zavzetosti. Ni več dvombe; um se je osenčil Malvini. Johna nazivlje Leopolda; očito je pozabila njegovo ime, ž njim govori, kot s starim prijateljem!

Fri imenu Leopold odpré samomorilec siloma oči ter jih upré v Malvinin obraz. Spozna jo.

— Pro — kle — ta bodi ! — Za — kaj nísi pri — šla ? jecljá na to z ugašajočim glasom.

Malvina se strese.

— Leopold, Leopold, ne kolni še na potu v večnost. Misli na svojo dušo ! Tvoj gospodar je tu ; izpovej se mu, ako ti je še mogoče, kdo si in od kod si. — Pristopite bliže, poprosi še Otmarja ; prevažen je trenotek, da bi ga zamudili.

Otmar se zgane, a takoj stori.

Kakšna tragedija se tu vrši ? Ne, Malvina ni umobolna, kakor se je zbal ; iz nje slovesno-resnega glasu sedaj spozna, da si je svesta tega, kar govori in da, kar govori, je resnica in ne plod zmedenega uma.

Toda Leopold že ničesar več ne čuje. Napor, s katerim je napel moči, da spozna, kdo ž njim govori in da izreče one besede, mu je pretrgal zadnjo nit življenja. Prsa se mû visoko dvigajo ; v njih hrupi z zadnjo močjo na veke ugašujoči mu glas. Obraz se mu zvija v smrtnih mukah. Oko mu postaje

rosno, brez svita se upira, se širi, naposled ostekleni.

Malvina spozna, da njegova usta ne bodo več priznavala svojih pregreh, da on umira.

— Prepozno! vzdihne ona udano; a kar ni on utegnil storiti, izpolnim naj pa jaz. — Otmar, povem vam naj: John ni oni človek, za katerega se je izdajal. On ni Amerikanec, ni mulat, temveč Evropejec, našega plemena. Vse, kar vam je pravil o svojem rojstvu in dalje naprej, ni nego sama izmišljotina in bajka. Poznam njegovo preteklost. V kratkih besedah vam povem vso. Narodil se je v mestu N. na Štajerskem. Imel je ondi dobro službo kot poslovodja plinove tovarne, a ker je bil udan vsakoršnim strastem, posebno igri, njegovi dobri dohodki niso mu več zadostovali. Zapravil je v kratkem svoje premoženje, a nazadnje izneveril svoji tvrdki blizu stotisoč goldinarjev ter jo pobrisal od tod. Vsako zasledovanje je bilo brezvspešno. To se je godilo pred dobrimi devetimi leti. Morda ste svoj čas o tem kaj čuli; saj so vsi časopisi takrat

pisarili o odličnem sleparju baronu Lepoldu N.

— Spominjam se, da sem čital o tem hrupnem dogodku, reče Otmar. Poleg zločinstva se mu je zamerila posebno nečuvena brezsrčnost, da je zapustil lepo, mlado, uzorno soprogo z detotom v največi bedi. In John da bi bil oni goljuf?

— Takó je. Še več, jaz — jaz — sem tista zapuščena soproga, pristavi Malvina s priklonjeno glavo, a odločnim glasom.

Otmar to začuvši, odskoči in pogleda na njo, kot bi videl v njej prikazen. Vi ste žena njegova? — Kaj je vse donelo v tem zavzetem vskliku! — Pa saj ne nosite njegovega imena!

— Dovolilo se mi je od gosposke, da se povrnem k svojemu rodbinskemu imenu, odvrne Malvina. Ne zabite, da sem odslej morala preživljati sebe in otroka, a zločinčevi ženi nihče ni daroval zaupanja. Otrok in jaz sva skoro umrla gladu, dokler sem bila še baronica.

— Kje je zdaj ta otrok? popraša Otmar naglo. Od presenečenja je videti ves razburjen.

— Umrl je nekaj tednov poprej nego sem stopila k gospej grajščakinji v službo, odgovori ona.

— In nikoli potem, v vsem tem dolgem času, niste več dobila o njem glasu? poizveduje dalje Otmar, pokazavši s proč obrnjenim obrazom na umirajočega.

— Nikoli ne, tako da sem menila, da je res mrtev, posebno, ker so časopisi nekaj mesecev po njegovem begu prinašali vest, da je morje vrglo na suho njegovo truplo. Šele predvčerajšnjim sem ga slučajno na vrtu spoznala po glasu. Znano vam je, kako se je že od početka svojega bivanja na gradu izogibal grajskih stanovnikov, in to najbrž vsled tega, ker je méne spoznal.

— Uboga, uboga Malvina! Sedaj umevam vašo nenavadno resnost in stalnost pri ženski vaših let, vašo otožnost in razburjenost zadnjega časa, vašo malodušnost, a posebno vašo zmedenost včerajšnjega in današnjega dne. Koliko ste prestala! reče Otmar sočutno in pomilovalno.

— Nepopisno mnogo, pritrdi Malvina. Da najino svidanje ni bilo prijazno, nadaljuje v svojem razkladanju, da moja pri-

sotnost na tem gradu njemu ni bila ugodna, lahko si mislite. Zahteval je od mene denar, da zbeži čim preje od tod. Ni se čutil več varnega. S početka sem mu odločno odbila željo. Pomagati in podpirati ga k novemu prestopku, se mi je zdelo greh, a ker me je zagotavljal, da, ako mu jaz denarja ne dam, iztakne si ga sam, po katerem si bodi potu, in ker vem, da je do vsega sposoben ter se bala, da ne učini novega zločina, sem mu obetala nocoj prinesti zaželjeno svoto sto forintov. Pri oni klopi, kjer ste našli Avrelijo, sva imela dogovorjeni sestanek. Kako je Avrelija ob istem času prišla na isti kraj, v ta zapuščeni del vrta, ne vem in si ne morem tolmačiti. Leopold jo je najbrž našel na klopi sedečo in mené, da sem jaz, jo je ogovoril, spoznal jo in se videl zasačenega. Rešitve si druge ni znal, nego da jej zaveže jezik na večno. Da ste vi prišli na vrt, je bila sreča; rešili ste Avreliji življenje, a vzročili njemu konec.

Komaj je to izrekla, se obrne mahoma k umirajočemu. Kakor se ura nenadoma ustavi, takó se je nenadoma ustavilo njegovo težko hropenje. Vedela je, kaj to pomeni. Z

izrazom mogočnega sočutja se ozré v njegov obraz, na kateri je bila smrt utisnila nekaj presunljivo-groznega. Roka se jej ustavi, ko hoče zatisniti njegove široko odprte, divje zroče oči; samo z robcem mu pokrije obličje, a pri tem zameži, da ga ne vidi. Na to se spusti na koleni, da moli za-nj, ki jej je bil provzročil toliko, oh, toliko zla, in katerega poslednja beseda je bila kletvica na njo.

— Malvina, čas je, da odrineva! Noč postaja hladna, opominja Otmar črez nekaj časa.

Njegov glas predrami Malvino. Ona se prekriža, vstane.

— In — kaj bode ž njim, reče oklenivši se lakta, kateri jej ponudi on, videč, da se komaj drži po koncu. Pa še na njega naslonjena je omagovala slabosti. Nocojšnji dogodki, a posebno smrtni prizor, so porušili vso nje dušno in telesno moč. Bila je videti kakor izgubljena, uničena.

— Pokojnega se ne smemo niti dotakniti, odgovori Otmar resno. Županstvo, kateremu naznanim še nocoj to zadevo, ima določiti, kaj je ž njim storiti. In sedaj pojdiva; dovolj tužnih prizorov, pristavi, vi-

devši, da se ona ne more odločiti, da bi mrtveca samega puščala, ter jo z nežno silo potegne za seboj.

Ona se ozre še enkrat na truplo na tleh raztegneno, po katerem je brleča luč medle svetilnice posipala svoje uprav mrtvaške žarke. Bog bodi tebi milostljiv, Leopold! reče iz dna duše. Od mene ti je vse odpuščeno, vse . . . vse!

Nema, ne da bi med potoma izpregovorila besedico, podasta se na to v grad.

XIII.

Drugi dan je bil kaj buren za prebivalce mirnega gradu. Na vse zgodaj je prišla domača komisija na mesto zločina, da se o vsem prepriča in zabilježi vse podrobnosti. Pozneje je prišla sodna komisija iz bližnjega mesta, in ta je spravila vse na noge. Poizvedavanja in ogledovanja ni bilo ne konca ne kraja. Ubogo Malvino so kar obsipavali z vprašanji, kajti ta slučaj ni bil navaden, namreč, da si oni, ki je poskusil nekoga usmrtiti, konča sam življenje, da ubeži posvetni pravici, marveč zločinec je bil že star hudodelec: bil je slepar, poneverec, ubeglec, kaj važen pridobitek torej za policijsko oblast. Tudi Avrelijo so izpraševali na drobno

in široko, a ker ni mogla sama priti na grad, jo je posetila gosposka na nje domu. Od svojega usodepolnega večernega sprehoda, katerega se bode še vse žive dni z grozo spominjala, je uživala zdaj posledico v postelji s hudim vnetjem grla in lahno mrzlico, nasledkom prestanega strahu.

Kakor je slutila Malvina, tako se je bilo zgodilo z Avrelijo in Johnom. Tudi gosposka je, kakor ona, iz vsega, kar je Avrelija poročala, sklepala, da jo je navidezni Amerikanec hotel umoriti iz edinega uzroka, ker je bil nevedoma privzdignil krinko pred njo in se bal ovadbe. Da sta John in nekdanji poneverec baron Leopold N. ena in ista oseba, ni bilo težko dognati. Krepko umivanje je zamorca kmalu spremenilo v belega Evropejca, in slika, katero je Malvina hranila od nekdanjega svojega soproga, mu je bila še zdaj podobna, akoravno so mrtvecu nedostajali ponosni brki in stranska brada, in čeravno nekdanji baron ni bil tako okrogel in trebušnat, kakor sedanji John. Njuno poročno spričevalo, katero je Malvina tudi spravila na dan, je utisnilo stvari konečni

pečat ter odstranilo vsakoršni dvom o njegovi istovetnosti.

Preiskava je trajala do pozne noči, in ko je ta bila pri koncu, so privzdignili zločinca z njegovega za pokojnika malo primernega ležišča in ga izročili pogrebcu, da ga spravi pod zemljo.

Še-le, ko so bili grajski rešeni znamenite osebe, so se pomirili njih duhovi od nenadejane in izredne obče zavzetosti. Kakor izgubljena je tavalala družina celi dan okoli, brezmiselna, brezposelna, pozabivša svojih opravkov in dolžnostij. Ob času pojeдин se nihče ni nahajal na svojem mestu: ta je jedel poprej, oni pozneje, gospoda pa je na jed celó pozabila. Malvina in Otmar sta spremljevala komisijo, grajščakinja pa se je zaprla v svojo sobo ter ni hotela o vsej zadevi ničesar vedeti. — Ta soblazen, ta sramota v moji hiši! je zaječala razburjena, ko so jej sporočili ves dogodek in je izvedela, kako nevaren potepuh je bival teden dnij pod nje streho; potem pa je ostala prikrita vsakomur.

Naslednjega dne je dala poklicati Malvino v svojo sobo. Obe sta se druga druge

prestrašili svojih upadlih lic in obema je postalo tesnobno, ko sta si stali nasproti.

Malvina takoj spozna, da jej grajščakinja nima povedati ničesar veselega; slutila je to, še predno jej je pogledala v resno, napeto lice, brž ko jo je pozvala k sebi. Dobro je poznala grajščakinje ponos in občutljivost proti vsemu, kar se je dostajalo časti in ugleda nje hiše. Čutila je, da nesrečna dogodka in še neprijetneje odkritje nekdanjega hudodelnika bode imela za njo neprijetne posledice. Bila je na najhuje pripravljena, da se jej morda služba odpové; in vendar, ko je prišel trenotek, da izvé svojo usodo, se je začutila čez vse nemirno in pobito.

Grajščakinjo pa je v duši zbolelo, ko je zagledala trpeči obraz zveste in udane svoje družbenice. Kaj je morala prestati, da se je v kratkih urah spremenila tako, da je skoro ni mogoče spoznati? je mislila pri sebi. A zdaj prideš še ti dopolnit kupo nje bridkosti !

— Gospa Malvina — zvala jo je vselej «gospa», kadar je imela ž njo o čem važnejem pogovarjati se — reče na to s počasnim

glasom, kakor če bi jej vsaka beseda, katero izgovori, delala kako bolečino, — mislim, da se ne motim, ako menim, da me poznate dovolj, da bi vedela, kako me je razburila in težko zadela vsa nečastna zadeva, ki se je izvršila na mojem gradu. Udarec ni bil samo duševen, temveč tudi telesen; mislim, da mi je odtrgal nekoliko let življenja; tako mi je pretresel ves život. Nočem vam s tem kaj oponašati. Zakrivila niste pri tem ničesar, kajti, da ste zamolčali svoje poročno ime, kakor sploh pokrili svojo preteklost, ne more se vam, pri vaših bednih okoliščinah, šteti v greh, posebno, ker ste bila pooblaščenca, opuščati moževo ime. Nagajivi slučaj je spet enkrat igral svojo ulogo. Toda, kar se je pripetilo, ne dá se več poravnati. Bila ste mi vedno ljuba in draga. Smatrala vas nisem kot podložnico, temveč kot prijateljico in zaupnico. Bila ste pa tudi tega mojega priznanja vredna. In vendar, dasi vas tudi zdaj nič manj ne čislam in ne ljubim, v nekaterem oziru celo občudujem ter z vami živo sočustvujem, vendar — ločiti se morave. Kakor ne morem použiti najmanjega založaja, ako ni miza pred manoj čisto pokrita,

baš tako ne morem svobodno dihati v prostorih svoje hiše, ako vem, da v njih biva nekdo, katerega ime je omadeževano in naj si bodi tudi po nedolžnem. Hudo mi dé, odpovedati vam službo, a zgoditi se mora.

Ko grajščakinja izreče usodepolno sodbo, omolkne in globoko potegne vá-se sapo, kot bi jo dušilo. Ko bi grajščakinja nikoli ne bila Malvini izkazala naklonjenosti, ta trenotek bi jej bil odkril, kako ona čuti za njo. Da hudo trpi, trpi zavoljo odpovedi, katero jej nalaga ponos nje hiše, je bilo jasno kot beli dan. Kako bode odslej živela brez prikupljive bližine ustrezne in razumne ženske, ni niti mogla misliti. A da bi zadušila svoj krivi ponos, da bi prezrla mnenje sveta in poslušala glas svojega srca, ki se je tako gorko potezalo za družbenico, ni bila krepka dovolj.

— Gospa grajščakinja, vi imate ukazovati, jaz poslušati, odvrne Malvina zamolklo. Vsake hiše glavarju je sveta dolžnost, da skrbi za nje dobro ime. Moja prisotnost je gradu tesnobna, torej pojdem, kakor mi nalagate . . .

Grajščakinja se obrne v stran, da pokrije svojo ginenost. Dà, bodisi v sreči, kakor v nesreči, Malvina je in ostane vedno enako ponosna, enako pogumna in dosledna.

— Ako želite, brž jutre odidem, povzame znovič Malvina, ker grajščakinja molči, kot bi nekaj pomišljala.

— A kam? poizveduje grajščakinja, kakor preplašena.

— Ne bodite zavaljo mene v skrbah. Roditelje še imam; k njima pojdem, odgovori Malvina.

Grajščakinja olajšana vzdihne. Tako bode najbolje, mrmra poluglasno. Na to stopi k pisalni mizi, vzame iz nje že pripravljeno zaprto pismo in je izroči Malvini. — Zaostalo plačo, reče kakor osramočena.

Malvina seže mehanično po pismo, potem po nje roko, katero nese k ustom.

— Hvala za srečno življenje, katero sem pri vas uživala, zašepeče s solzami v očeh.

Tudi grajščakinja ima rosne oči. Duša jej vzkipi raznovrstnih občutkov, a tako turbov in tesnobnih, da se preplaši. Bog vas spremlja in tolaži, spravi komaj iz ust,

potem ko jo poljubi v obe lici. Bil je ta nje zadnji pozdrav.

Grajščakinja ni bila določila, kedaj naj Malvina zapusti grad, a ker na Malvinino opombo, da, ako je njej prav, takoj jutre odide, grajščakinja ni dala odgovora, je smatrala to njeno molčanje kot pritrjenje. Zato se brž, ko zapusti grajščakinjo, poda v svojo sobo, da se pripravi na odhod. Nikjer se noče več prikazati, od nikogar se poslavlja, niti od tihega gozda in skrivnostnega gaja ne, v katerih je toliko let uživala nebesa miru in pokoja. Po onem sestanku z grajščakinjo jo je obšel neki čut ponižanja in srama, kot bi bila nekaj zakrivila. Sama si je želela čim preje proč, daleč proč od ljudij, ki smatrajo nje bližino za nečastno. Kadar nezgoda zadene človeka, najumestneje, kar more učiniti v svoji bedi, je, da si po mogočnosti prizadeva ohraniti edino dobro, ki je od njegove volje odvisno, namreč zavest, da je storil svojo dolžnost. Njena dolžnost je zdaj bila, da čim preje zapusti obližje, kateremu je bila vzročila toliko neugodnosti, in to prav zato, ker je poslušala glas vesti ter ovadila moža zlo-

činca. Lehko bi bila zamolčala, kdo je John, ter sebi in drugim prihranila obilo neprilik, ki so posebno njej postale usodepolne. A da bi ona vse življenje nosila težo takega dejanja samo zato, da bi jej teklo življenje mirno in brezskrbno naprej, ni jej bilo dano. Zapuščena in nesrečna bode spet tavalala po svetu, kajti odslej jej bo težko prikrivati svoje imé, preveč se bode o tem zares nenavadnem dogodku govorilo in pisarilo po novinah, a imela bode zavest, da je storila svojo dolžnost. A ta zavest jo je tešila in jačila tudi sedaj, ko z negotovo roko in trpkimi občutki pospravlja svoje reči.

Bila je sredi največjega dela. Omare so bile široma odprte, predali izvlečeni, stoli in mize obložene, ko nekdo potrka na vrata. Malvina se zgane. Nič nenavadnega tako trkanje. Po večkrat na dan se je ponavljalo, ko so jo pozivali k grajščakinji, ali pa klicali k pojedinam. In vendar sedaj jej začne srce močno utripati, kot da sluti, kdo želi k njej. Odzove se s komaj slišnim glasom. A zunaj stoječa oseba ga je ipak čula. Vrata se hlastno odpro, in na pragu stoji Otmar,

razburjen v obrazu, zavzet tega, kar vidi pred seboj.

— Malvina, tedaj je res, kar mi je mati ravnokal povedala. Vi nas torej zapuščate? Je-li vas je odslovila...?

— Odslovila? Nikakor, Otmar; ta beseda je prereзка, samo spomnila me je moje dolžnosti, odvrne Malvina z bolestnim nasmehom, da Otmarju predoči vso reč v milejši luči. A ta nasmeh je njega še bolj presunil, nego bi ga mogel njen jok...

— A to je nedostojno, neumestno, brezmiselno in brezsrčno! se hučuje on. Baš sedaj kakor malo kedaj potrebuje mati krepke zaslombe in ljubeznive družice, da sebe štedi in se razvedri. Njeno zdravje ni kakoršno bi moralo biti, in nje razdraženost vsled neprijetnega dogodka je pretirana in nenaravna. Pa da je vas odslovila! A tudi vi, Malvina, potrebujete tolažbe, sočutja, razvedrila, in nikjer, menim, je ne bi bolje dobili nego tu, pri svojih prijateljih. In, kar je najhuje, kam bi se vi obrnili v svoji dušni razvnetosti in pa sedaj, ko si bodo povsod brusili jezike z razpravljanjem drugim prezanimive, a vam tako bridke zadeve? Kot

vaš prijatelj smem biti odkritosrčen. Zato vam povem, da povsod se vam bodo vrata zapirala, a živeti vendar morate. Zakaj ste se materi takoj udala? Trebalo jo je pregovoriti.

Malvina odkimuje z glavo.

— Nikoli ne! Sicer nič novega mi niste povedali. To vse vem, moj prijatelj, a zgoditi se mora. Ni ga pregreška brez zlih nasledkov; kaj še le v nebo upijoči prestopki, kakoršne je pokojni moj soprog zakrivil? A navadno so nedolžni pozvani, da se pokoré za tuje pregrehe. Prenašati znam. Da bolest ne uničuje vselej človeka, vem iz izkušenj. Prebijem pač še ta udarec! Med ljudi pa še ne pojdem. Prvi čas pobežim v zavetje svoje matere, pozneje — zato bode skrbel Bog.

Otmar zapre vrata za seboj, pristopi bliže in zre kot brezsvesten na nered, ki je bival po sobi. Ta nered mu kakor živo oglje bode v oči ter pretresa dušo. Ona odide, ona te zapusti, za vselej zapusti! kliče mu pri tem neki notranji glas. A kaj naj on reče, kaj naj stori, da jej hrani odhod? On sedaj ni še gospodar hiše, temveč še samo gost, bodoči gospodar. Grajščakinja ima tu,

a posebej v tej reči jedino besedo, in ona želi, ona ukazuje, da Malvina zapusti grad.

Ona pojde, a njemu ne bode dovoljeno iti za nje stopinjami. — Izgine iz njegovega življenja mirna, ponosna, kakor se izgubiva sijajna prikazen pred bedo vsakdanje istinitosti. A on ostane zopet sam, pade morda zopet v prejšnje slabosti, uda se znovič bridki neverljivosti, postane zopet nesrečen! Da li bi to bilo mogoče po tako jasni, če tudi kratki dobi vere, nade in sreče?

Otmar začuti nepopisno boleost, samo boleost, nič britkosti ali srda. Ko bi smel govoriti, odkriti jej še enkrat svoje srce, svoje želje, svojo prošnjo? Ko bi jo smel snubiti, ali bi ga sedaj uslišala? Pozna jo predobro, da ne bi vedel, da bi se ga ona, kakor že enkrat, tudi sedaj branila. Včeraj so jej moža pokopali; tako je razburjena, tako ponosna! Kaj naj tedaj stori? — Naj li govori ali molči? V tem je baš največja težava življenja, da človek nikoli ne vé, kaj bi bilo bolje storiti.

Mej tem, ko Otmar stoji kot kip sredi sobe in se udaje trpkemu premišljevanju, opravlja Malvina svoje delo ter svoje reči spravlja v razne kovčke. Slutila je, kaj se

vrši v Otmarjevi duši, a ona mu sedaj ne more biti solnce, ki razganja neprijazne oblake, kakor mu je vedno bila v enakih slučajih. Kako in s čim naj ga uteši? — Z zagotovilom morda, da mu ostane vedno dobra in naklonjena, če tudi odsotna? Ali bi ga s tem tudi utolažila?

A predolgo on strmi mračno pred se. Boli jo, videti ga trpeti. Ustavi svoje delo in se mu približa.

— Da se človek zna udati v neizpremenljivo usodo, je pač njegova najdragocenejša krepost, reče resno, a njene oči ga pri tem tako sočutno in milo pogledajo, da se nje glas in nje pogled ne dozdevata glas in pogled ene in iste osebe: Tako malo se skladata. — Da nama vedno ne bode sijala prijazna doba, kakoršno imava za seboj, vedela sva oba, nadaljuje. Prej ali slej je morala prenahati. Itak bi se bila skoro ločila; razlika je samo ta, da namesto, da bi odpovali vi z doma, je prišla vrsta na mene, da odidem. Čemu torej ta malodušnost, to vznemirjenje?

— Kdor ljubi, ta se vedno boji, mrmra Otmar, kakor v oproščenje svoje pobitosti.

Oddaljenost ohlaja sčasoma tudi najgorkejšo prijateljstvo. Da vi zapustite grad, ni enako s tem, kakor da ga jaz. Tedaj bi vedel, kje vas imam iskati, a tako. — Obmolkne in zré spet mračen pred se.

— Ako bi se vam tožilo po meni, pišete mi lahko; rada vam odgovorim, tolaži ga ona. Tudi jaz vas ne zabim tako kmalu. Bili ste najsvitlejša prikazen, ki se je kedaj prikazala na temnem obzorju mojega življenja, pristavi s tišjim, bolj ginenim glasom. A kakor bi se bala, da propade v otožnosti, pogumno hitro pristavi: Sedaj pa bodiva čim mogoče malobesedna! Itak težko ločenje ne delajva si še težje z neutemeljenim premišljevanjem. Sezite mi v roko —, res, še eno prošnjo imam do vas. Gospa grajščakinja, nadaljuje in seže v žep po oni ovitek, ki jej je bil izročen od grajščakinje, se je pri svojem računjenju plače ogromno zmotila. Samo sto forintov bi imela še prejeti, a ona je v svoji velikodušnosti spremenila stotak v tisočak. Jaz ne sprejmem, česar nisem zaslužila. Bodite torej tako prijazni ter izročite teh devetsto forintov našemu županu, da jih razdeli med tukajšnje reveže! — Vi pa osta-

nite mi tudi zanaprej zvest prijatelj, kakor ste se mi vedno kazali, a posebno v teh zadnjih osemindesetih urah, ko sem prebila najbridkejše trenutke svojega življenja.

Podala mu je denar in svojo desnico. On spravlja denar in nemo sega po roko. Kaj bi tudi neki odvrnil? Tako jasno, tako prevdarjeno in razumno je bilo vselej njeno dejanje, da se je redko kedaj dalo ugovarjati. Enako tudi zdaj. A vsaj to tolažbo mu je zapustila, da si bode smel ž njo dopisovati. Skloni glavo nad njeno roko ter pritisne na-njo iskreni poljub.

Samo en migljaj se še pogledata. Oba hočeta nekaj pristaviti, a obema zamré beseda na trepetajočih ustnah. Trenotek pozneje sta se ločila.

Prišlo je drugače nego je bilo sklenjeno. Malvina ni zapustila gradú. Ono noč pred namenjenim odhodom so potrkali zopet na njena vrata, češ, naj bi čim preje prišla k grajščakinji, katero je zadela kap. Še predno je posijal beli dan, se je štela že med pokojne. Razburjenost zadnjih dni, bolest in živo obžalovanje po nenadomestljivi družbenici, katero je po svojem trdnem prepričanju

morala odsloviti, so presunili tako silno nje itak že nekaj časa bolešno telo, da so, če že ne provzročili, pa gotovo pospešili nje smrt. Malvina je bila zdaj neobhodno potrebna pri hiši; zato je odložila svoj odhod.

Ko so bili obredi pogreba končani, se je Otmar dalje časa pogovarjal ž njo. Da bi jej naravnost odkril svojo najiskrenejšo željo, se tudi sedaj, ko so se z mačihino smrtjo umaknile zapreke in težave, katere bi bile sicer ovirale nje uresničenje, ni upal vpričo zadnjih dogodbe, ki so se ena za drugo vrstile, kakor da je grad postal kraj nesreče in žalosti. Zbal se je, da ne bi v njenih očeh obveljal za premalo nežnočutnega. A namignil je jasno dovolj, da želi dati zapuščenemu domu novo gospodinjo, sebi pa zavarovati nje naklonjenost s tem, da jo priveže ná-se z nerazrušljivo vezjo.

Malvina ga je prav dobro umela. Toda pokazala mu je, da ne more, da ne sme sprejeti njegove veledušne ponudbe. V tem trenotju, dejala je, vi bolj mislite ná-me nego ná-se. Moja sreča vas bolj vznemirja in skrbi nego vaša lastna. Mlad mož potrebuje mlade, živahne družice, da se v vsem

in vselej sporazume ž njo, da njiju srčno soglasje ne uniči kedaj črv nesloge, kakor popari črez noč nemila slana cvetoče gredice. Tudi domu svojih pradedov ste dolžni pri-skrbeti ugledno vladarico, da mu ohranite ono čast in dostojnost, vsled katere je dozdej slovel. Bitje pa, ki je polomljeno od udarcev usode, ni k pravi sreči več sposobno, nima čilosti, nima kreposti, s katerimi bi zadostovalo zahtevam sveta. Ostanem vam pa do zadnjega vzdihljeja najboljša prijateljica, ki se hoče z odkritosrčno radostjo udeleževati in veseliti vaše in vaših potomcev bodoče sreče. Meni, pristavi ponižno, a s sijajem neizmerne blaženosti mrklega očesa, zadostuje spomin na vas in pa zavest, da mi je vaša duša udana.

Otmar ni več silil v njo. Globoko ginen, a še globlje užaljen je šel od nje. Celi dan ni se potem več prikazal. V svoji sobi zaklenjen ni puščal nikogar k sebi, tudi z obedom in večerjo si je dal tam postreči.

Malvina je vedela, kaj to pomeni. Hud je na njo. Izgubi morda njegovo prijateljstvo, edino dobro, katere je menila, da so jej nebesa poslala v tešilo, in to le zavoljo tega,

ker se žrtvuje njegovi bodočnosti, njegovemu srčnemu miru, njegovi sreči! Kako ga ljubi! Vse nje misli, vsa nje čustva in hrepenenja se vrte samo okoli njega. Omotico jej povzroča že sama misel, da bi ona prebivala vse življenje na strani malika svojega srca. In vendar jej vest ne dopušča, da bi si privoščila te blažene sreče. Njegovo cvetočo mladost je imela vedno pred očmi, kakor ima pred očmi svojo srečo, ki je nekak Mene-Tekel, pred katerim se grozi nje tankovestna duša. Kaj je slast nekaj srečnih let v primeri k muki dolge dobe žalovanja in nezadovoljnosti? Ne, ne, njemu je ona neprikladna, neumestna; nepošteno bi bilo, ko bi ona zlorabila njegovo gotovo le mimgredočo omamljenost in razdraženo domišljijo. Morda bi se potolažil, uvidel svojo zmoto, prepričal se o nje blagem namenu proti njemu in se povrnil k njej kot prijateljici. Tako se Malvina potolaži in se v drugič pripravi za potovanje. Jutre ima odpotovati in, kakor sklepa iz njegovega današnjega vedenja, on ne želi, da bi se poslovila. Tesno jej je pri srcu. K obilnim

bolestim se pridruži torej še ta nova, najhujša : njegova neprijaznost !

Drugi dan se je baš Malvina bavila z zadnjimi pripravami na pot, ko se pri njej oglasi biležnik sosednjega trga, tudi domač znanec in hišni obiskovalec.

Malvina se nemalo začudi temu obisku. Mož je tudi bil nenavadnega vedenja, da se je vznemirila.

— Čudite se mojemu prihodu v tako neumestnem trenutku ? Kaj ne ? nasmehne se on ; a jaz sem bil sinoči, že v pozni uri, baš tako iznenadjen po gospodu grajščaku, in ta obisk je tudi kriv, da vas danes nadlegujem.

Malvina postaja pozorna. Kaj je mož dejal ? Da ga je Otmar sinoči obiskal ? Saj, kakor je njej znano, on se ni ves dan ganil iz sobe, pa da bi se bil po noči podal v dve uri oddaljeni trg ? Kaj naj to pomeni ?

Ni imela časa dalje pomišljati o tej reči. Biležnik vzame iz naprsnega žepa zapečaćeno pismo in neko listino, oboje položi pred njo ter nadaljuje : V imenu gospoda grajščaka, ki je danes za rana odpotoval na svoj dom v Inozemsko, sem se napotil k vam. Kot njega pooblaščenec prinašam vam njegovo

v tem pismu izraženo željo in prošnjo do vas. Naročil mi je še posebej, naj pri vas še jaz ustmeno gorko priporočim njegovo zadevo.

— Otm — gospod grajščak je odpotoval? se začudi Malvina z nemirno bijočim srcem. Reč jej postaja vedno bolj skrivnostna. Moj Bog, kaj še izvé?

— Kakor sem povedal, odvrne biležnik z običajno mirnostjo takih ljudi. Prosim, da vam prečitam, kar vam on piše. Pogodbo imam tudi že pripravljeno, kateri je treba samo še vašega podpisa, ako bi se ujemali ž njegovim predlogom.

Malvina si niti z daleka ne more predočiti, kaj bi jej Otmar imel tako važnega povedati, da je temu trebalo še tretje in celo uradne osebe. Z drhtajočo roko raztrga ovitek pisma na njo naslovljenega z znanimi potezami njegove drage roke.

Mej tem, ko ona hlastno čita njegove vrstice, se spusti biležnik v naslonjač in opazuje, kakšen bode utis prečudne nakane še čudnejšega moža.

Na Malvininem obrazu se med čitanjem kaže najprej neizmerna osupnjenost, na to

bolest, a proti koncu pisma globoka ginenost, kateri se vidi, da še nadkriljujeta prejšnja dva občutka.

Kaj jej je Otmar naznanil pomembnega v pismu? Da je sklenil po vestnem pre-mišljevanju in prevdarjanju, prodati grad z vsem k njemu spadajočim posestvom, izkupljeni denar pa izročiti deželi, da postavi ž njim blagodejni zavod, bodisi sirotišče, hi-ralnico ali bolnišnico. Po njegovi smrti bi itak dom njegovih pradedov zapal tujim rokam, ker je on zadnji njih potomec in hoče tudi zadnji ostati. Vsled prastričeve dedščine je on preskrbljen z denarjem več nego bi ga mogel on s potratnim življenjem uporabiti. Ne imelo bi torej smisla, čakati s človekoljubno napravo do takrat, dokler on umré. On meni, da s tem blagim činom stavlja najčastnejši in najtrajnejši spomin svojemu rodbinskemu imenu. Dalje je izrekel odločno željo, da se posestvo ne sme prodati pod 200.000 goldinarjev; cenjeno je bilo na 250.000. Težko bode sicer pri tako slabih denarnih časih dobiti gotovo plačajočega, toda ni, da bi se moralo takoj zgoditi, počaka se lahko do ugodne prilike. Zato se je

odločil njo prositi, da bi mej tem ona oskrbljevala grad in njega premoženje. V hiši ostane mej tem vse pri starem. Malvina naj nadomestuje rajnko grajščakinjo ter bodi vseskozi gospodinja; dohodki premoženja pa naj se po izplačevanju vsakdanjih in drugih neobhodno potrebnih stroškov nalagajo v glavnico, katera bi se potem, ko se najde kupec, pridejala k onim 200.000 goldinarjem. Upa in prosi, da mu ona ne bi odrekla tudi te zadnje želje. Ne vedel bi zanesljivejših rok, katerim bi z mirno vestjo izročil težavno odgovornost nego so njene. Da jej ne bo dolgčas na samotnem gradu, povabi naj k sebi svojo sestro Milko, o kateri mu je večkrat pripovedovala, kako je ljubka in mila.

Malvina ni mogla dočitatii pisma; rosna megla jej kali vid. Njena žrtva je obrodila torej nasprotni sad? Prodati hoče dom svojih pradedov, odpovedati se sreči rodbinskega življenja, odreči sebi ono slast, ki je ponos vsakega poštenega moža: imeti zarod, v katerem bi se pretakala njegova kri, bi se upodabljaljo njegovo obličje, bi se ponavljala njegova duševna svojstva, bi se ovekovečilo

njegovo ime! Kaj njej vse odkrije ta njegov junaški, a tako žalostni sklep! Nje toliko obožavani mož kaže se uzornejšega, blažjega, nego ga je ona smatrala od prvega trenutka. Njegova veledušnost in človekoljubnost, njegova ljubezen do nje presega nje do njega. Saj čuti, kaj je povod, kaj je pravi vzrok njegove krute določbe: da vidi njo na varnem mestu, preskrbljeno.

Solze jej vedno bolj silijo v oči, ni jej moč jih več vzdrževati. Zloži pismo, biležniku pa prikima, češ, da se ujema s tem, kar stoji v njem.

Toda pooblaščenцу ne zadošča nemo potrdilo; on hoče slišati tudi nje besedo, mora besedo tudi imeti črno na belem.

— Gospa, kaj ste sklenili? popraša.

— Da izpolnim željo gospoda grajščaka, se je glasil odgovor. In podpisala je tudi pripravljeno pogodbo, ki je še isti dan romala za Otmarjem. —

Zgodilo se je po Otmarjevi želji. Malvina je ostala na gradu ter prevzela vodstvo grajskega posestva. Kmalu se je izkazala kot najmarljivejša gospodinja in najvestnejša oskrbnica. Pozvala je tudi k sebi dvajset-

letno sestro Milko, poredničo prve vrste, ki je oživljala in razveseljevala s svojo mičnostjo in živahnostjo tihotne prostore osamljenega gradu. Nobenih posetov, nobenih sprejemnih dnevoov ni več bilo na dnevnem redu; delo, nadzorovanje, varčenje so bile edine misli, edino prizadevanje nove gospodinje. A ipak je sestrama potekalo življenje prijetno in zadovoljno, kakoršno si nista želele boljšega.

Malvina in Otmar sta si dopisovala samo toliko in kadar je bilo potrebno, da bi gospodar izvedel, kaj in kako se godi na gradu. Njiju dopisovanje pa je bilo popolnoma stvarno; nikoli nobenega spomina na preteklost, nikoli vprašanja o sedanjosti, nikoli migljaja o bodočnosti, kakor da sta si tuja. Da-si je bila kmalu obletnica, odkar se je bila po raznih časopisih, in to večkrat zaporedoma, naznanjala razprodaja grajščine, vendar se še ni bil oglasil niti eden resen kupec. Marsikateri si je že bil ogledal posestvo, hvalil in strmел o njegovi krasoti in dragocenosti, a napel obraz, ko je čul njega visoko ceno, da-si mu je priznaval vrednost. Toda od njega dohodkov se je v

tem letu že lepa svota bila naložila za določeno glavnico, in to je Malvino neskončno veselilo in jo delalo zadovoljno. Zavest je imela, da častno izvršuje naložene jej dolžnosti, da se skaže vredno Otmarjeve zaupnosti.

Nekega večera, bilo je že precej pozno, a še ne popolna tema, ker sredi poletja, se ustavi pred vrati gradu koleselj, v katerem sta sedela dva gospoda. Malvina in Milka sta bili uprav povečerjali in sta se napotili na kratki sprehod, da se jima po njem spanje bolj privabi. Sprevideli sta takoj po vozu, da prišleca nista domačina. Bil je navaden izvozček, in ker je bil silno prašen, sodili sta, da je prišel naravnost iz štiri ure oddaljenega mesta.

Gospoda izstopita. Res, bila sta njima popolnoma tuja. Najbrž kak kupec, zašepeče Malvina sestri; oh, enkrat pride vendar pravi in naju izžene iz najinega raja.

Tujcev prvo vprašanje je bilo, da li je jima dana čast govoriti z nekdanjo družbenico rajnke grajščakinje in sedanjo oskrbnico gradu. Po pritrjujočem odgovoru oprášcata se najpred zaradi pozne, neumestne ure. Vlak

sta bila zamudila, a ker jima je bil odločen današnji dan v izvrševanje nujne zadeve na gradu, sta morala priti z vozom.

Malvini postane nakrat tesno pri srcu. Gospoda sta se vedla nekako skrivnostno in sta njo oprezno opazovala, mej tem, ko se na Milko še ozrla nista. Da nista prišla ogledovat si gradú, je takoj sprevidela; ali kaj hočeta potem tu?

— Predno se vam, gospa, predstaviva in poveva vzrok najinega prihoda, blagovolite nama odgovoriti na eno samo vprašanje, povzame starejši njiju s pomembnim glasom. Ste li vi, gospa, baronica Malvina N...?

Malvina pade skoro v znak presenečenja. Čutila je, da je zabledela. Kaj se hoče od nje? Ipak odvrne z mirno dostojnostjo: Dà, jaz sem.

— Udova zločinca barona Leopolda N., ki se je pred leto dnij na tem gradu ustrelil? poprašuje dalje oni.

— Dà, prav onega udova sem, odgovori Malvina s prejšnjo mirnostjo, a oči se jej nehote obrnejo k tlom in glas ni več tako čist in krepek, kakor poprej.

— Potem sva dosegla svoj namen, reče starejši proti mlajšemu tovarišu. In zdaj, gospa, reče spet proti njej, bi še prosila, da, ako imate kako listino, morda celo svoj poročni list ali kaj takega, kar bi potrdilo vaše besede, da ga pokažete nama. To samo zaradi oblike, saj sva popolnoma prepričana, da imava pred seboj kogar iščeva, hitro pristavi oni, opazivši na Malvininem čelu meglo nevolje.

— Imam svoj poročni list in ga gospodoma tekoj lahko pokažem, ako je treba. A prej bi rada vedela, s kom mi je čast govoriti in čemu to preiskovanje?

— Izveste takoj, gospa, odvrne spet oni, ki se je zdel med obema glavna oseba, s spoštljivim glasom, in se uverite, da vršiva samo svojo dolžnost.

Malvina ničesar ne odvrne. Molče jima da znamenje, da bi ji sledila v grad.

Ko sta se tuja gospoda osvedočila o pristnosti nje poročnega lista, naznani jej starejši, ki predstavlja sebe kot znanega imenitnega graškega biležnika, a svojega mlajšega sodruga kot zastopnika graškega sodišča, s slovesnim glasom, da je ona po-

stavljena v oporoki pred štirinajstimi dnevi umršega strijca nje rajnkega soproga barona N. za edino dedinjo njegovega premoženja. In tako je Malvina kar črez noč postala skoro milijonarka.

Motil bi se, kdor bi menil, da je Malvino ta nepričakovana vest vzradostila ali osrečila. Baš nasprotno. Vso noč, ki je sledila za večerom, prinašajočim skoro neverjetno poročilo, se je čutila tako pobito, tako otožno, da so jo ves čas premagavale solze. V kakšno korist bode njej neizmerno bogastvo? Kaj naj počne z obilnim denarjem, ona, katere ljubljeno dete je umrlo vsled pomanjkanja? — Ah, če bi komaj znatni del tega denarja bila tedaj imela, kako srečno bi se bila čutila in pa kako hvaležno Boga in skopemu, nečloveškemu strijcu! Saj bi bila otela svojega otroka neizprosne smrti. A zdaj jo ta pridobitev dela malomarno in neobčutno. —

Nekaj dnij pozneje dobi Otmar pismo od Malvine. «Petičen, veledušen kupec se je našel», mu je pisala, «ki si hoče prisvojiti grad in sicer za njegovo prvotno ceno

250.000 forintov. Pridite čim preje, da se kupčija sklene».

Kakor strela zadene Otmarja ta novost. Nikoli ni menil, da bi se kupec tako brzo našel, pa še tak kupec, ki ponuja več nego se zahteva!

Kakor je bila Malvina zaslutila, hotel je z ono zadušno napravo samo njej zagotoviti brezskrbno, prijetno življenje, posebno ker je vedel, kako visi nje duša na tem gradu in sploh na vsej ondotni krajini. Bil je trdne volje, da naj enkrat pripade prelepo posestvo blagemu namenu, a menil je, da ni k temu še sile, da je za zdaj dovolj, ako se iz grajskih dohodkov naloži glavnica za ta namen. Kaj naj zdaj postane z Malvino? Preveč je ponosna, da bi sprejemala podporo, koliko menj še njegovo.

Otmar takoj odpotuje.

Vidno razveseljena je sprejela Malvina njegov prihod, a on je bil mračnega lica, slabe volje, in razven mimogredne presumnjenosti, katero je zastonj prikrival, Malvino zagledavši, nič na njem ni kazalo, da bi ga to svidenje le količkaj veselilo.

— Tako, ali ste res dobili kupca, reče z nestrpnim, malone trdim glasom, izogibaje se Malvininih pogledov, brž ko je bil pozdravil nje in Milko, kakor da ne more dočakati natanjega razjasnila; ne bi hotel, da napravim dolgo, utrudljivo potovanje po nepotrebi.

Malvina se zgane. Kakšen je ta glas, kakšna ta neprijaznost! Pogleda ga osuplo. V prvem trenutku svidanja ga je bila pogledala samo površno. Že sama njega pričujočnost jo je bila tako prevzela, če tudi ni v besedi ni v kretanju kazala tega, da se je zbala, bi li mogla prenašati tudi njegov pogled. Polagoma se ga hoče spet privaditi. Pri tem pogledu še bolj zadregeče. Njegovo čelo je ubrano v globoke gube, milo nekdanje njegovo oko udrto in srpo, blede in upalo njegovo lice, suho mu je telo, sploh je videti slab, medel, kakor da bi ravno bil prestal hudo bolezen. Kaj se je ž njim zgodilo? Ta grozna sprememba! Bog, Bog, ko bi ona bila to zakrivila? A ona premaguje svojo bridko vznemirjenost in hudo bolezen.

— Res se je našel kupec, o katerem ni dvomiti zaradi resnega njegovega namena, reče naposled kolikor možno mirno. V go-

tovem denarju hoče takoj izplačati vso visoko svoto, kar ni malo. Morali bi ga biti veseli, Otmar, ker ste se že odločili iznebiti se svojega rojstnega doma, pristavi s skoro očitajočim glasom.

— Vesel naj bi bil? odvrne on bolestno. Mene sploh ne more razveseliti niti zanimati nič več na svetu, tem manj — ta kupčija.

V Malvini vzkipita osupnenje in nič manj bridkost. Ne more se vzdrževati. Od duše mora odvaliti zavzetost, ki jo hoče zadušiti.

— Ah, že spet ona nekdanja malodušnost, oni pogubni sarkazem! vzklikne. Otmar, kaj se je zgodilo z vami v kratkem času enega samega leta? popraša s pobitim glasom in rosnih očíj.

— Kar je bilo pričakovati, odgovori on kratko. Povrnil sem se na opolzlo pot omam, od katerih ste me vi nekdam odvrčali, a potem me spet nevsmiljeno pahnili na njo.

Malvina ga je umela. Oči obrne k tlom, kakor da si je svesta svoje krivde, glava jej leze na prsa, kakor da ne more nositi mučnih mislij, ki jej rojé po glavi.

Sluga naznani večerjo, in to je duš-
čemu pogovoru napravilo konec.

Pri mizi se je govorilo o vsakdanjih
stvareh, največ gospodarstvene vsebine. Ko-
maj je bila večerja dokončana, ko vstane
Otmar od mize, češ, da je utrujen. Izrekel
je še željo, da bi rad jutri govoril s kupcem,
ter se poslovil. —

Malvina naslednjo noč ni zatisnila očesa.
Jelo je pa tudi že daniti, ko se je bila vlegla.
Ko se je podala brž po večerji tudi ona v
svojo sobo, se je spustila ondi na stol pred
svojo pisalno mizo, naslonivši se nad njo in
zagrebši svojo bolečo, kakor ogenj gorko
glavo v oledeneli dlani. Zeblo in ob enem
vrelo je po njej; tako resne misli jo navda-
jajo, tako tehtna so vprašanja, katera si
stavlja. Saj predno posije jutranji dan mora
priti do najvažnišega sklepa...

Prvo, po čemur je poprašal Otmar drugi
dan, ko se je sešel z Malvino, je bilo, da-li
in kedaj more govoriti s kupcem. V odgovor
mu Malvina molče raztegne neko listino, ka-
tero je imela pripravljeno, ter jo postavi pred
Otmarja, da jo prečita in vidi, ali je v njej
vse v redu.

Strmečih očij gleda Otmar na popolnoma izgotovljeno, celo s kolekom že preskrbljeno pogodbo, kateri so manjkali samo še podpisi kupca in prodajalca. V pogodbi se je kupec zavezal izplačati kupnino 250.000 goldinarjev v teku enega tedna, kar je Otmarja nemalo osupnilo. — Tako petičen kupec, tako hiter izplačevalec je dandanes nekaj nenavadnega ali vsaj redkega, je dejal.

Ko je dočital pogodbo, v kateri ni našel pomanjkljivosti, vstane s stola, na katerem je sedel blizu Malvine s tako silo, kot bi gorelo pod njim.

— Ali kje je ta kupec? Rad bi videl tega kupca, rad ž njim govoril, zakliče na to zabledelega obličja in z razburjenim glasom. Malvina, dozda mirna, da se je Otmar čudil, saj prodaja gradu za njo vendar ne pomenja nič veselega, ker mora zapustiti grad, na katerem je tako rada bivala, postane nakrat nemirna.

— Kupca? ponovi počasi, zmedena, kakor da se boji tega, kar ima razkriti. — Kupca bi radi videli, Otmar? Imate ga pred seboj.

— Kaj pravite, Malvina? Ali me niste razumeli vi, ali jaz ne vas, reče Otmar uljudno, prepričan, da v raztresenosti Malvina ni vedela, kaj je dejala.

Rekla sem, da jaz želim kupiti ta dom, na katerem se je narodil in je priživel prvo mladost moj edini, moj predragi prijatelj, razjasni ona, spet pridobivši prejšnjo mirnost. Otmar, nadaljuje vedno pogumneje: česar ne bi bila nikoli sanjala, se je zgodilo. Neki bogati strijc mojega pokojnega moža, baron N., katerega svoj čas ni ganila moja in mojega otroka največja beda, ker je bil skopuh v pravem pomenu besede, je umrl pred kratkim, zapustivši meni svoje veliko — zame še preveliko — premoženje. In to me je napotilo . . . — Pa, ali vam kupec ni po volji? pretrga si sredi govora besedo, vidno vznemirjena, ker se on, to začuvši, obrne hlastno v stran, zakrivaje si lice z rokama. Videti je bilo, da težko sope.

— Otmar, pričakujem odgovora, opominja ona črez nekaj trenutkov skoro s prosečim glasom, ker on še vedno stoji v onem položaju, kakor da je okamenel.

Otmar se zgane. Odkrije obraz. Bil je smrtno bled. Z omagujočimi koraki se jej približa. — Da bi mi kupec ne bil po volji? In to me še vprašate, Malvina? Ali si ne morete predočiti, kaj se vrši v moji duši po tej vaši izjavi?

Ona ga pogleda z dolgim, prodornim pogledom.

— Predočujem si, ali bolje rekoč čutim, odvrne ona na to milo. Zato, Otmar, . . . z gradom vred . . . prisvojila bi . . . si rada . . . tudi . . . njega — — — gospodarja!

— Malvina! Ali sem dobro čul! Ali sem prav umel? zakliče on s hripavim glasom, tolika in takó silna je njegova razburjenost.

— Menim, da ste, zavrne ona tiho in povesi oči. Ni navada, da bi ženska snubila; a ker vem, da, kdor je dvakrat zastonj potrkal na ene duri, se težko odloči, potrkati še tretjokrat. Delati hočem torej izjemo. V drugič želim rešiti svojega prijatelja iz duševne noči, v katero, kakor mi je včeraj očital, sem ga takrat pahnila jaz. Ali mi je to dovoljeno? Ali se mi tudi sedaj posreči?

V odgovor jej Otmar pade v naročje in skrije svoje lice na nje prsi. Oba molčita.

— Malvina, Malvina, govorite dalje, prepričajte me, da res ne sanjam. Prevelika je sreča, katera me je doletela, zaječi on, nezmožen mirno govoriti; tako mnogobrojna so čustva, ki razsajajo po njem.

A Malvina ne more govoriti. Nič menj ni presunjena od njega. Skloni se nad njim, blede obličje pritisne na njegovo in zašepeče: Predragi! Več ne bi bila mogla povedati, tudi ko bi hotela. — Sreča, ginenost, hvaležnost, a posebno sladka zavest, da jej njena ljubav ni več prepovedana, jemali so jej glas ter napolnjevali oči s solzami.

Otmар skoči kvišku. Videti je kakor prerojen. Iz lic, iz očíj, iz ust, iz glasu, iz vsega njegovega kretanja in držanja je poznati nepopisna sreča. Objemši nje nežno telo vzdihne iz globočine svoje duše: — Torej hočeš biti moja tolažba, moja podpora, moja radost, vsa moja, moja na veke, Malvina?

Ona prikima. — Hočem, ako meniš, da ne boš nikoli obžaloval, da sem se pred teboj narodila. Žena, starejša od moža, pravijo — —

— Malvina! Njegov resni, malo da ne hudi vsklik jej pretrga besedo. Tesneje se

nasloni na-nj, utolažena za vedno. Pozna svojega Otmarja; za gotovo vé, da žal besede nikoli ne bode čula iz njegovih milobnih ust. —

Otmar je še enkrat odpotoval, da uredi svoje zadeve v Inozemstvu; potem se je vrnil k Malvini v grad, od katerega se nikoli več ni ločil.

Grad je bil odslej Malvinina lastnina, ker ona je na dan poroke z Otmarjem izplačala njemu glavnico 250.000 goldinarjev, katere je on takoj izročil tirolski deželi za dobrodejne naprave.

A bodisi grad enega ali drugega lastnina, več nego je bil ta vreden, dragocen je bil zaklad mirú in ljubezni, ki je zakrival njegovo zidovje nevošljivim očem, in kateri se je množil od dneva do dneva, od leta do leta, v blagoslov in srečo njega prebivalcem.

